

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALAN EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
COĞRAFYA ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

LİSE GİRİŞ SINAVLARI (LGS-OKS) COĞRAFYA SORULARININ
BİLİŞSEL ALAN BASAMAKLARINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(2003 -2007)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ali AYDOĞAN

ANKARA – 2008

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALAN EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
COĞRAFYA ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

LİSE GİRİŞ SINAVLARI (LGS-OKS) COĞRAFYA SORULARININ
BİLİŞSEL ALAN BASAMAKLARINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(2003 -2007)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Ali AYDOĞAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Cemalettin Şahin

ANKARA - 2008

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne,

Ali AYDOĞAN'ın ‘‘ LİSE GİRİŞ SINAVLARI (LGS-OKS) COĞRAFYA
SORULARININ BİLİŞSEL ALAN BASAMAKLARINA GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ (2003 -2007)’’ başlıklı tezi 25.07.2008 tarihinde j¼rimiz
tarafından Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Coğrafya Eğitimi Bilim
Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof Dr. Cemallettin ŞAHİN

Üye : Yrd.Doç. Dr. Ersin GÜNGÖRDÜ

Üye : Yrd.Doç. Dr. B¼lent AKSOY

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın her aşamasında ve lisans yüksek lisans hayatımda engin bilgisini ve desteğini esirgemeyen, her konuda bana rehber olan, her zaman kişiliğini ve çalışma azmini örnek alacağım danışmanım ve değerli hocam sayın Prof. Dr. Cemalettin Şahin'e teşekkür ederim.

Tez konumun belirlenmesinden ve tezimin tamamlanmasına kadar geçen sürede her türlü yardımlarını esirgemeyerek yol gösteren sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Mücahit Coşkun'a teşekkür ediyorum.

Araştırmama kaynak oluşturan kurumum MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'ne, bu çalışmam için gerekli olan, sınavlar ile ilgili istatistikî bilgilerin sağlanmasında gösterdikleri kolaylıktan dolayı teşekkür ederim.

Araştırmam sırasında desteklerini her zaman kalbimde hissettiğim eşime sonsuz teşekkür ediyorum.

ÖZET
LİSE GİRİŞ SINAVLARI (LGS-OKS) COĞRAFYA SORULARININ
BİLİŞSEL ALAN BASAMAKLARINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(2003 -2007)

Ali AYDOĞAN
Yüksek Lisans Tezi, Coğrafya Eğitimi Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cemalettin ŞAHİN
Haziran– 2008

Bu çalışmada, 2003-2007 yılları arasında yapılan liselere giriş sınavlarında (LGS-OKS) sosyal bilgiler testinde yer alan coğrafya sorularının Bloom'un bilişsel alan taksonomisine göre sınıflandırılması yapılmış ve soruların sosyal bilgiler programına uygunluğu incelenmiştir. Ayrıca, 2007 OKS sınavındaki coğrafya sorularının güçlük dereceleri, ayırt edicilikleri ve soruların cevaplanma oranları analiz edilmiş ve bu sorularda öğrencilerin başarı durumları değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın verileri elde edilirken çalışmanın yöneldiği amaç ve araştırmanın kapsamı bakımından genel tarama modeli kullanılmıştır. 2003-2007 tarihleri arasındaki OKS sosyal bilgiler testinde yer alan coğrafya soruları, ölçme değerlendirme uzmanlarının görüşleri doğrultusunda Bloom'un bilişsel alan taksonomisine göre betimsel olarak değerlendirmiştir. 2007 yılı soruları ise, ITEMAN paket programı kullanılarak elde edilen analiz sonuçları dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Değerlendirme sonucunda, OKS sosyal bilgiler testinde yer alan coğrafya sorularının, Bloom'un bilişsel alan basamaklarına göre sınıflandırıldığında en alt basamak olan bilgi düzeyi basamağı ve üst düzey beceri gerektiren değerlendirme basamağına ait hiçbir soru bulunmadığı, en fazla ise kavrama düzeyinde yer aldığı tespit edilmiştir. OKS coğrafya sorularının, büyük oranda sosyal bilgiler programına uygunluk gösterdiği, ancak sınıf düzeyleri ve ünitelere dağılımında eşitsizliklerin olduğu görülmüştür. 2007 OKS coğrafya sorularının sınav verileri incelendiğinde ise, genel olarak güçlük derecesi yüksek olan soruların ayırt edici sorular olmadığı, ayrıca öğrencilerin şekilli sorularda daha fazla hata yaptıkları sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: OKS, coğrafya soruları, bilişsel alan, Bloom taksonomisi, ölçme ve değerlendirme

ABSTRACT

Assessment of Geography Questions According to the Cognitive Field Steps in the Examination of High School (LGS-OKS) 2003- 2007

Ali Aydoğan

Geography Education Main Discipline Graduate Thesis

Thesis Advisor: Cemalettin Şahin

June -2008

According to the cognitive field step taxonomy of Bloom in the examination of high school, the classification of the geography questions between 2003 and 2007 has been done and the questions has been looked over according to the consistency in social studies program in this paper. Besides, the difficulty of the geography questions, discrimination level and the rate of responding the questions has been analysed and the success of students has been assessed.

The aim of this serach while getting the results of this paper and as a comprise of the search general cross-hatching model has been used. The questions of geography released between 2003 and 2007, assessed discriptively according to the experts of evaluation, and the questions in 2007, the analyse results are assesessed according to the package program of ITEMAN.

As the result of the assessment, the questions of geography taken place in OKS, while classified to the cognitive field questions, there is no questions belonging to the the lowest level which is knowledge level and the highest level which necessiate the ingenuity level, but the most cared one way of cognitive level, the questions in geography in the large extend comply with the social studies program. But there is inequality in the level of the class and the arrangement of the modules. When the results are investigated in 2007 OKS geography questions in general, difficult questions doesn't have the distinguishing capacity and also it is observed that the students have made more mistakes in the illustrated questions.

Key words: OKS, geography questions, cognitive field, the taxanomy of Bloom, evaluation

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLARIN LİSTESİ.....	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın amacı.....	3
1.2. Araştırmanın problem cümlesi.....	4
1.3. Araştırmanın önemi	6
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar	7
2.ÇALIŞMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	9
2.1.Sosyal bilgiler programı ve gelişimi	9
2.2.Sosyal bilgiler programında yer alan coğrafya konularının sınıf düzeylerine göre ünite ve konu ağılımı	13
2.3. Ölçme ve değerlendirme	17
2.4.Eğitimde ölçme ve değerlendirmenin amaçları.....	19
2.5. Ölçme değerlendirme türleri	20
2.5.1.Tanıma yerleştirmeye dönük değerlendirme.....	20
2.5.2.Biçimlendirme yetiştirmeye dönük değerlendirme.....	21
2.5.3.Seviye belirlemeye dönük değerlendirme.....	22
2.5.3.1 Seviye belirleme testleri.....	22
2.6.Sosyal bilgiler eğitiminde ölçme ve değerlendirme.....	22
2.7. Öğrenmenin ölçülme alanları	23
2.7.1.Bilişsel (kognitif) alan.....	24
2.7.1.1. Bloom taksonomisi	24
2.7.2.Duyuşsal (affektif) alan.....	31
2.7.3.Devinişsel (psikomotor) alan	32
2.8.Değerlendirme yaklaşımları	32
2.8.1. Ön değerlendirme.....	33
2.8.2. Teşhis (diagnostik) değerlendirme.....	33
2.8.3. Süreç (formative) değerlendirme	33
2.8.4.Ürün (summative) değerlendirme	34
2.9. Ölçme araçları	35
2.10.Liselere giriş sınavları (LGS, OKS) ve tarihi gelişimi.....	37
2.10.1. Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavının içeriği ve amaçları.....	42
2.10.2. OKS sorularının analizleri	44
2.10.3. OKS coğrafya sorularının hazırlanması	46
2.11.İlgili araştırmalar	46
3. YÖNTEM.....	50
3.1. Araştırmanın modeli.....	50
3.2. Araştırmanın evreni ve örneklem.....	51

3.3. Veri toplama araç ve teknikleri	51
3.4. Verilerin analizi.....	51
4. BULGULAR ve YORUMLAR	53
4.1. 2003 Yılı Liselere Giriş Sınavı (LGS) sosyal bilgiler coğrafya soruların Bloom'un bilişsel alan basamaklarına göre analizleri	53
4.2. 2004 Yılı Liselere Giriş Sınavı (LGS) sosyal bilgiler coğrafya soruların Bloom'un bilişsel alan basamaklarına göre analizleri	58
4.3. 2005 Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS) sosyal bilgiler coğrafya soruların Bloom'un bilişsel alan basamaklarına göre analizleri 65	65
4.4. 2006 Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS) sosyal bilgiler coğrafya soruların Bloom'un bilişsel alan basamaklarına göre analizleri	69
4.5. 2007 Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS) sosyal bilgiler coğrafya soruların Bloom'un bilişsel alan basamaklarına göre analizleri	74
4.6. 2003-2007 LGS ve OKS sosyal bilgiler coğrafya soruların sınıf düzeyi ve ünitelere göre dağılımı	85
4.7. 2003-2007 LGS ve OKS sosyal bilgiler coğrafya sorularının Bloom'un bilişsel alan seviyelerine göre dağılımı	87
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	89
5.1. Sonuçlar.....	89
5.2. Öneriler	95
KAYNAKÇA.....	97

TABLOLARIN LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1 Sosyal bilgiler testindeki 25 sorunun branşlara dağılımı ve oranları.....	42
Tablo 2 2007 OKS Coğrafya sorularının konu dağılımları, güçlük ve ayırt edicilikleri.....	84
Tablo 3 Sınıf Düzeylerine Göre LGS veOKS Coğrafya Sorularının Dağılımı.....	85
Tablo 4 Yıllar itibarıyla LGS ve OKS coğrafya sorularının sınıf düzeylerine göre dağılımı (2003 – 2007)	86
Tablo 5 Yıllara göre LGS ve OKS sorularının sınıf ve ünitelere göre dağılımı (2003-2007).....	86
Tablo 6 2003 – 2007 Yılları Arası LGS ve OKS Coğrafya Sorularının Bloom Taksonomisine Göre Sınıflandırılması.....	87

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bir ülkenin sahip olduğu en önemli kaynak insandır. İyi eğitilmemiş insanlardan oluşan bir ülke diğer zenginlikleri ne denli çok olursa olsun geri kalmaya mahkûmdur. Hâlbuki iyi eğitilmiş insanlar sınırlı kaynaklardan bile müreffeh bir ülke meydana getirebilirler.

Günümüzde dünya baş döndürücü bir değişime sahne olmaktadır. Yaşanan bu değişim ve gelişimin itici gücünü bilim ve teknoloji oluşturmaktadır. Ülke olarak bu değişimi takip edebilmemiz sahip olduğumuz kaynakları israf etmeden en etkili ve verimli biçimde kullanmamıza bağlıdır. Her ülke için eğitim üzerine yapılan en küçük bir çalışma o ülkenin geleceğinde atılmış olumlu adımlar olduğu şüphe götürmez bir gerçektir.

İnsanoğlunun hayata gözlerini açması ile birlikte eğitim süreci de başlamaktadır. Solunum, tutunma gibi doğuştan getirdiği birkaç tepkinin dışında hemen her davranışı öğrenmek zorundadır. İnsan, davranışlarının bir kısmını kendi kendine öğrenir. İnsanın başkalarının etkisiyle öğrenmesi ise başkaları tarafından eğitilmesi anlamına gelir ve bu öğrenme biçimi insanın ömrü boyunca devam eder. Birey hedeflenen davranışı ancak yaşayarak kazanabilmektedir. Başaran'a(1994) göre, eğitilende oluşturulacak bir davranış önceden saptanan eğitim amaçlarına uygun olmak zorundadır ve bu davranışın oluşturulabilmesi, insanın planlanmış bir eğitim sürecinden geçmesine bağlıdır. Günümüz toplumlarındaki ve çalışma hayatındaki hızlı değişme bir takım sonuçları da beraberinde getirmektedir. Bu değişim, kişilerin hayat boyu öğrenme stratejisini uygulamasını ve edindiği bilgileri tekrar tekrar yapılandırmasını bilen uzmanlar olmasını gerektirmektedir.

Eğitim kavramı tanımlanması güç bir kavramdır. Eğitime ilişkin tanımlar genelde içerik ve süreç tanımları olarak ikiye ayrılır. Süreç tanımlarına göre eğitim; “önceden saptanmış amaçlara göre insanın davranışlarında belli gelişmeler

sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesidir.” Bir başka tanıma göre ise eğitim; “ bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla istendik değişme meydana getirme sürecidir.” O halde eğitimi, bireyin içinde yaşadığı topluma uyumunu sağlamak ve yeteneklerini geliştirmek amacıyla davranışlarında istenilen değişiklikleri oluşturma etkinliği ve sürecidir diye tanımlamak mümkündür.

Formal eğitim karmaşık süreç ve öğelerden oluşan çok boyutlu bir kavramdır. Bir eğitim sisteminin başarısında eğitimin amaçlarının tespiti, eğitim ortamlarının düzenlenmesi, eğitim süreçlerinin planlanması kadar önemli olan diğer bir faktörde ölçme değerlendirmedir.

Eğitimin amaçlarına ulaşma derecesinin belirlenmesinde, yürütülen eğitim etkinliği ile ilgili geri bildirim sağlanmasında, öğrencilerin ilgi ve başarılarının belirlenip bir üst öğrenim programına yönlendirilmesinde ölçme değerlendirme etkinliklerinin çok büyük payı vardır. Bu nedenle eğitim sistemimizde bilimsel gerçeklere ve ülkemizin ihtiyaçlarına uygun bir ölçme değerlendirme sisteminin yer alması çok büyük önem arz etmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı her yıl bir milyona yaklaşan öğrenciyi Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS) adıyla teste tabi tutmakta ve sınav sonucuna göre öğrencileri ortaöğretim kurumlarına yerleştirmektedir. Bu yüzden OKS, öğrencilerin eğitimini, geleceğini ve hayallerini önemli derecede etkileyen bir sınavdır. Ayrıca ÖSS vb. sınavlara birden fazla girilebilirken OKS’ ye sadece sekizinci sınıfta ve bir defaya mahsus olmak üzere girilebilmektedir. Bu durum OKS’ nin önemini bir kat daha arttırmaktadır. Fen Liseleri ve Anadolu Liseleri gibi eğitim düzeyi diğer liselere göre daha yüksek olan okullara öğrenciler OKS ile seçilmekte ve gelecekleri bu okullarda aldıkları eğitime göre şekillenmektedir. Bu okullarda yetişen başarılı öğrenciler, gelecekte Türkiye’nin önemli kadrolarını oluşturmakta, ülkenin kalkınmasında ve dünyada söz sahibi olmasında önemli katkılar sunmaktadır.

Bu kadar önemli bir sınavda titizlikle hazırlanarak sorulan soruların analizinin ve değerlendirilmesinin yapılması ayrı bir önem teşkil etmektedir. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Programının gereği olarak hazırlanan bu çalışmada, 2003-2007 yılları arasında yapılan liselere giriş(LGS-OKS) sosyal bilgiler bölümünde sorulan coğrafya sorularının bilişsel alan basamaklarına göre değerlendirilmesi yapılacaktır. Bununla birlikte, coğrafya sorularının hazırlanırken hangi konuların ele alınmadığı ve hangi konulardan daha çok soruların hazırlandığının belirlenmesi, programı kapsamayan soruların tespit edilerek yapılan hataların neler olduğunun ortaya konulması ve aynı hataların tekrarlanmasının önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca 2007 yılında yapılan OKS sınavın sonuçlarına ilişkin, sosyal bilgiler sorularının ortalama güçlükleri, ayırt edicilikleri, çeldiricilerin çalışıp çalışmadığı gibi istatistikî bilgilerin değerlendirilmesi yapılacaktır. Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavlarının sosyal bilgiler sorularında ne derece amacına ulaştığı, ölçme işleminin sağlıklı olup olmadığı gibi hayati önem taşıyan konuların aydınlatılması bakımından önem arz etmekte ayrıca, orta öğretime öğrenci yerleştirme sisteminin gelişmesi için katlı sağlayacağı umut edilmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Eğitim sürecindeki en önemli kademelerden biri de ilköğretimdir. İlköğretim kademesinde kazanılan bilgi ve beceriler diğer kademelerin de temelini oluşturmaktadır. Bu bilgi ve becerilerin kazandırılacağı derslerin arasında sosyal bilgiler dersi de gelmektedir. Sosyal bilgiler dersi, kapsadığı konular sonucu bireylerde, toplumla yaşama bilinci ve becerisi kazandıran bir derstir.

Sosyal bilgiler dersi Arslan'a (2004) göre, bireyin toplum içinde var olmasını gerçekleştirmesine yardımcı olması amacıyla; eğitim, tarih, coğrafya, sosyoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi, hukuk ve ekonomi gibi sosyal bilimlerle vatandaşlık bilgisi konularını içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşimini geçmiş, bugün ve gelecek olarak inceleyerek ortaya koyan, bir ilköğretim dersi.

Sosyal bilgiler dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluluğa uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirebilecek donanımlar kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı; sosyal bilgiler dersinin hedeflerine ulaşmada ne kadar başarılı olduğunu ortaya koymak amacıyla bilişsel düzeyde bir çok öğrenme alanını ölçen liselere giriş sınavlarının(LGS-OKS) sosyal bilgiler testi coğrafya soruları incelenecektir. Yapılan taramalarda elde edilen verilerin incelenmesi sonucunda geçmiş yıllardaki sorular genellikle benzer tarzda olduğu için sık sık soru tekrarına kaçmamak için son beş yılın soruları ele alınıp incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın problem cümlesi

Bu çalışma ile aşağıdaki problem cümlesi ve bu cümleye bağlı olarak oluşturulan alt problemler cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın problem cümlesi:

Lise giriş sınavlarında sorulan (LGS-OKS) coğrafya soruları Bloom'un bilişsel alan taksonomisi basamaklarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Bu amaç çerçevesinde aşağıda alt problem olarak belirlenen araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Lise giriş sınavlarında sorulan coğrafya soruları ilköğretim sosyal bilgiler müfredatına uygun mudur?
2. Lise giriş sınavlarında sorulan coğrafya soruları sınıf düzeyleri olarak yıllara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
3. Lise giriş sınavlarında sorulan coğrafya soruları bilişsel alanın hangi düzeydeki basamaklarında daha çok yer almaktadır?
4. 2007 yılı OKS sınavı coğrafya sorularına göre;
 - Adaylar hangi sorularda daha başarılı olmaktadır?
 - Adaylar hangi sorularda daha başarısız olmaktadır?
 - Soruların ayırt edicilikleri ve güçlük dereceleri nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitim alanında yapılan çalışmaların ortak amacı, öğrencilerin başarı durumlarının tespiti, başarılarının nasıl artırılabilceği ve nasıl daha etkin bir eğitim yapılabileceği sorularına yanıt aramak, başarısızlığın sebeplerini araştırmak, bunların nasıl ortadan kaldırılabilceğini belirlemek ve en uygun eğitim sistemine ulaşmaktır.

Eğitim, birbirini tamamlayan farklı süreçlerden oluşan çok boyutlu bir kavramdır. Ölçme değerlendirme de eğitim süreçlerinin en önemlilerinden biridir. Eğitim etkinliği ile amaçlanan uzak ve yakın hedeflere ne ölçüde ulaşıldığının belirlenmesi eğitimin amaçlarının bütün bir eğitim sistemi içinde ve her bir öğrencide ne kadar gerçekleştiği, eğitimle öğrencilere kazandırılmak istenen olumlu davranışların ne ölçüde kazandırılabilceği ancak etkili bir ölçme değerlendirme sistemi sayesinde ortaya konulabilir. Bunu ortaya çıkarmak amacıyla mikro planda belli eğitim bölgelerinde il, ilçe ve okullarda ya da okulun bir sınıfı ya da sınıf içindeki çeşitli öğrenci grupları ölçme değerlendirmeye tabi tutulur. Bununla birlikte ulusal düzeyde eğitim sistemi içindeki tüm öğrencileri kapsayan, genel bir geri bildirim sağlayan merkezi ölçme değerlendirme sisteminin gerekliliği de kaçınılmazdır.

Sosyal Bilgiler eğitiminin amaçlarına hangi oranda ulaşıldığı ve bireylerin davranışlarında ne kadar istendik değişikliklerin oluşturulabilceğinin belirlenmesi, öğrencilerin öğrenme hedefleri açısından ölçülmesi ve değerlendirilmesi ile mümkündür. Bunun yanında öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin saptanması ile öğretme-öğrenme sürecinin etkililiğinin belirlenmesinde de ölçme ve değerlendirmeye gerek duyulur. Eğitimde farklı amaçlarla değerlendirmeye başvurulabilir. Sosyal Bilgiler öğretiminde de, ihtiyaçların tespiti, öğrencilerin hazır oluş durumlarını saptama, öğrenme eksiklerini ve düzey belirleme amacı ile değerlendirmeler yapılabilir.

Bu tez kapsamında; ölçme ve değerlendirme açısından LGS ve OKS’de sorulan coğrafya sorularının bilimsel ilkelere uygunluğu, sorularının ilköğretim sosyal bilgiler dersinin özel amaçlarıyla gerçekleştirilmek istenen davranışları

yoklaması, hedeflenen kazanımların ne derecede elde edildiği, ayrıca bu sınavın sonuçlarına ilişkin istatistiki bilgilerin değerlendirilmesi ile sınavın geçerliği veya varsa eksiklerinin tespit edilmesi açısından önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmanın dayandığı temel varsayımlar şunlardır:

1. Araştırmanın örneklemini araştırma evrenini temsil etmektedir.
2. Araştırmada kullanılacak veriler için, ölçme ve değerlendirme ve test geliştirme uzmanlarının yapmış olduğu görüşleri doğrudur.
3. MEB- EĞİTEK' den elde edilen veriler doğrudur.

1.5. Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Bu araştırma 1998 yılı sosyal bilgiler ders programı ile sınırlıdır.
2. Bu araştırma 2003 - 2007 yılları arasında yapılan liselere giriş sınavları(LGS-OKS) ile sınırlıdır.
3. Araştırmada 2003 - 2007 yılları arasındaki liselere giriş sınavları (LGS-OKS) sosyal bilgiler testinde yer alan coğrafya soruları ile sınırlıdır.
4. Bu çalışma ilköğretim 4,5,6 ve 7. sınıflar sosyal bilgiler dersi ile sınırlıdır.
5. 2003 - 2007 yılları arasında liseye giriş sınav sisteminde değişiklikler yapıldığından çalışma en son değişiklikler dikkate alınarak yapılmıştır.

1.6. Tanımlar

İlköğretim: Eğitim basamağının ilk 1–8 yılları arasını kapsayan kısımdır.

Liselere Giriş Sınavı: Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Ölçme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı'nca her yıl gerçekleştirilen Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS).

Sosyal Bilgiler: Sosyal Bilgiler, bütün çeşitlilikleriyle yeryüzüne bağlı olayları tanıtan, bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun sosyal ve fizikî çevresiyle geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir.

Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçları: Değişen toplum insanın gelişimi ve yurttaşlık eğitimi gibi temel boyutların açılarak ele alındığı ve vurgulandığı hedeflerin tamamıdır.

Test: Uyarıcılara verilen cevaplara dayanarak, bireyler ya da bir bireyin değişik özellikleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya çıkarma işlemidir.

Ölçme: Ölçülen niteliklerin aralarındaki ilişkileri (büyüklük, küçüklük gibi) koruyacak şekilde bu niteliklere sayı veya sembollerin atanması işlemleridir.

Değerlendirme: Öğrenci başarısı hakkında bir yargıda bulunmaktır. Yani ölçümlerin ölçüt veya ölçütlerle kıyaslanarak bir karara varma işidir. Ölçme sonuçlarının anlam kazanması için değerlendirme yapmak, yani bir ölçümü bir ölçütle karşılaştırarak bir değer yargısına ulaşmak gerekir.

Ölçme kuralı: Ölçme işini yaparken niteliğin hangi miktarına, ne değer (başarı ölçmede puan) verileceğinin belirlenmesidir.

Ölçüm: Ölçme işlemi sonucunda elde edilen sayı veya semboldür. Bir öğrencinin yapılan bir sınavdan almış olduğu puan, bir ölçümü ifade etmektedir.

Kısaltmalar ve Açıklamaları

MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
EĞİTEK	: Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
LGS	: Liselere Giriş Sınavı
OKS	: Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı
OGES	:Orta Öğretime Geçiş Sistemi
SBS	:Seviye Belirleme Sınavı

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde sosyal bilgiler programı tanıtılarak, ölçme ve değerlendirme üzerinde genel bilgiler verilecektir. Daha sonra Türkiye’de yapılan liselere giriş sınavları (LGS-OKS) hakkında genel bilgiler sunulacaktır.

2.1. Sosyal Bilgiler Programı ve Gelişimi

Orta öğretimde birey ve toplum sosyal, ekonomik, kültürel ve politik bakımlardan sürekli bir değişim içinde, çeşitli ve karmaşık sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bireyin ihtiyaçları ile toplumun beklentileri arasındaki dengenin sağlanabilmesi, insana gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırmakla mümkündür. Sosyal bilimler, kişinin içinde yaşadığı topluma uyumunu gerçekleştirecek bilgi, beceri ve tutum kazandırma ihtiyacını karşılayacak amaçlara öncelik vermektedir.

Günümüzde sosyal bilimler; değişme, gelişme ve yenileşmenin bilimi olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, sosyal bilimlerin değişmeye açık olması; sosyal, ekonomik, kültürel ve politik gelişmeleri incelemesi gereklidir.

Eğitimin gelişmesi sonucu, sosyal bilimlerin uygulama alanı olarak sosyal bilimler öğretimi ile sosyal bilgiler öğretimi ortaya çıkmıştır. Sosyal bilimler alanındaki teorik ve bilimsel gelişmelerin eğitim sürecinde ele alınarak bireyin toplum içinde gelişmesini ve yetiştirilmesini amaçlayan sosyal bilgiler kavramı, ülkemizde ilköğretim düzeyinde kullanılmaktadır.

Kaltsounis’den Koçak’ın (1998) aktardığına göre, sosyal bilgiler Amerika’da 1784 yıllarına kadar ahlâk eğitiminin içinde toplumsal kurallar olarak yer almıştır. Bu dönemde Hristiyanlık ön plâna çıkarılmış ve Hristiyan olan ülkelerin olmayanlardan daha üstün olduğu savunulmuştur. Amerika Birleşik Devletleri’nde, 1892 yılında toplanan ulusal eğitim konseyi, ulusal toplum anlayışını oluşturmak üzere sosyal bilgiler dersini düzenlemiştir. Sosyal bilgiler dersinin programı tarih,

coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinden oluşturulmuş ve toplumun gereksinimlerine göre içerik yeniden yapılandırılmıştır. Bu anlayış 1960 yıllarına dek sürmüş, fakat bu yıldan itibaren, toplumsal ve dünyadaki siyasal yaşamda, bilim ve teknikteki gelişme ve değişimler öğrenme – öğretme anlayışındaki yenilikler ve yaklaşımlar, hem sosyal bilgiler dersinin hedef ve davranışlarını, hem de içeriğini yeniden oluşturmayı gündeme getirmiştir. Böylece tanıma – anlatma yaklaşımından kavramsal yaklaşıma ve oradan da karar verme sürecine geçilmiştir.

Ülkemizde ise, sosyal bilgiler ders olarak 1968 – 1969 öğretim yılında ilkokullarda, 1973 – 1974 öğretim yılında da ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır. İlköğretim okullarının 4. ve 5. sınıflarında (ilkokullarda) sosyal bilgiler dersi günümüzde de devam etmesine rağmen, 6 ve 7. sınıflarda (ortaokullardan) 1985–1986 öğretim yılından itibaren kaldırılmıştır. Bu tarihten itibaren ortaokullarda, sosyal bilgiler dersinin yerinin millî tarih, millî coğrafya ve vatandaşlık bilgileri dersleri almıştır.

4306 sayılı Kanunun öngördüğü sekiz yıllık ilköğretim uygulamasına geçilince İlkokul 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Ortaokul Millî Tarih Programı ve Ortaokul Millî Coğrafya Programı, 1997 – 1998 öğretim yılı sonunda ilköğretim okullarında uygulamadan kaldırılmıştır. Bu programın yerine, sekiz yıllık kesintisiz eğitim gereğince hazırlanan İlköğretim Okulu 4, 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, 1998 – 1999 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuştur. Bu program 2005 yılına kadar uygulanmıştır.

2005 yılından itibaren ise yeni sosyal bilgiler programı uygulanmaya başlanmıştır. Yeni programın oluşturulma nedeni MEB Talim Terbiye Kurulu Öğretim Programı ve Kılavuzunda şu şekilde ifade edilmiştir(2006); tüm dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan değişimi; gelişimi ülkemizde de demografik yapıda, ailenin niteliğinde, yaşam biçimlerinde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, toplumsal cinsiyet alanında, bilgi teknolojisinde, iş ilişkileri ve iş gücünün niteliğinde, yerelleşme ve küreselleşme süreçlerinde görmek mümkündür. Tüm bu değişim ve gelişimleri eğitim sistemimize

ve programlarımıza yansıtmak bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu yüzden 2005 yılında hazırlanan sosyal bilgiler programı, dünyada yaşanan tüm bu değişimler ve gelişmelerle birlikte Avrupa Birliği normlarına ve eğitim anlayışını, mevcut programların ve değerlendirmelerine ilişkin sonuçları ve ihtiyaçları analizlerini dikkate alarak hazırlanmıştır.

Sosyal bilgiler programının değişmesi ile birlikte 2004-2005 eğitim öğretim yılından itibaren kademeli olarak okullarda uygulanmaya başlanmıştır. Böylece 2004-2005 yılında 4.sınıflar, 2005-2006 yılında 4. ve 5. sınıflar, 2006-2007 yılında 4.,5. ve 6. sınıflar, 2007-2008 yılında 4,5,6 ve yedinci sınıflar, 2008-2009 eğitim öğretim yılında ise tüm 4,5,6,7 ve 8.sınıflar yeni sosyal bilgiler programı ile öğrenim göreceklerdir. OKS sınavı 2008 yılında son kez yapılacaktır. 2008 yılında ilk defa 6. ve 7. sınıflar ilk kez Seviye Belirleme Sınavına(SBS) gireceklerdir. 2009 yılından itibaren yeni sosyal bilgiler programında kademeli geçiş tamamlandığı için tüm 6,7 ve 8. sınıflar Orta Öğretime Geçiş Sistemi (OGES), kapsamında Seviye Belirleme Sınavına(SBS) tabi olacaklardır. Bu çalışmada 1998 yılında kabul edilen program verilmiştir. Çünkü kademeli geçiş olduğundan 2003-2007 yılları arasında yapılan OKS sınavlarına girmiş olan öğrenciler, 1998 programına göre öğrenim görmüş sekizinci sınıf öğrencileridir. Yeni sınav sistemi ile ilgili bilgi ileride daha detaylı olarak verilecektir.

Bu çalışmada da esas alınan ve Tebliğler Dergisi, 2487.sayısında yayınlanan 1998 yılında yürürlüğe giren sosyal bilgiler programı şu genel amaçları içermektedir;

“SOSYAL BİLGİLER PROGRAMI (1998)

GENEL AMAÇLAR

A. Vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden;

1. Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli, girişimci, iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişirler.
2. Türk milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki onurlu

geçmişini ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri kavrayarak büyük milletin evlatları olduklarını anlar, milletin geleceğine olan güvenlerini artırır ve Türk milletinin ülküsünü gerçekleştirmek için her fedakârlığı göze alabilecek bir karakter kazanırlar.

3. Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına dayanan millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir; cumhuriyet rejiminin özelliklerini ve önemini kavrarlar.
4. Topluluk hâlinde yaşamının bir zaruret olduğunu, millet kavramını ve Türk milletinin karakterini kavrar; Türk milletine, Türk bayrağına, Türk askerine ve ordusuna sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirirler.
5. Türk milletinin zekâ ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanatseverliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun inceliğini benimseyerek bu üstün özellikleri davranış hâline getirirler.
6. Millet ve yurt işlerini her şeyin üstünde tutarak milleti ve yurdu için canla başla hizmet etmeyi alışkanlık ve ilke hâline getirirler.
7. Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır; tarihî olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük yüksek kavrayış, cesaret, fedakârlık ve kahramanlıklarının tarihin akışını nasıl etkilediğini kavrarlar.
8. Toplumu yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece millî değil, evrensel yönlerini de kavrayarak ve takdir ederek; milletimize de düşen insanlık görevleri bulunduğunu görür, insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme bilincine varırlar.
9. Türk inkılâbının anlamını, ayrı ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrar; Türk inkılâbının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakâr birer Türk evladı olarak yetişirler.
10. Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar; bu uygarlıkta Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak Atatürk'ün direktifleri uyarınca "millî kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma" yolunda her fedakârlığı göze alabilme bilincini kazanırlar.
11. Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik

ve siyasi olayların neden ve sonuçlarını günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler.

12. Her yerde görev ve sorumluluk alabilecek hâle gelir, aile bütünlüğüne bağlılık kazanır, ailenin refah ve mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler.
13. Kanun kavramını benimser; kanunlara ve devlet otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazanırlar.
14. Çevresindeki eski, yeni sanat ve kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi millî değerlerimizi tanır; onları korumak gerektiğini öğrenirler.

B. Toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden;

1. İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını anlar; grup faaliyetlerine katılmanın, başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hâle gelirler.
2. İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörüyle karşılamaları gerektiğini benimserler.
3. Beraber çalışma, sorumluluk alma, yardımlaşma ve karar verme kurallarını uygulamayı öğrenirler.
4. Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler.
5. Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk hâlinde yaşamının zorunluluğunu kavrarlar.
6. Trafik kurallarına uymayı alışkanlık hâline getirirler.

C. Çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri yönünden;

1. Yurdumuzun, dünya üzerindeki yerinin önemini kavrar, ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygularını geliştirirler.
2. Türkiye'nin, yakın ve uzak komşu ülkeler diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanırlar.
3. Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerini öğrenirler. Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavrarlar.
4. İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle karşılıklı etkilerini, insan

topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler; yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş olarak yetişirler.

5. Plân, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hâle gelirler.
6. Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavrarlar.
7. Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavrarlar.

Ç. Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden;

1. Çevrenin ekonomik değerleri ile millî kaynaklarımızı tanıır ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavrarlar.
2. Kendi eşyasını, okulunu, okul eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanırlar.
3. Tutumlu olma ve plânlı çalışma alışkanlığını elde ederler.
4. Üretim, tüketim ve dağıtımla ilgili temel bilgileri öğrenirler.
5. İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler ve bunlar arasındaki ekonomik ilişkileri öğrenirler.
6. Turizmin anlamını, özellikle yurdumuz için önemini kavrarlar. Nüfus artış hızını eğitime ve ekonomiye olan etkisini kavrarlar”

2. 2. Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Coğrafya Konularının Sınıf Düzeylerine Göre Ünite ve Konu Dağılımı

Bu bölümde 1998 sosyal bilgiler dersi 4, 5, 6 ve 7. sınıf programlarında yer alan coğrafya konuları, sınıf düzeylerine göre verilecektir.

4. SINIF SOSYAL BİLGİLER :

ÜNİTE 2 :YAKIN ÇEVREMİZ

- A. Yakın Çevremizi Tanıyalım:Yakın Çevremizi Tanımanın Önemi,Sokağımız, Caddemiz, Mahallemiz, Semtimiz, Köyümüz, Yönler, Pusula ve Diğer Yöntemlerle Yönlerin Belirlenmesi, Kroki Çizimi ve Yararları, Ölçek ve Ölçek Çeşitleri
- B. Plân:Plân ve Kullanım Alanları,Sınıfımızın Plânını Yapalım

ÜNİTE 3:İLİMİZ VE BÖLGEMİZİ TANIYALIM

- A. Harita:Harita ve Çeşitleri, Haritanın Yönleri,Harita Özel İşaretleri,Haritadan Yararlanma,Atlas Kullanımı ve Atlasta Yararlanma
- B. Yurdumuzun Hangi İl ve Bölgesinde Yaşıyoruz?
- C. İlimiz ve Bölgemizin Doğal Özellikleri
- D. İlimiz ve Bölgemizin Yeryüzü Şekilleri,İlimiz ve Bölgemizin İklim ve Doğal Bitki Örtüsü,İlimiz ve Bölgemizin Akarsu ve Gölleri
- E. Ç. İlimiz ve Bölgemizde Nüfus ve Yerleşme
- F. İlimiz ve Bölgemizde Ekonomik Hayat:Tarım, Hayvancılık, Su Ürünleri, Orman ve Orman Ürünleri, Madenler Enerji Kaynakları, Sanayi, Ulaşım, İletişim, Ticaret,Turizm ve El Sanatları
- G. İlimizde Yaşanmış Önemli Tarihi Olaylar
- H. İlimiz ve Bölgemizin Bulunduğu Çevrenin Korunması ve Güzelleştirilmesi:En Az Bir Ağaç Dikelim ve Ormanlarımızı Koruyalım, Doğal Güzelliklerimizi, Millî Parklarımızı ve Kültürel Varlıklarımızı Koruyalım

5.SINIF SOSYAL BİLGİLER:

ÜNİTE 3:GÜZEL YURDUMUZ TÜRKİYE

- A. Yurdumuza Genel Bakış:Türkiye'nin Dünya Üzerindeki Yeri,Türkiye'nin Dünya Üzerindeki Yerinin Önemi
- B. Yurdumuzun Doğal Durumu:Yeryüzü Şekilleri ,İklimi ve Etki Alanları, Doğal Bitki Örtüsü, Akarsuları ve Gölleri, Yurdumuzu Çevreleyen Denizler ve Genel Özellikleri İle Bunlardan Sağlanan Yararlar, Türkiye'nin Kara Sınırları ve Genel Özellikleri
- C. Doğal Çevremizin Önemi ve Sorunları:Doğal Çevremiz ve Önemi,Çevre Sorunları ve Sonuçları
- D. Çevre Sorunlarının Çözümü:Çevre Sorunlarının Çözümünde Bize Düşen Görevler,Çevre Sorunlarının Çözümünde Devlete Düşen Görevler
- E. Doğal Afetler ve Korunma Yolları:Deprem ve Korunma Yolları, Erozyon ve Önleme Çalışmaları, Sel Baskınları ve Önleme Çalışmaları, Toprak

Kayması ve Önleme Çalışmaları, Çığ ve Buna Karşı Alınabilecek Önlemler, Yangınlar, Doğal Afetlerde Söylentilerin Kaynağı, Etkileri ve Alınabilecek Önlemler, Doğal Afetlerde İnsan ve Çevre Sağlığının Korunması

6. SINIF SOSYAL BİLGİLER

ÜNİTE 2 :COĞRAFYA VE DÜNYA’MIZ

- A. Coğrafya :Coğrafyanın Konusu, Coğrafya Öğrenmenin Gerekliliği
- B. Dünya’mız:Dünya’mızı Tanıyalım, Dünya’nın Hareketleri ve Sonuçları, Kıt’alar, Okyanuslar, Dünya Üzerinde Herhangi Bir Yerin Coğrafi Konumunun Belirlenmesi
- C. İnsanlığı Tehdit Eden Bazı Önemli Olaylar:Dünya’ımızda Bazı Canlı Türlerinin Yok Olmasının Doğal Dengeye Etkisi, Doğal Kaynakların Bilinçsizce Tüketilmesi, Savaş, Açlık ve İsrar,Nükleer, Biyolojik ve Kimyasal Silâhlar İle Mayınların Kullanımı, Başlıca Bulaşıcı Hastalıklar , Eğitimsiz Nüfus ve İşsizlik
- D. 20. Yüzyılda Bilim ve Teknolojide Meydana Gelen Bazı Gelişmeler ve Önemli Olaylar:Nükleer Enerji, İletişim Teknolojileri, Uzayın Keşfi, Ulaşım Teknolojileri, Silâhsızlanmaya Gidilmesi, Doku ve Organ Nakli

ÜNİTE 5 :TÜRKİYEMİZ

- A. Yurdumuzda Nüfus ve Yerleşme:Yurdumuzda Nüfus , Yurdumuzda Yerleşme
- B. Yurdumuzda Ekonomik Hayat:Tarım (Tarla ve Bahçe Kùltürleri), Hayvancılık, Su Ürünleri, Orman Ürünleri, Madenler Enerji Kaynakları, Sanayi, Ulaşım, İletişim,Ticaret, Turizm

7. SINIF SOSYAL BİLGİLER

ÜNİTE 1 :TÜRKİYE’NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ

- A. Coğrafi Bölge ve Bölüm: Bölge, Bölüm ve Yöre ,Türkiye’de Coğrafi Bölgeleri Oluşturan Etmenler
- B. Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri ve Bölümleri

- C. Karadeniz Bölgesi, Marmara Bölgesi, Ege Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi Türkiye'nin Stratejik Durumu
- D. Türkiye'nin Jeopolitik Yeri ve Önemi, İç Tehdit, Dış Tehdit, Yurt Sevgisi

ÜNİTE 7: YURDUMUZUN KOMŞULARI VE TÜRK DÜNYASI

- A. Yurdumuzun Komşuları: Yunanistan, Bulgaristan, Suriye, Irak, İran, Azerbaycan - Nahcivan, Ermenistan, Gürcistan, K.K.T.C
- B. Türk Dünyası: Bağımsız Türk Cumhuriyetleri, Asya'da Türklerin Yaşadığı Başlıca Diğer Ülkeler ve Yerler, Avrupa'da Türklerin Yaşadığı Diğer Ülkeler ve Bölgeler, Türkiye Dışında Yaşayan Vatandaşlarımız

2.3. Ölçme ve Değerlendirme

Eğitim genel olarak bireyin davranışlarında önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda istendik yönde kalıcı değişiklik meydana getirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Okulların başlıca sorumluluğu da bireyde bu davranış değişikliğini istenen düzeyde gerçekleştirmektir. Bu süreçte kazandırılacak davranışların gözlenebilir, ölçülebilir ve değerlendirilebilir olması gerekir. Öğrenciye kazandırılması gereken bu davranışların ne ölçüde kazanıldığını belirlemek ancak geçerliliği ve güvenirliği sağlanmış uygun ölçme araçları ile yapılabilir.

Ölçme gerek günlük yaşantımızda gerek bilimsel çalışmalarda ve gerekse eğitimde önemli bir yer tutar. Turgut'a (1992) göre ölçme; insanların, olayların veya eşyaların belirli bir niteliğini gözleme ve sonuçlarını sayı veya sembollerle ifade etme işlemidir. Bu, ölçme kavramının genel bir tanımıdır. Eğitimde ölçme ise öğrencilerde amaçlanan hedeflere uygun davranış değişikliğinin ne ölçüde meydana geldiğinin değişik tekniklerle, sayılarla veya sembollerle belirlenmesidir.

Linn ve Gronlund (2000) göre, ölçme olmadan var olmayacak bir kavram olan değerlendirme ise öğrenme ilerlemeleri hakkında değer yargısına varma süreci

ve öğrenci öğrenmeleri hakkında bilgi edinmek için kullanılan bütün işlemleri içeren genel bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Turgut’a (1992) göre değerlendirme ise, ölçme sonuçlarını bir ölçüte vurarak ölçülen nitelik hakkında bir değer yargısına varma sürecidir.

Eğitim süreci içinde ölçme ve değerlendirme ile hedef davranışların ne kadarını gerçekleştirildiğini, gerçekleştirilemediğini amaçların neler olduğunu, hangi konuların yeterince kavranıldığını, hangilerinde eksiklik bulunduğunu ve bu eksikliklerin neler olduğunu, yanlış kavramaları, yeterince öğrenilemeyen konuların hangileri olduğunu gösterir.

Eğitim sürecinin planlanmasında önce aşağıda örnekleri verilen bazı sorulara cevap aranır. Bu sorulara verilen cevaplar incelendiğinde, böyle bir eğitim etkinliğinde “ölçme ve değerlendirme sürecinin” yeri daha iyi anlaşılabilir.

Eğitim sürecinde cevap aranan sorular

Cevap Aranan Soru		Eğitim Boyutu
1.Neden eğiteceğiz?	————→	1. Eğitimin amacı
2. Ne öğreteceğiz?	————→	2. Eğitimin içeriği
3. Nasıl kazandıracağız?	————→	3. Eğitimin yöntemi
4. Nerede eğiteceğiz?	————→	4. Eğitimin ortamı
5. Ne kadar öğrenildiğini, amaçlara ne oranda ulaşıldığını nasıl anlayacağız?	————→	5. Ölçme ve değerlendirme

Yukarda da görüldüğü gibi, eğitimde öğretme-öğrenme sürecinin en sonunda hedeflere ne oranda ulaşıldığının belirlenmesinde ölçme ve değerlendirmenin önemi daha da belirgin bir şekilde ortaya çıkar. Bu açıdan geçerli ve güvenilir ölçme verilerinin elde edilmesi değerlendirme yapabilmek açısından son derece önemlidir.

Ülkemizde öğrencilerin başarısını ölçmede ve bir üst öğrenim kurumuna yerleştirmede kullanılan önemli ölçme ve değerlendirme araçları olan OKS ve ÖSS sınavları öğrencilerin geleceklerini belirlemelerinde büyük rol oynarlar. Bu

sınavlardan OKS sınavı Aydın’a (2007) göre, eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerin geleceklerini belirlemede önemli bir konuma sahip olması açısından her yıl hazırlanışı, uygulanışı ve değerlendirme süreçlerinde öğrencilerin, velilerin, eğitimcilerin, tüm eğitim-öğretim kurumlarının ve medyanın dikkatini üstüne çekmektedir. OKS’ nın bu kadar dikkat çekmesi, öğrenci başarısının 120 dakikalık, tek oturumluk ve telafisi olmayan bir sınavla ölçülmesindedir. Bu da öğrencilerde ve velilerde kaygı, stres, gerilim tek hedefe kilitlenme gibi psiko-sosyal açıdan olumsuz tutumların gelişmesine neden olmaktadır. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığımız tarafından yeni öğretim programlarına uygun olduğu düşünülen Ortaöğretime Geçiş Sistemi geliştirilmiştir. Yeni uygulanacak olan Ortaöğretime Geçiş Sistemi(OGES); Seviye Belirleme Sınavı (SBS), yılsonu başarı puanı (YBP), davranış puanı (DP) olmak üzere üç kısımdan oluşan öğrenci odaklı yeni bir modeldir.

2.4. Eğitimde Ölçme Değerlendirmenin Amaçları

Eğitimde ölçme ve değerlendirme belli amaçlara ulaşmak için yapılır. Baykul’a (2001) göre bu amaçlar, aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Öğretim programlarının değerlendirilmesi
- Öğretim etkinliğinin değerlendirilmesi
- Öğrenme eksiklerinin saptanması
- Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin saptanması
- Öğrenci başarısının değerlendirilmesi

Ölçme ve değerlendirme, bütün branşlarda olduğu gibi sosyal bilgiler(coğrafya) eğitiminde de öğrenme öğretme sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır. Sosyal Bilgiler alanında değerlendirmenin amaçları aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Öğrencilere akılcı düşünme yollarını öğretmek.
- Öğrencileri motive etmek ve öğrenmeye teşvik etmek.
- Öğretmenleri ve ebeveynleri, öğrencinin gelişimi hakkında bilgilendirmek.
- Öğretmenlere öğretme etkinliği için geri bildirim (feed’back) sağlamak.
- Bireysel yetersizlikleri ve problemleri tanımlamak.

- Hataları ve yanlış kavramaları açığa çıkarmak.
- Gelişme gösteren öğrencileri yönlendirmek.
- Standartlara ulaşmak.
- Öğrencileri sınıflandırmak.

Değerlendirme işleminin başta gelen işlevi eğitim çalışmalarının etkinlik derecesini belirlemek ve bu etkinliği arttırıcı önlemlere zemin hazırlamaktır. Bu genel amaç dışında değerlendirme; araçların geçerliği ve uygunluğu, varsayımları doğrulama, öğrenme zorluklarını tanıma, ilgiyi canlandırma, rehberlik ve öğretmenin gelişimi gibi alt amaçlara da hizmet etmektedir.

2.5. Ölçme Değerlendirme Türleri

Eğitimde değerlendirme türleri çok çeşitli olup değerlendirme sınıflamaları amaca göre çeşitlilik göstermektedir. Programa girişte, süreçte ve çıkışta yapılan değerlendirme ölçütlerine göre üçe ayrılır.

2.5.1. Tanıma-yerleştirmeye dönük değerlendirme

Bu değerlendirme türünde iki amaç güdülür. Bunlar;

1) Öğrencilerin belli bir kurs, ders veya ünitenin önkoşulu niteliğindeki giriş davranışlarına sahip olma derecesini ve

2) ilgili kursun geliştirmeyi düşündüğü davranışlardan öğrencilerce önceden edinilenler olup olmadığını tespit etmektir.

Bu tespit sonucunda öğretimin başlangıç noktasını saptamak ve öğretimi öğrenci seviyesine göre ayarlamak mümkün olmaktadır. Tekin (2000) ve Özçelik'e (1998) göre, yerleştirme amacıyla yapılan değerlendirme, öğrencileri eğitimsel açıdan gruplara, sınıflara ayırma amacıyla yapılır. Örneğin, okullara sınavla öğrenci seçme, bir sınıftaki öğrencileri bilgi seviyelerine, ilgi ve yeteneklerine göre gruplama ve bir üniversitenin çeşitli bölümlerine öğrencileri yerleştirme gibi. Hazır bulunuşluk

testleri, yabancı dil sınav kurları, LGS, OKS, ÖSS testleri bu amaca dönük değerlendirmeye örnek gösterilebilir.

2.5.2. Biçimlendirme-Yetiştirmeye Dönük Değerlendirme

Bu değerlendirme türü program sürecinde yapılan değerlendirmedir. Tekin, (2000) ve Öncü'ye (1999) göre, bu değerlendirmede amaç, öğretim süreci devam ederken, her bir üniteadaki öğrenme eksikliklerini ve güçlüklerini ortaya çıkarmak ve gerekli düzeltmeleri yapmaktır. Böylelikle ünitenin daha iyi öğrenilebilmesi için her öğrenciye ayrı ayrı önerilerde bulunmaktadır. Bu tür değerlendirme, öğretmen ve öğrenciye öğretimin etkinliği hakkında sürekli bilgi sağlamaya yarar. Bu amaçla yapılan testlere de formatif testler ya da izleme testleri adı verilir. Ünite sonlarındaki ünite testleri, konu tarama testleri bu değerlendirmeye dönük hazırlanmış olan testlerden bazılarıdır. İzleme Testleri, bilişsel nitelikteki davranışsal özelliklerle ilgili öğrenme eksiklikleri ile bu öğrenme eksikliklerine yol açan güçlüklerin belirlenmesinde kullanılır. Bu testlerin kullanılmasındaki amaç, öğrenmeyi hızlandırarak öğretimin etkililiğini, öğrenmedeki verimliliği artırmaktır. Özçelik'e (1998) göre, öğretimin “en küçük anlamlı birimleri” olan ünitelerin (konuların) bitiminde uygulanır. Bunun başlıca nedeni öğrenme eksikliklerini, ön koşulları oldukları öteki öğrenmeleri engellemeden giderme arzusudur. Bu bakımdan öğrenme öğretme sürecinin bir parçası olan izleme testlerinin sonuçlarına dayalı olarak not verme veya başka amaçlarla öğrenci başarısını değerlendirme yoluna gidilmemesi gerekir.

Biçimlendirme-yetiştirmeye yönelik değerlendirme Tekin'e (2000)göre, yeni bir programın denenmesi ve geliştirilmesiyle ilgili olarak uygun kanıtlar toplama olanağı verir. Bu kanıtlara dayanarak programda gerekli ve yerinde düzeltmeler yapılabilir

2.5.3. Seviye Belirlemeye Dönük Değerlendirme

Bu değerlendirme türü Özçelik'e (1998) göre, program çıkışında yapılan değerlendirmedir. Programın sonunda öğrencilerin kazanılmış bilişsel davranış, duyuşsal özellik ve devinışsel becerilerini ölçmeye yarayan değerlendirme türüdür . Dönem ya da yıl sonunda yapılan final veya genel sınavlar bu değerlendirme türüne örnektir. Bu tür yapılan değerlendirmeler öğrenme düzeyini saptama amaçlıdır. Bu değerlendirmeler başarı testleri ya da yeterlilik testleri ile yapılmaktadır.

2.5.3.1. Seviye Belirleme Testleri

Seviye belirleme testleri Özçelik'e (1998) göre, eğitimin hedefleri olarak belirlenen davranışsal özellikleri (hedeflerin kendilerini) kapsayan ve onları eğitim programında belirlenmiş olan yetkinlik ve kararlılık dereceleriyle yoklayan testlerdir. Hedef alınan davranışsal özelliklerin yeterli bir örnekleme ile örneklenen özelliklerin belirleyicisi olan kritik davranışlardan başlıcalarının ölçme aracında kapsanması yeterli olabilir. Duruma göre bir ders ya da kursun sonunda, ortasında ya da çeyreklerinde kullanılabilir. Düzey belirleme testleri, verildikleri zamanın yanı sıra öğrenilmiş olan ünitelerin tümünü kapsama bakımından da izleme testlerinden daha geniş kapsamlı olma durumundadırlar.

2.6. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme

Ölçme ve değerlendirme, bütün branşlarda olduğu gibi Sosyal bilgiler eğitiminde de öğrenme öğretme sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır. Öğretmen, amaçlanan davranışların kazanılıp kazanılmadığını sık sık yoklamak mecburiyetinde kalır. Bunun için öğretmenin hedef alınan öğrenci davranışlarını gözlemleyip ölçmesi ve belirli ölçütlere göre değerlendirmesi gerekir. Çoğu durumda ölçme verilerinin kendi başına yorumu mümkün olmaz. Ölçme sonuçları bir ölçüt ile karşılaştırıldığında anlam kazanır. Ölçme sonuçlarının karşılaştırıldığı ölçüte değerlendirme ölçütü, karşılaştırma işlemine değerlendirme ve bu işlemlerle varılan sonuca da değer yargısı denir.

Sosyal bilgiler dersinde değerlendirmenin amaçları aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Öğrencilere akılcı düşünme yollarını öğretmek.
- Öğrencileri motive etmek ve öğrenmeye teşvik etmek.
- Öğretmenleri ve velileri, öğrencinin gelişimi hakkında bilgilendirmek.
- Öğretmenlere öğretme etkinliği için geri bildirim (feed'back) sağlamak.
- Bireysel yetersizlikleri ve problemleri tanımlamak.
- Hataları ve yanlış kavramaları açığa çıkarmak.
- Gelişme gösteren öğrencileri yönlendirmek.
- Belirlenmiş standartlara ulaşmak.
- Öğrencileri sınıflandırmak.

Bu sebeplerin yanında değerlendirmenin amaçları; ileriye bakmak, geriye bakmak, rehberlik hareketi olmak üzere başlıca üç grupta incelenebilir (Milli Eğitim Dergisi, 2000).

Değerlendirme yapmak amacıyla kullanılan sorular ve değerlendirme etkinlikleri; öğrenciyi ezbere yöneltecek şekilde değil, yorum yapmaya eleştirel düşünme becerilerini kullanmaya, hangi davranışları kazanıp kazanmadıklarına karar vermeye ve yanlış bilinen bilgilerin nedenlerini ortaya çıkarmaya yönelik olacak şekilde planlanmalıdır.

2.7. Öğrenmenin Ölçölme Alanları

Eğitim programında belirlenen hedeflere ne derece ulaşıldığını belirlemek amacıyla yapılan ölçme ve değerlendirme işlemlerinin bu hedeflere uygun olarak yapılması gerekmektedir. Ölçmeye tabi tutulan bu hedef alanları Bloom ve arkadaşları tarafından, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olmak üzere üçe ayrılmıştır.

Öğrenme alanları için farklı sınıflamalar getirildiyse de Bloom'un sınıflaması daha yaygın olarak kullanılmaktadır. Bloom ve arkadaşları eğitim sonucu oluşabilecek davranışları; bilişsel (kognitif), duyuşsal (affetif) ve devinişsel (psikomotor) olmak üzere üç ana bölüme ayırmıştır.

2.7.1. Bilişsel (kognitif) Alan

Bilginin edinilmesi ve uygulanması ile ilgili alandır. Bu alanla ilgili değerlendirme daha çok öğrencilerin zihinsel yeteneklerinin ölçülmesine dayanır. Genellikle, öğrenciye verilen kavramı öğrenci tanır, hatırlar, karşılaştırma yapar, yorumlar ve onunla ilgili problem çözer. Bunun sonucuna göre öğrencinin bilişsel yetenekleri değerlendirilir. Bu alan ile ilgili daha geniş bilgi ileride verilmiştir.

Ölçme ve değerlendirmede öğrenmenin ölçülmesinde en çok kullanılan alan zihinsel yeteneklerinin ölçülmesine dayanan bilişsel alandır. Bilişsel alanı pek çok bilim adamı sınıflamıştır. Bu araştırmada daha çok bu alan, ele alınıp incelenmiştir.

2.7.1.1 Bloom Taksonomisi

Sönmez'e (1998) göre taksonomi, istendik davranışların basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta, birbirinin önkoşulu olacak şekilde aşamalı sıralanmasına denir. Öğrenilmiş davranışlar beyne kodlanmaktadır.

Öğretmen; öğretme, sınıfı idare etme, okulu yönetme, meslek ve alan bilgisi ile öğrencilere rehberlik etme gibi görevlere sahiptir. Öğretme görevi açısından, öğrencilere bilgiyi, beceriyi öğretmeyi kolaylaştıracak öğretme etkinliklerini plânlar, uygular ve değerlendirir. Bir öğretimin başarısını ölçmek değerlendirmeden geçmektedir. Öğrenci neyi ne kadar öğrenmiş sorusuna cevap bulabilmek için 1950'li yıllarda Bloom ve arkadaşları öğrenme ürünlerini bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olmak üzere üç alanda toplayarak tanımlamışlardır. Yalın'a (1996) göre, eğitimciler öğrenmeyi basitten karmaşığa, yakından uzağa, kolaydan zora aşamalı olarak sınıflamışlardır ki, bu sınıflamaya taksonomi adı verilir .

Bloom ve arkadaşlarına göre; “bilişsel öğrenmeler, zihinsel etkinliklerin ağırlıkta olduğu davranışları (bilgiyi tanıma ve hatırlama, onun üzerinde işlemler yapma, kavramlar, genellemeler, kuramlar geliştirme gibi) kapsar. Bloom ve arkadaşları bilişsel öğrenmeleri altı kategoride toplamışlardır. Hiyerarşik bir yapı oluşturan bu öğrenme kategorileri basitten, karmaşığa doğru şöyle sıralanmaktadır: Bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme. Bu sıralamaya göre, kavrama düzeyindeki bir davranışın öğrenilmesi bilgi düzeyindeki davranışların önceden öğrenilmesine bağlıdır. Aynı şekilde, uygulama düzeyindeki bir davranış için bilgi ve kavrama düzeyinde birtakım davranışların önceden öğrenilmiş olması gerekmektedir. Yalın’a(1996) göre, değerlendirme düzeyindeki bir davranışın öğrenilebilmesi için ise bilgi, kavrama, uygulama, analiz ve sentez düzeylerinde ön koşul diye nitelendirilebilecek davranışların önceden öğrenilmesi gerekmektedir” .

Bloom ve arkadaşları tarafından yapılan sınıflama bilişsel alandaki hedefler için üretilen bir sınıflamadır. Bilişsel nitelikteki tüm hedefler, buradaki gruplardan birine girer. Bu sınıflama aynı zamanda aşamalı bir sınıflamadır. Bu sınıflamada herhangi bir gruba giren beceriler, daha önceki gruplarda bulunan beceriler üzerine kurulur, yani daha önceki gruplarda yer alan beceriler bunların ön koşullarını oluşturur. Bu beceriler aynı zamanda daha sonraki gruplarda yer alan becerilere hazırlar, yani onların ön koşulları olur.

Bloom’un taksonomisi birçok öğretmen ve eğitimci tarafından öğrencinin bilişsel alanla ilgili başarılarının ölçülmesinde en çok kullanılan yaklaşımdır. Bu taksonominin basitten karmaşığa (düşük zihinsel düzeyden yüksek zihinsel düzeye) doğru bilgi, kavrama (anlama), uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme olmak üzere altı seviyeden oluşur.

Bununla beraber, birçok sınav sistemi bu seviyelerin ilk üçünü aynen kullanırken son üçünü birleştirir. Kempa(1986), böylece dört basamaklı bir ölçme yaklaşımı elde edilir. Orjinal taksonominin altı basamağını orta dereceli okullar için dörde indiren bu yaklaşımın kategorileri aşağıda örneklerle açıklanmaktadır.

i. Bilgi seviyesi: Bu seviyede öğrenciden sadece öğretilen bilgilerin hatırlanması istenir. Bilimsel bilgiler, hipotezler, teoriler, kavramlar gibi olguların sadece anlatıldıkları şekliyle hiçbir yorum getirmeden hatırlanması bu seviyenin kapsamına girer. Bu basamakla ilgili sorular, ne, nerede, ne zaman, kim ve tanımlayın gibi soru kelimeleri ile kurulur. Öğrenciden görünce tanıma, hatırlama, bulma, belirleme, tanımlama, ayırt etmeleri istenmektedir.

Tekin'e (2000) göre, bu seviyede sorulan sorulardan amaç düşünme ve yorumdan ziyade ezberlenen bilgilerin geri istenmesi şeklindedir. Bu bilgiler ezbere dayalı olduğu için kısa sürede unutulur. Bu tür sorular öğrencinin zihinsel yeteneklerinin gelişmesine çok az katkıda bulunur. Ancak, bu tür sorular sınavlarda hiç kullanılmamalı denilemez. Örneğin 10-15 soruluk kısa cevaplı bir sınavda bir iki soru bu basamaktan seçilebilir. Büyükalın'a (2004) göre, bilgi basamağı sorularının davranışları ve etkinlikleri çizelgedeki gibidir.

Taksonomi	Davranışlar	Etkinlikler
Bilgi	Tanımla	Olaylar, İnsanlar Kayıtlar, Gazete Makale, Radyo Televizyon, Okuma parçaları, Filmler Oyunlar
	Betimle	
	İsimlendir	
	Yerini belirt	
	Seç	
	Sırala	
	Ezberle	
	Tanı	
	Belirt	
	Sınıfla	

ii. Kavrama seviyesi: Bu seviyede öğrenci öğrendiklerini organize edip yorumlayabilir. Yani, öğrenci kendisine sunulan bilgileri zihninde canlandırıp farklı şekillerde ve farklı cümlelerle ifade edebilir. Tablolar, grafikler, karşılaştırmalı işlemler, bilgi sayfaları gibi kaynakları inceleyip kendi cümleleriyle yeniden ifade edebilir. Bu seviyedeki sorularda “açıkla”, “karşılaştır”, “benzerlik ve zıtlıklarını bul” gibi ifadeler bulunmalıdır. Kavrama basamağındaki davranışlar; çevirme, yorumlama ve öteleme olmak üzere üç alt sınıfa ayrılmaktadır

Büyükalın (2004) göre, bu seviyedeki sorularda amaç öğrencinin bir şekilde verilen bilgileri başka bir formda yorumlama yeteneğini ölçmektir. Buradaki

sorularda öğrenci mevcut bilgilerini kullanarak yorum yapar. Kavrama basamağı sorularının davranışları ve etkinlikleri çizelgedeki gibidir.

Taksonomi		Davranışlar	Etkinlikler
Kavrama	Çevirme	Göster	Öykü, Demeç, Çizgi film Teyp kasetleri, Diyagram Taslak, Doğrudan ilişkiler Drama, Konuşmalar, Fotoğraf, Model, Özetler, veriler
		Açıkla	
		Örnek ver	
	Yorumlama	Özetle	
		Genelle	
		Ayr	
		Savun	
		Örnek ver	
	Öteleme	Tahmin et	
		Eğer x olsaydı ne olurdu?	

iii. Uygulama seviyesi: Bu seviyede öğrenci bilimsel bilgilerini ve anlayışını karşılaştığı yeni durumlara uygulayabilir. Burada, öğrenciden önceki bilgi birikiminden uygun bölümleri ve ilişkileri seçerek yeni duruma uygulaması ve sonuçları yorumlaması beklenir. Tekin(2000) ve Yalın'a(2003) göre, bu sorulardan amaç, öğrencilerin bilgi birikimlerini karşılaştıkları yeni durum ve problemlerin çözümünde kullanabilme, öğrendiklerini transfer edebilme yeteneklerini ölçüp değerlendirmektir. Bu yüzden bu sorularda öğrencilerden, yeni durumlara uygulama, genelleme, ilişkileri bulma, ilişkiden-durumdan yararlanma, yeniden örgütleme, sınıflama, yeni durumları anlama ve problemleri çözmede kullanabilme, çözüme göre ilkeyi prensibi bulmaları istenmektedir. Bu seviyedeki sorularda kullanılacak uygun soru kelimeleri, çözünüz, kullanınız, sınıflayınız, seçiniz ve ne kadar” gibi kelimelerdir.

Büyükan (2004) göre, uygulama basamağı sorularının davranışları ve etkinlikleri çizelgedeki gibidir.

Taksonomi	Davranışlar	Etkinlikler
Uygulama	Uygula	Heykel, Fotoğraf, Şema Harita, Liste, Drama, Resim Çözüm, Proje, Özet, Toplantı, Gösteri, Anket
	Değiştir	
	Çöz	
	Seç	
	Göster	
	Biçimlendir	
	Sınıfla	
	Üret	
	Kullan	
	Dramatize et	
	Keşfet	
	Hazırla	
	Boya	

iv. Analiz: Tekin'e (2000) göre, bilişsel alanın aşamalı sınıflamasında, kavrama ile analiz ve analiz ile değerlendirme arasında kesin çizgiler (sınırlar) çizmek çok zordur. Bununla birlikte kavrama düzeyindeki soruların materyalin içeriğiyle ilgili olmasına karşın, analiz düzeyindeki soruların hem içerik hem de biçim ve örüntüyle ilgili olduğu söylenebilir. Bu nedenle bir bilgi bütünü analiz etme denildiğinde kastedilen davranışlar, kavramanın ilerisindedir.

Genel olarak, bu seviyelerde öğrenci bilimsel bilgileri, o bilgileri oluşturan parçacıklara ayırabilir (analiz), parçacıklara ayırdığı bilgilerden farklı birleştirmeler yaparak yeni bilgiler üretebilir (sentez), ve üretilen yeni bilgileri nedenleri, bilimsel geçerliliği ve sonuçları ile birlikte yorumlayabilir (değerlendirme). Bu seviyelerde amaç öğrencilerin yüksek seviyeli zihinsel yeteneklerini ölçmektir.

Analiz sorularında öğrencilerden öğeleri görme, dereceleri bulma, olguduyuşsal yargıları belirleme, gerekçeleri - sayıltıları belirleme, sonuç çıkarma, ayırıştırma, zıtlıkları belirleme, fikirleri karşılaştırma ayırt etmeleri istenmektedir.

Büyükanan'a (2004) göre, analiz basamağı sorularının davranışları ve etkinlikleri çizelgedeki gibidir.

Taksonomi	Davranışlar	Etkinlikler
Analiz	Analiz et	Anket, rapor, tartışma, araştırma, grafik, genelleme, Sözcük, tanımlama, sonuçları değerlendirme
	Sınıflandır	
	Araştır	
	Seç	
	Alt parçalara ayır	
	Farklılığı bul	
	Sonuç çıkar	
	Ayır	
	Göster	
	Destekle	

v. Sentez: Öncü'ye (1999) göre, sentez, parça ve öğeleri belli ilişki ve kurallara göre birleştirip yeni bir ürün ortaya çıkarmadır. Tekin'e(2000) göre ise, ürün oluşması için, belli bir süreçten geçmesi gerekir. Bu itibarla, sentezin bir süreç bir de ürün boyutu vardır. Özçelik'e (1998) ve Tekin'e (2000) göre, sentez basamağındaki sorular, öğrencilerin yaratma becerilerini gösterecekleri davranışları kapsamaktadır. Yaratma eylemi ise ürünün tasarlanmasından ortaya çıkartılmasına kadar yapılması gereken davranışları kapsayan bir süreçtir. Bu alandaki davranışları değerlendirmede ise ürünün öğrenciye ait olup olmadığı ve özgünlük taşıyıp taşımadığına bakılabilir. Sentez sorularında öğrencilerden ilgi kurma, üretme, değiştirme, önerme, planlama, biçimlendirme, oluşturma, birleştirme, formüle etme, yargılama, irdeleme, geçerleme, değerini belirlemeleri istenmektedir.

Büyükalan'a (2004) göre, sentez basamağı sorularının davranışları ve etkinlikleri çizelgedeki gibidir.

Taksonomi	Davranışlar	Etkinlikler
Sentez	Birleştir	Makale, icat, rapor, alternatif plan, bilgisayar, oyun, şarkı, kural, ilke ve standart koy, kitap, deney, tecrübeler
	Rol oyna	
	Karıştır	
	Denence kur	
	Desen oluştur	
	Orijinal bir şey oluştur	
	Yarat	
	Geliştir	
	Organize et	
	Planla	
	İcat et	
	Yapılandır	
	Düzenle	

vi. Değerlendirme: Aydın'a (2007) göre, en üst düzeydeki bilişsel becerileri kapsayan değerlendirme basamağı, Bloom taksonomisinin en üst basamağında yer almaktadır. Değerlendirme basamağı, analiz ve sentez basamağı gibi üst düzey düşünmeyi gerektirmektedir. Bu basamakta, öğrencinin yeni bir olguyu önceki öğrenmelerine dayanarak açıklayabilmesi, mevcut bilgi ve becerilerini kullanarak yeni bir durumu tanımlaması beklenir. Değerlendir, görüşünü söyle, iddia et, değer takdir et, değerlendirme yap gibi. Büyükalan'a (2004) göre, değerlendirme basamağı sorularının davranışları ve etkinlikleri çizelgedeki gibidir.

Taksonomi	Davranışlar	Etkinlikler
Değerlendirme	Yargıla	Grup tartışması, forum
	Düşün, desdekle	
	Öner, eleştir, karşılaştır	
	Süreci değerlendir	
	Sonucu değerlendir	
	İnce ayrıntıları değerlendir	

Öğrencilerin bir yığın bilgiyi, kavramı ve prensibi bilmeleri yerine, onları karmaşık durumlarda daha etkili bir şekilde kullanabilmeleri önemlidir. Yalnızca kavrama, bilgi gibi alt düzey düşünme becerileri gerektiren test soruları kullanılırsa, öğrenciler gelişemez ve yüksek düzey becerilerini kullanamazlar.

Bir iletişim ögesini bilme (belleme, tanıma, hatırlama) gücü kazanılmadan bu ögeyle ilgili kavrama düzeyindeki yeterlikler kazanılamaz. Kavrama düzeyinde yeterlikler kazanılmamışsa, uygulama gücü kazanılamaz.

2.7.2 Duyuşsal (affektif) Alan

Küçükahmet'e (2004) göre, duyuşsal alan öğrencinin tutum, değer ve duygularıyla ilgilidir. Duyuşsal alan; ilgi, tutum, motivasyon, akademik benlik, saygı, sevgi, hoşlanma, özgüven, değer verme hoşgörü gibi duygusal eğilimlerle yakından ilişkili davranışlardan oluşur. Bunlar bağımsız birer hedef olarak belirlenmekle beraber bilişsel ve devinişsel alanlardaki davranışların kazanılmasını da kolaylaştırmaktadır. Doğan'a (2006) göre, duyuşsal davranışlar sayesinde öğrenciler hakkında güçlü bilgilere ve bu bilgilerden yola çıkarak öğrencilerin gelecekte neler yapıp yapamayacağı hakkında tahmin yapabilme olanağına ulaşılır. Tekin'e (2000) göre, müfredatın, zihinsel hedefler dışında da hedefleri içermesi gerekmektedir. Nitekim 2004 yılında değişime uğrayan ilköğretim müfredatının tüm derslerinde bu hedeflere de yer verilmiştir. Bu hedeflerden bir bölümü öğrencilerin sınıf içi sosyal faaliyetleri ile ilgi, tutum ve bireylerin sahip olacakları değer yargılarıyla ilgilidir. Bu hedeflerin öğrencilerin öğrenmesinde önemli rol oynadıkları literatürde sıkça ifade edilmektedir. Bu nedenle değerlendirme sürecinde de dikkate alınmaları gerekmektedir.

Duyuşsal alandaki davranışlar Doğan'a (2006) göre, oluşma ve gelişme süreci iyi bilinemediğinden, bu alanlardaki davranışların okullarda öğrencilere kazandırılması ile ilgili neler yapılabileceği, bilişsel alandaki davranışlar gibi

doğrudan gözlenemez ve kolay belirlenemez. Bu davranışlar, göstergelerinden faydalanılarak dolaylı yollardan ölçülmektedir.

Öğrencilerdeki duyuşsal değişme ve gelişmeleri ölçmek için değişik soru tipleri kullanılmaktadır. Bu sorular eğitim-öğretim süreci öncesinde ve sonrasında kullanılarak gelişmeler izlenmektedir. Bununla beraber, öğrencilerin gözlenmeleri ve mülakat yöntemiyle fikirlerinin alınması da duyuşsal öğrenmeleri belirlemede özellikle son zamanlarda kullanılmaktadır.

2.7.3 Devinişsel (psikomotor) alan

Devinişsel davranışlar Doğan'a(2006) göre, bir organ tarafından yapılan veya vücut organlarının koordinasyonu ile gerçekleşen davranışları kapsamaktadır. Okullarda birçok dersin hedefleri arasında zihin-kas koordinasyonu gerektiren davranışlar bulunmaktadır. Özellikle resim, beden eğitimi, iş eğitimi dersleri ile meslek liselerindeki atölye derslerinde öğrencilere devinişsel alandaki davranışlar kazandırılmak istenir.

Doğan'a (2006) göre, devinişsel ve duyuşsal davranışlar ölçme ve geliştirme bakımlarından bilişsel beceriler kadar önemsenmediği görülmektedir. Öğrencilerin devinişsel yeteneklerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde birçok araç kullanılabilmesine rağmen performans testleri ile ölçülmesi daha doğru bir yaklaşım olarak görülmektedir. Performans testleri, bir işin yapılma sürecinde izlenecek aşamalı sıralamayı veya işin belli bir yolla yapılma düzeyini gözlemek amacıyla geliştirilen araçlardır. Bu araçlarla, işin yapılmasında izlenen yolun doğruluk derecesi ve işin yapılma hızı ile ortaya çıkan ürünün kalitesi veya her ikisi birden değerlendirilebilir. Bu amaçla performansın gözlenmesinde kontrol listeleri, gözlem ve dereceleme ölçeklerinden yararlanılabilir.

2.8. Değerlendirme Yaklaşımları

Genel olarak literatürde dört tip değerlendirme yaklaşımından söz edilmektedir. Bu yaklaşımlar eğitim-öğretim sürecinin değişik aşamalarında uygulanır. Bu dört yaklaşım ve temel özellikleri aşağıda incelenmiştir.

2.8.1. Ön Değerlendirme

Ön değerlendirme öğretimden önce yapılır. Öğretmenler öğretimin başlama noktasını belirlemek için öğrencilerinin ne tür bilgi ve becerilere sahip olduklarını belirlemek isterler. Bu değerlendirme sonuçlarına göre işlenecek konuda bazı temel bilgi ve becerilerin vurgulanması da gerekebilir. Öğrencilerin düzeyleri düşük ise konuda çok zorlanabilirler ve yeni bilgi ve becerileri kazanamayabilirler. Öğrenciler konunun bazı kısımlarını zaten biliyorlarsa öğretim sırasında boşa zaman harcanır ve sıkıcı olabilir. Ayrıca en iyi eğitim şeklinin, metot ve materyallerin seçimi için öğrencilerin bilgi, ilgi ve çalışma zorluklarının belirlenmesi önemlidir.

2.8.2. Teşhis (diagnostik) Değerlendirmesi

Teşhis değerlendirmesi öğrencilerin öğrenme problemlerinin sebeplerini keşfetmede kullanılır. Eğer öğrenci belirli bir konuda başarısızsa temel becerileri ya da temel içeriği öğrenemiyorsa, çare bulmak için bu güçlüklerinin nedenini tespit etmek gerekir. Genellikle bir ünitenin öğretimine başlamadan önce uygulanması tercih edilir. Bu yolla öğrencilerin seviyesini ve yanlış kavramalarını belirleyen öğretmen, ilgili ünitenin öğretimini ona göre planlar. Ünitenin başlangıcında böyle bir test uygulanmamış ise, konu ilerledikçe herhangi bir aşamada öğretmen bu yaklaşımı kullanarak öğrencilerinin ihtiyaçlarını belirler. Bu belirlenen ihtiyaçları karşılama yöntemleri öğretmen tarafından düşünülerek geliştirilir ve uygulanır.

2.8.3. Süreç (formative) Değerlendirmesi

Bu yaklaşımda, öğrenciler ve öğretmenler tarafından eğitim ve öğretim süreci ilerlerken öğrenilenleri tespit ederek öğrenmeyi arttırmak için kullanılır. Öğrenciler öğrenme ve ölçme sırasında kendileri aktif olmalıdır. Eğer değerlendirme öğretmen ve öğrenciye yardımcı olacaksa öğretimin sonunda değil, çeşitli modifikasyonların yapılabilmesi için öğretme ve öğrenme sürecinde olmalıdır. Daha hızlı ilerlemek için, süreç değerlendirmenin sonuçlarıyla alınan geri dönütlerle öğretim yeniden düzenlenmelidir.

Öğrenmelerini etkin bir şekilde gerçekleştirebilmek için öğrencilerin; onlar hakkında bir yargıya varmaya yarayan ölçümleri, ölçümlerde kendi yerlerinin neresi olduğu ve kendilerini nasıl geliştirebileceklerini iyi anlamaları gerekir. Bunların süreç değerlendirmesiyle gerçekleştirilebilmesi için;

1. Öğretmenleri, öğrencilerin öğretim sırasında öğrenmelerine rehber olma ve öğretimi değiştirmek için bilgilendirmek,
2. Öğrencilere, rehber olma ve öğrenmeyi geliştirmek amacıyla öğrenmede ileri gitmek için düzeltici dönütler hazırlamak,
3. Öğrenci motivasyonunu geliştirme işlemlerinin uygulanması gerekir .

2.8.4. Ürün (summative) Değerlendirme

Ürün veya tamamlayıcı değerlendirme yaklaşımı, değerlendirmedeki en son aşamadır. Bu yaklaşımla öğrenci eğitim-öğretim süreci sonunda bir bütün olarak değerlendirilir. Yani, öğrenme etkinlikleri sonucunda öğrencinin neleri kazanıp neleri kazanamadığı bu yaklaşımla belirlenir. Bu değerlendirmede, öğrencilerin bilgileri, becerileri ve davranış değişiklikleri kapsamlı bir şekilde ölçülür. Bir öğrencinin bir dönem veya bir akademik yıl sonunda bir dersten geçme veya kalma durumu belirlenir. Bu belirlemede, öğrencinin dönem boyunca aldığı sözlü, yazılı veya diğer şekillerdeki notları dikkate alınır.

Aşağıda değerlendirme yaklaşımları ve ölçme araçları özetlenmiştir.

<u>Değerlendirme Yaklaşımları</u>	<u>Ölçme Araçları</u>
Ön değerlendirme →	Okuma testleri, yetenek testleri, ön testler, gözlemler, mülakatlar, video kasetler..
Teşhis(diagnostic) değerlendirme →	Yayınlanmış teşhis testleri, öğretmenin hazırladığı teşhis testleri, gözlemler, mülakatlar, anektodlar
Süreç(formative) değerlendirme →	Yayınlanmış testler, Öğretmenin hazırladığı testler, gözlemler, kontrol listesi...
Ürün(Summative) değerlendirme →	Öğretmenin hazırladığı testler, değerlendirme skalası, standardize edilmiş testler...

2.9. Ölçme Araçları

Ölçme ve değerlendirmede ihtiyaçları karşılayabilecek tek bir ölçme aracı yoktur. Coğrafya eğitiminde hedef ve davranışların yerine getirilmesi için bütün ölçme yöntemlerinin kullanılması gerekir . Eğitimde kullanılan farklı ölçme araçları aşağıda belirtilmiştir.

- i. **Yazılı sınavlar:** Bu sınav türünde öğrenciye birkaç soru yazdırılarak ya da yazılı verilerek bunları belli bir sürede cevaplaması istenir. Bu sınavda öğrenciden istenen, soruların cevaplarını düşünmek, yazmak ve yazdıklarını kontrol ederek tanınan sürenin sonunda öğretmene teslim etmesidir. Öğretmenlerden beklenen, sınavdan önce soruları hazırlamak, sınavı yönetmek ve sınavdan sonra öğrencilerin cevaplarını okuyarak puanlamaktır.
- ii. **Kısa cevaplı sorular:** Bu ölçme aracı da yazılı sınav türüdür. Yazılı sınavda öğrenciden istenen cevap birkaç cümle ya da birden fazla matematiksel işlem içerebilir. Kısa cevaplı sorularda ise öğrenciden istenen tek ya da birkaç kelimelik bir cevaptır.
- iii. **Doğru –yanlış testleri:** Bu ölçme aracı doğru ve yanlış hazırlanmış cümlelerden oluşur. Öğrencilerden hangi cümlenin doğru, hangi cümlenin yanlış olduğunu bulmaları istenir. Bunun için cümlenin sonunda bulunan boşluklara doğru cümleler için “D”, yanlış cümleler için “Y” harfinin kodlanması istenir.
- iv. **Eşleştirme testleri:** Bu tür testlerde maddeler iki sütun halinde sıralanır. Her iki sütunda ilişkili olanların bulunması istenir.
- v. **Boşluk doldurma testleri:** Düz ifadeli bir cümle hazırlanır. Bu cümlenin içinden bir kelime çıkarılır. Bu kelime bir tanım, bir ifade ya da bir kişi olabilir. Öğrenciden bu boşluğu tamamlaması istenir.

- vi. **Performans değerlendirme ölçeği (rubrik):** Öğrenci için beklentileri ve kendi kendini değerlendirme kriterlerini gösteren bir bildirge formudur. Rubrik bir puanlandırma sistemi değildir. Rubrik çalışması, aslında kaliteyi neyin oluşturduğunu bulmadır. Performans Değerlendirme Ölçeği ile öğrenciye not verilmez, kendi gelişimini takip etme fırsatı verilir. Gerçek ve kalıcı öğrenme gerçekleşir ve başarıyı artırır. Öğrencinin çalışmalarına yön vermesini sağlar. Eksikliklerin neler olduğunu ve bu eksiklikleri giderme yollarını gösterir. Kavrama, yorumlama, ilişkilendirme ve analiz etme zihinsel becerilerini geliştirir.
- vii. **Tutum ölçekleri:** Tutum ölçeği, genel bir deyişle tutumları ölçmeye yarayan bir ölçme aracıdır. Tutumlar, doğrudan gözlenemeyen değişkenler ya da faktörlerdir; bireyin tutumları, ilke olarak davranışlarına yansır ve özellikle de dil vasıtasıyla ifade edilirler. Bu nedenle sosyal psikologlar geçerli ve güvenilir ölçme araçları geliştirmeye çalışmışlardır. Bu ölçekler yapı ve şekil bakımından birbirinden farklı olmakla birlikte genel olarak, aynı davranış eğilimiyle ilişkili kanaatler belirten ve aralarında mantıksal bir bağ bulunan ifadeler ya da önermeler şeklinde görünürler.
- viii. **Çoktan seçmeli testler:** Çoktan seçmeli sorular eğitimde en çok kullanılan ölçme araçlarından biridir. Tipik bir çoktan seçmeli soru; soru cümlesi, doğru cevap ve çeldiricilerden oluşur. Özçelik'e (1997) göre, öğrenciye bir sorunun yöneltildiği ve sonra da sorunun cevabının onun cevabı olmayan üç veya dört ifade ile birlikte verildiği bir soru türüdür. Baykul'a (1999) göre ise, çoktan seçmeli sorulara madde denir. Madde, testin puanlanabilen en küçük birimidir. Bazı kaynaklarda test maddesi de denilmektedir. Bir madde, kök ve seçenekler olmak üzere iki kısımdan oluşur. Kök, davranışın ifade edildiği veya sorunun sorulduğu kısımdır. Diğer bir deyişle davranışın mevcut olması halinde ortaya çıkmasını sağlayacak uyarıcının sunulduğu kısımdır. Baykul (2000) göre seçenekler ise, kökte sorulan soruya cevap olduğu düşünülecek olan biri doğru, diğerleri doğru olmayan önerilerdir. Cevabı seçmesi için öğrencinin önüne

konulan ifadeler yahut muhtemel cevaplar diye de tanımlayabiliriz. Bu cevaplardan biri doğru, diğerleri yanlıştır. Çeldirici ise, bir maddenin anahtara göre yanlış seçenekleridir. Çeldiriciler, bilgisi yetersiz, bilgisiz veya yanlış bilgili cevaplayıcıları yanıltmak için verilir. Doğru olana cevaba doğru, yanlış olanlara da çeldirici adı verilir. Baykul'a(1999) göre çeldiriciler, o soruyla ölçülmek istenen davranışa sahip olmayanların veya sorunun doğru cevabını bilmeyenlerin aklını çelmek, onları yanıltmak amacıyla yazılmış doğru olmayan cevaplardır.

Merkezi sınav sisteminde gerek OKS ve gerekse ÖSS sınavlarında uygulanan soru tipi çoktan seçmeli sorulardır. Özçelik'e (1998) göre, seçmeli testlerin başlıca özelliği, bu testlerde öğrenciye her soru ile birlikte bu sorunun cevabı ve onun cevabı sanılabilecek olan ifadeler verilmesi ve öğrenciden, bunlardan hangisinin sorulan sorunun cevabı olduğunu belirtmesinin istenmesidir.

EĞİTEK' e (2007) göre, çoktan seçmeli sorular hazırlanırken; sorunun programa ve seviyeye uygun olmasına, Türkçe yazım kurallarına göre yazılmasına, anlatımın açık ve sınırlı olmasına, gereksiz bilgilerin bulunmamasına ve tek doğru cevabın bulunmasına dikkat edilmelidir. Madde kökü ile seçenekler ve arasında konu ve anlatın açısından bağlantı bulunmalıdır. Seçenekler birbirine ipucu vermemeli ve kendi başlarına doğru olmalıdır. Çeldiriciler, doğru davranış geliştirememiş öğrencilere doğru gözükmeli ve doğru cevap için ipucu niteliği taşımamalıdır. Çeldiricileri eleyebilmek için yoklanan becerinin kazanılmış olması gerekmektedir.

2.10. Liselere Giriş Sınavları (LGS, OKS) ve Tarihî Gelişimi

1970'li yıllardan sonra genç nüfusun giderek arttığı ülkemizde, yükseköğretime olan talep de giderek çoğalmıştır. Bu durum daha iyi ve kapsamlı eğitim verdiği düşünülen Fen ve Anadolu liselerine de talebi arttırmıştır. Kelecioğlu'na (2004) göre, 2002 yılı ÖSS sonuçları dikkate alınarak; 4 yıllık bir yükseköğretime giren öğrencilerin mezun oldukları liselere göre başarı durumuna bakıldığında, Fen Lisesi öğrencilerinin % 99'unun, Anadolu Lisesi Öğrencilerinin %

90'ının, Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerin % 85'inin ve normal eğitim veren düz lise öğrencilerinin % 40'nın bu sınavlarda başarılı olarak bir yükseköğretime girdiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda, liselere giriş sınavlarının önemi de ortaya çıkmakta ve bu liselere yıllar itibariyle giderek ilginin arttığı gözlenmektedir

Türkiye'de liselere giriş sınavları 1970'li yılların sonlarından günümüze çeşitli isimler adı altında yapılmaktadır. Bu sınavlar 1998 yılına kadar Anadolu ve Fen liseleri sınavları olarak temelde iki ayrı sınav olarak yapılmaktaydı. 1997-1998 eğitim - öğretim yılında uygulanmaya başlayan sekiz yıllık zorunlu temel eğitim ile liselere giriş sınav sisteminde büyük değişimler yaşanmıştır. Liselere giriş sınavları 1998 yılından itibaren birleştirilerek tek sınav haline dönüştürülmüş ve 2003 yılı dahil arada geçen sürede ise Liselere Giriş Sınavı(LGS)adıyla yapılmıştır.

1998-2003 yılları arasında Fen Lisesi, Anadolu Liseleri, Tarım Meslek Lisesi ve Adalet Meslek Lisesine öğrenciler Liselere Giriş Sınavı(LGS) adı altındaki sınavla seçilmiştir. Özel Okullar Sınavı, Polis Koleji Sınavı ve Askeri Lise Sınavı ise ayrı ayrı sınavlar olarak yapılmıştır. Bu sınavlardan Askeri Lise Sınavı Türk Silâhlı Kuvvetleri tarafından, diğer sınavlar ise MEB EĞİTEK tarafından ayrı ayrı sınavlar olarak yapılmıştır.

2004 yılında Liselere Giriş Sınavı içine Polis Koleji ve 8. Sınıf DPY sınavları da (Devlet Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınavı) alınmıştır. Özel Okullar ve Askeri Lise sınavları ayrı ayrı sınavlar olarak yapılmıştır. Bu yıl ile birlikte sınavın adı da değişmiş ve Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı(OKS) adını almıştır. Bu isim altında bu sınav 2005, 2006, 2007 yıllarında yapılmış ve son olarak 2008 yılında yapılacaktır. 2008 yılında 6 ve 7.sınıflar gireceği, 2009 yılından itibaren ise 8 sınıflarında katılması ile Orta Öğretime Geçiş Sistemi(OGES) adı altında yeni bir sınav sistemi uygulamaya başlayacaktır.

Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı(OKS), ülke çapında her yıl haziran ayında ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerine uygulanan bir seçme ve yerleştirme sınavıdır. OKS' dan elde edilen puanlara göre öğrencilerin

tercih ettikleri resmi ve özel fen liselerine, sosyal bilimler liselerine, Anadolu teknik ve Anadolu meslek liselerine, Anadolu öğretmen liselerine yerleştirilmeleri ve Devlet Parasız Yatılılık ve Bursluluk haklarını kazanacak öğrencilerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. OKS tek oturumda eş zamanlı olarak uygulanmaktadır.

MEB'e göre (<http://www.meb.gov.tr/> 64 Soruda Ortaöğretime Geçiş Sistemi sayfasından), 2004–2005 öğretim yılından bütün derslerin öğretim programları değiştirilmiş ve yeni programlarla öğretime geçilmiştir. Yeni uygulanan programların bir gereği olarak, Orta Öğretim Kurumları Sınavının da(OKS) değiştirilmesine karar verilmiştir. Yeni öğretim programları doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığının ortaya koyduğu yeni eğitim vizyonuna bağlı olarak 2007–2008 eğitim öğretim yılında OKS'ye alternatif yeni bir ortaöğretim modeline geçilmiştir. Bununla birlikte OKS'nin kaldırılmasında etkili olan diğer etmenler aşağıda sıralanmıştır.

1. İlköğretim düzeyindeki eğitim ve öğretim sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. İlköğretimin bir temel eğitim süreci olması dolayısıyla çocukları hayata ve bir üst öğretim kurumuna hazırlaması esastır. Fakat bugünkü yapıyla bu yönden eksik kalmıştır.

2. İçerdiği soruların belirli derslere yönelmesi, diğer derslere olan ilgiyi ve sosyal aktiviteleri azaltmaktadır.

3. Öğrenci başarısı tek sınavla ölçüldüğünden, telafisinin olmaması öğrencileri kaygı ve strese sokmaktadır.

4. Süreç değerlendirmeden çok uzaktır. Okul dışı kaynaklardan yararlanamayan öğrenciler aleyhine fırsat eşitliğini bozmaktadır.

5. Okullarda yürütülmekte olan eğitim-öğretimin etkinliği azalmakta, aileleri okul dışı kaynaklara yönlendirmektedir.

OKS'nin yukarıda sayılan olumsuz nedenlerinden dolayı, uygulanmaya başlayan yeni ortaöğretim ve öğrenci yerleştirme modeline(OGES) göre 2007–2008 yılında OKS son kez uygulanacak, 6–7. sınıflara ise bu modelin belirlediği seviye belirleme sınavları uygulanacaktır. Aslında arzu edilen öğrencilerin ortaöğretime sınavsız bir sistem ile geçebilmeleridir. Fakat ülkemizde okuyan genç nüfusun çok olması bunu imkânsız kılmaktadır. Bu açıdan yukarıda sayılan olumsuz nedenleri

kısmen de olsa hafifletilmeye çalışılarak geliştirilen bu yeni modelde; okuldaki eğitim öğretimi etkin kılmak, sürece dayalı ve objektif bir yerleştirme sağlamak, sınav sayısını artırarak öğrencinin süreç içerisinde gelişimini değerlendirmek, okullar arasındaki farklılığı tespit ederek gidermeye çalışmak ve öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre değişik alanlara yönelmelerini sağlamak amaçlanmıştır.

Yeni model tam anlamıyla 2008–2009 eğitim-öğretim yılında uygulanacaktır. Bu modelde 6, 7 ve 8. Sınıfların yıl sonunda yapılacak olan Seviye Belirleme Sınavlarının (SBS) %70'i, yılsonu başarı puanının (YBP) %25'i ile yöneltme davranış puanlarının %5'i alınarak her bir sene için elde edilen Ortaöğretim Yerleştirme Puanları (OYP) elde edilecektir. Bunların bileşkesi alınarak ilköğretim sonunda elde edilecek olan ve ortaöğretim kurumlarına yerleştirmede esas alınacak Genel Ortaöğretime Yerleştirme Puanı (G-OYP) belirlenecektir. Bu puanların içeriği aşağıda verilmiştir:

SBS (Seviye Belirleme Sınavı): İlköğretimin 6, 7 ve 8. sınıfların sonunda MEB tarafından düzenlenen ve program odaklı merkezi sınavlardır.

YBP (Yılsonu Başarı Puanı): İlköğretimin 6, 7 ve 8. sınıflarda gösterilen ders başarısına dayalı olarak hesaplanan puandır.

YDP (Yöneltme ve Davranış Puanı): Öğrencinin 6, 7 ve 8. sınıflarda sergilediği davranışlarla ilgili olarak Sınıf Öğretmenler Kurulunun yaptığı değerlendirmedir.

OYP (Ortaöğretime Yerleştirme Puanı): Öğrencinin her sınıf seviyesinde SBS, YBP ve YDP sonuçlarının toplamından oluşan puandır.

G-OYP (Genel Ortaöğretime Yerleştirme Puanı): Öğrencinin 6, 7 ve 8. sınıflardaki OYP'lerinin toplanması ile oluşan puandır.

Yeni bir anlayışla geliştirilen ortaöğretime geçiş modelinden; öğrenciler, eğitim ve gelecek adına beklentilere değinmek, uygulanmakta olan OKS'nin içerdiği soruların yapısında ne gibi değişikliklerin olabileceği konusunda bir fikre sahip olabilmek açısından faydalı olacaktır. Bu beklentiler aşağıdaki gibidir;

- İlköğretim programlarının öğretilmesinin ön plana çıkarak öğrencilerin yorum ve muhakeme yapma yeteneklerinin gelişeceği düşünülmektedir.

- Öğrencilerin bireysel gelişimleri, yetenekleri, ilgi alanlarının, farklılıklarının, bilgi ve becerilerinin tam ve güvenilir olarak ölçülebileceği düşünülmektedir.
- Öğrencilerin ilköğretim süresince kazanmış oldukları davranışlar ile yöneltme yönergesi çerçevesinde belirlenen yetenek ve ilgilerinin, ortaöğretime geçişte değerlendirilmesi beklenmektedir.
- Eğitim sistemi, tek oturumda yapılan ve bir sınav olan OKS' ye odaklı olmaktan kurtulacak ve liselerin eğitim kalitesinin artmasına katkı sağlayacaktır.
- Sınavların zamana yayılması ile bir sınavın sebep olacağı puan kaybının telafisi mümkün olacağı böylece öğrencilerin yaşadığı sınav stresinin olması gereken düzeyde tutulacağı düşünülmektedir.
- Yılsonu başarı puanının değerlendirmeye katılmasının, okulda yapılan sınavların da önemini arttıracığı beklentisinden ötürü öğrencilerin de tüm derslere aynı ilgi ve gayreti göstereceklerine inanılmaktadır.
- Okul dışı kurumlara olan bağımlılığın azalacağı düşünülmektedir.
- Ortaöğretime geçişte, sürece dayalı ve objektif bir yerleştirme sisteminin gelişeceği düşünülmektedir.
- Okul kültürünün, öğretmenin etkinliği bağlamında daha güçlü hâle gelmesi düşünülmekte ve bununla birlikte okula yönelmenin artacağı, devamsızlığın azalması beklenmektedir.
- 6, 7 ve 8. sınıflarda yapılan sınavların herhangi birisinde çeşitli nedenlerle başarısız olan öğrencilere, diğer sınavlar vasıtasıyla telafi imkânı verilmesi düşünülmektedir.
- Eğitim ve öğretimin sınav merkezli olmaktan çıkarılarak, okul ve öğrenci merkezli olması ümit edilmektedir.
- Ergenlik döneminin coğrafi farklılıklar nedeniyle değişik yaş gruplarında yaşanmasının ve bu dönemde sınava giren öğrencilerin olumsuz etkilenmelerinin, her sınıf ve yaş kademesinde değerlendirmenin yapılacak olması sebebiyle en az düzeye ineceğine inanılmaktadır.
- Mesleki eğitime bilinçli yönelmenin artırılacağı düşünülmektedir.

- Okulların, yöneticilerin, öğretmenlerin, öğrencilerin ülke genelinde ayrıntılı olarak düzeylerinin belirlenebileceği, ortaya çıkan eksikliklerin giderileceğine inanılmaktadır.
- Uygulamanın ÖSS'yi de olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir ([http://www.meb.gov.tr/ 64](http://www.meb.gov.tr/64) Soruda Ortaöğretime Geçiş Sistemi).

Yeni sınav sistemi bazı kaygıları da beraberinde getirmiştir. Öyle ki bu yeni sınav sistemi kimi görüşlere göre ise de, değişen bir şeyin olmayacağı ve öğrenciyi daha fazla öğrenciyi dershaneye yönlendireceği şeklindedir.

2. 10. 1 Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavının İçeriği ve Amaçları

Millî Eğitim Bakanlığı, EĞİTEK tarafından her yıl gerçekleştirilen Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı(OKS), sınırlı sayıda öğrenci alan devlet fen ve Anadolu liselerine öğrenci seçmek amacıyla yapılmaktadır. Sınavlar genel olarak türkçe, matematik, fen bilgisi ve sosyal bilgiler olmak üzere dört ders alanını kapsamaktadır. Her bir dersten 25'er olmak üzere öğrencilere toplam 100 soru sorulmaktadır. Ayrıca seçmeli din kültürü ve ahlâk bilgisi dersi okumayan adaylar için bunun yerine, sosyal bilgiler dersinden dört adet seçmeli olmak üzere toplam 29 (25 + 4) soru yöneltilmektedir.

	Soru sayısı	Oranı %	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi okumayanlar için	
			Soru sayısı	Oranı %
Tarih	10	40	10+2=12	48
Coğrafya	8	32	8+1=9	36
Vatandaşlık ve İns. Hak. Eğtm.	3	12	3+1=4	16
Din Kültürü ve Ahl.Bil.	4	16	-	-
Toplam	25	100	25	100

Tablo 1: Sosyal bilgiler testinde yer alan 25 sorunun branşlara dağılımı ve oranları

Ancak, (Tablo 1)'de de görüldüğü gibi, seçmeli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi okumayanlar için bu branşın 4 sorusu yerine; tarih branşından 2, coğrafya branşından 1, vatandaşlık ve insan hakları dersinden 1 soru sorulmaktadır. Görüldüğü gibi

sosyal bilgiler testi içinde coğrafya dersi sorularının oranı Din Kültürü Dersi okuyanlar grubunda %32, bu dersi okumayanlar grubunda ise % 36'dır.

MEB EĞİTEK'e göre, Orta Öğretim Kurumları Sınavı(OKS) öğrencilerde neleri belirlemeyi amaçlamaktadır? sorusuna cevap aranmaktadır.

Konu alanı ne olursa olsun söz konusu testler verilen bilgileri; kullanabilme, yorumlayabilme, genelleyebilme, öğelerine ayırt edebilme, öğeler arası ilişki kurabilme, değerlendirebilme gibi üst düzey zihinsel süreçleri yoklamayı amaçlamaktadır. Daha ayrıntılı irdelenecek olursa, konu alanı ne olursa olsun sorularda genel olarak aşağıda verilen örnek zihinsel süreçler değerlendirilmektedir;

1. Verilen bilgi bütününde kullanılan kavram, grafik, tablo ve ilkelerden çıkarımlar yapma.
2. Yazılı olarak ya da şekil, grafik, tablo hâlinde verilen bilgi bütünüünün öğeleri arasında ilişki kurarak bir sonuca varma.
3. Yazılı metni okuyup anlama, genelleme yapma.
4. Verilen bir problem durumundaki öğeleri ayırt etme, öğeler arasında ilişki kurma, ilişkileri kullanarak bir sonuca ulaşma.
5. Verilen problemi; yazılı metni, şekil, grafik ya da tabloyu belli ölçütlere göre değerlendirebilme.
6. Temel kavram ve ilkeleri kullanarak günlük yaşamdaki gözlemleri açıklama, benzer örnekler verme, olayları anlama, problemleri çözme.

MEB EĞİTEK'ten, Orta Öğretim Kurumları Sınavı(OKS) öğrencilerde neleri belirlemeyi amaçlamamaktadır? sorusuna cevap aranmaktadır.

1. Temel eğitim müfredatı hedef ve davranışlarını test kapsamında aynen ağırlıklandırıp, örneklemeyi.
2. Ezbere dayalı bilgi, kavram, kural ve ilkeleri.
3. Problem çözme alışkanlıklarını.
4. Formül ve standart çözüm yollarını kullanabilmeyi.

5. Ders kitapları ya da diğer ilgili kaynaklardaki bilgileri aynen hatırlamayı ve tekrar etmeyi gerektirecek soru formatı içerisinde öğrencinin ezberlediği bilgiyi.
6. Öğrencilerin daha önce alıştırmalarla ezberlemiş olduğu bilgiyi.

EĞİTEK’e göre, OKS sınavındaki sosyal bilgiler testi genel olarak; soruların ölçmeyi amaçladığı temel zihinsel beceriler, grafik, şekil, harita ya da bir duruma dayanarak yorum yapma, örnek verme, kestirimlerde bulunma gibi kavrama, verilen bilgileri yeni durumlarda kullanma, sorunların çözümünü ve izleyen doğru yolları bulma gibi uygulama, verilen bir bilgi bütününe parçalarına ayırma, parçalar arasındaki ilişkileri görebilme ve ilişkilerin dayandığı temel ve kuralları fark edebilme gibi analiz olarak belirlenmiştir. Sorular ise;

- Verilen bir görüşe destek sağlayan durumu bulma,
- Verilen bir duruma yol açan nedeni ya da etkeni bulma,
- Bilgi bütününe (grafik) parçaları arasındaki ilişkileri bulma,
- Verilen bir dizi gözlemden ulaşılabilecek sonucu bulma,
- Verilen bir duruma yol açan etkeni bulma yeteneklerini ölçer.

OKS öğrencilerin müfredat ve davranışlarına göre neyi kazanıp kazanmadıklarını belirlemek amacıyla değil, yukarıda sıraladığımız üst düzey zihinsel süreçlere sahip öğrencileri belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Başka bir deyişle OKS müfredatların etkinliğini bölgelere, okul tiplerine göre incelemek amacı gütmemektedir (Eğitek 2007 OKS Başvuru Kılavuzundan).

2.10.2. OKS Sorularının Analizi

EĞİTEK’in liselere giriş(OKS) sınavlarında kullandığı test türü Standart başarı testidir. MEB-EĞİTEK’in yapmış olduğu liselere giriş sınavları ön test uygulaması yapılmadan uygulanan sınavlardır. MEB-EĞİTEK, geçmiş yıllarda yapılmış olan sınavların analizlerini değerlendirerek yeni yapılacak sınavlara hazırlanmaktadır. Bu sınavların analizinde belirli kriterler göz önüne alınır. Bunlar;

Madde(soru) Güçlük İndeksi: Baykul(2000), madde güçlük indeksi maddeyi doğru cevaplayanların yüzdesi olarak yorumlanır. Maddenin kolaylığının bir ölçüsüdür. Bir test maddesinin güçlüğü, doğru cevap sayısının tüm cevaplayıcılar sayısına oranıdır. Maddenin güçlük indeksi 0.00 ile 1.00 aralığında değerler alabilir. Bir maddeyi, cevaplayıcılardan büyük bir kısmı doğru cevaplamışsa bu madde kolay bir maddedir. Böyle bir maddenin güçlüğü 1.00'a yakın olur. Öte yandan, tüm cevaplayıcıların çok az bir kısmının doğru cevapladığı bir madde zor bir maddedir. Böyle bir madde için doğru cevap yüzdesi 0.00'a yaklaşır.

Madde güçlük indeksi maddenin kalitesi hakkında çok bilgi vermez. Ama 0.00'a veya 1.00'e yaklaştığında maddenin zorluğu ve kolaylığı hakkında bilgiler verir.

0.00-0.20 arasında ise madde çok zor

0.21-0.40 arasında ise madde zor

0.41-0.60 arasında ise madde ortalama güçlükte

0.61-0.80 arasında ise madde kolay

0.81-1.00 arasında ise maddenin çok kolay olduğu bilgisine varılabilir.

OKS sınavındaki maddelerin(soruların) güçlük indeksi, ITEMAN programı kullanılarak hesaplanmıştır.

Maddenin(soru) Ayırt Edicilik İndeksi: Baykul'a (2000) göre, maddenin ölçülen nitelik yönünden bireyleri ayırmasının bir ölçüsüdür. Ayırtıcılık gücü indeksi, madde puanlarıyla test puanları arasındaki korelasyon olarak tanımlanır. Bu tanıma göre testin tamamından alınan puanlar madde ayırtıcılığı için ölçüt kabul edilmektedir. Test puanı yüksek olanların, maddeyi doğru cevaplamaları; test puanı düşük olanların maddeyi yanlış cevaplamaları veya boş bırakmaları varsayımından hareket edilerek şu sonuca varılır. Test puanı yüksek olanlar bu madde ile yoklanan davranışa sahiptir ve maddeyi doğru cevaplar; test puanı düşük olanlar ise bu madde ile yoklanan davranışa sahip değildir ve maddeyi yanlış cevaplar veya cevapsız bırakırlar.

Madde ayırtıcılığı;

Madde ayırtıcılığı eksi değerlerde ise madde kullanılmaz.

0.00-0.20 arasında ise madde kullanılmaz

0.21 – 0.30 arasında ise madde düzeltilerek kullanılabilir.

0.31 – 0.40 arasında ise madde, kabul edilebilir

0.41 – 0.55 arasında ise madde iyi

0.56 ve üstü değerlerinde ise maddenin çok iyi olduğu bilgisine varılabilir.

Alt Grup ve Üst Grup: Sınava giren adayların doğru cevap sayısına göre sıralandıktan sonra üstten %27'lik dilim ile alttan %27'lik dilime girenlere üst ve alt grup diyoruz. Sosyal bilgiler testinde alt grubun en çok doğru cevap verme adedi 4, üst grubun ise en az doğru cevap verme adedi 13 olarak alınmıştır.

2. 10. 3. OKS Coğrafya sorularının hazırlanması

OKS'de yer alan sosyal bilgiler testindeki coğrafya soruları ile diğer alan derslerinin sorularının tamamı test geliştirme öğretmenlerin çalışmaları sonucu hazırlanır. Daha sonra hazırlanan bu sorular akademisyenler tarafından denetlenir, redaksiyonu yapılır ve böylece sınavda sorulmaya hazır hale getirilir.

EĞİTEK'e göre, sosyal bilgiler testinde yer alacak coğrafya soruların ölçmeyi amaçladığı temel zihinsel beceriler; grafik, şekil, harita ya da bir duruma dayanarak yorum yapma, örnek verme, kestirimlerde bulunma gibi kavrama, verilen bilgileri yeni durumlarda kullanma sorunların çözümünü ve izlenen doğru yolları bulma gibi uygulama, verilen bir bilgi bütününe parçalarına ayırma, parçalar arasındaki ilişkileri görebilme ve ilişkilerin dayandığı temel, ilke ve kuralları fark edebilme gibi analiz olarak belirlenmiştir. Bu amaçlara yönelik sorular Bloom taksonomisinin en alt düzeyi olan bilgi basamağından kurtarılarak kavrama, uygulama ve analiz basamaklarındaki öğrenme düzeylerini ölçmektedir. Yine EĞİTEK'e göre, özellikle 1998 yılından başlayarak liselere giriş sınavlarında (LGS, OKS) yer alan sosyal bilgiler sorularının tamamı dolayısıyla da coğrafya soruları kavrama, uygulama ve analiz basamaklarını ölçen sorulardan oluşturulmaya çalışılmıştır.

2. 11. İlgili Araştırmalar

Belirlenen hedef davranışlara ne ölçüde ulaşıldığını tespit etmek amacıyla öğrencilere başarı testleri uygulanır. Bu testlerde öğrencilere sorulan soruların yeri, eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirmenin işlevleri düşünüldüğünde daha iyi anlaşılmaktadır. Nitelikli bir değerlendirme, ancak nitelikli sorularla gerçekleştirilebilir.

Soru sınıflandırılmalarıyla ilgili araştırmaların hemen hepsinde başlangıç noktası olarak Bloom'un taksonomisinin esas alındığı görülmektedir. Bloom taksonomisi her ne kadar eğitim öğretim hedeflerinin sınıflamasına yönelik olsa da, gerek öğretmenler gerekse araştırmacılar tarafından özellikle bilişsel alandaki soru seviyelerinin belirlenmesinde çok yaygın olarak kullanılan bir sınıflamadır. Bloom'un bilişsel alan taksonomisi incelendiğinde her düzeyde bilişsel öğrenmeleri içerdiği görülür. Bilişsel alan soruları, üst düzey ve alt düzey zihinsel sorular olarak iki temel grupta ele alınmaktadır.

Yüksek düzey zihinsel sorular, öğrencilerin üst düzey düşüncelerini ve muhakeme becerilerini kullanmalarını gerektiren sorular olarak tanımlanabilir. Bu becerileri kullanırken öğrenciler yalnızca olgulara dayalı bilgileri hatırlamakla kalmaz; problem çözme, analiz etme ve değerlendirme bilgilerini de kullanırlar. Bu tür soruların bir kavramın tam anlamıyla kavranılıp kavranılmadığını ortaya çıkardığı yaygın olarak kabul gören bir gerçektir. Bunun nedeni, öğrencilerin bu tür sorulara cevap vermek için anlamlı, yoğun bir kavrayışa sahip olmak zorunda olmalarıdır.

Üst düzey zihinsel sorular , öğrencilerin eleştirel, daha yaratıcı ve çok boyutlu düşüncelerine yardım eder. Çepni ve Azar'a (1998) göre, alt düzey zihinsel sorular, yalnızca bilgileri hatırlamasına yardımcı olur ve bu onların zihinsel gelişimlerini engeller. Sürekli olarak alt düzey zihinsel sorularla karşılaşan öğrenciler düşünmenin temel düzeyine yöneltirler.

Bir çok öğretmenin alt düzey zihinsel soruların aktif bir ders ortamının sağlanması, öğrencilerin ilgilerinin korunması ve sınıfın kontrolünün sağlanmasında daha etkili olduğunu belirtmektedir. Üst düzey zihinsel sorular yerine alt düzey bilişsel soruları kullanmanın etkileriyle ilgili bulguların dikkate alınacak düzeyde önemli olmadığını iddia etmektedir. Üst düzey zihinsel soruları sormanın tercih edilmesi gerektiğiyle ilgili çalışmalara ve bu yaygın görüşe rağmen, alt düzey bilişsel soruların pozitif etkileri olduğunu ortaya çıkaran çalışmalar da yapılmıştır. Örneğin, temel düzey becerileri gerektiren konularda, yetersiz öğrencilerin başarılarının geliştirilmesinde bilgi sorularının ağırlıkta olmasının daha etkili olduğunu, ortalamanın üstünde olan, yüksek düzeyde beceri yeteneğine sahip öğrenciler için ise üst düzey zihinsel soruların daha etkili olacağını vurgulamıştır. Bununla birlikte bazı çalışmalarda da, üst düzey zihinsel soruların kullanıldığı ve alt düzey zihinsel soruların sorulduğu öğrencilerin başarıları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştü.

Bu konu ile ilgili Çepni ve arkadaşlarına (2003) göre, Türkiye’de yapılan araştırmalarda, öğretmenlerin okullarda yaptıkları sınavlarda sordukları soruların Bloom taksonomisinin alt düzeylerinde olduğu, geniş çapta yapılan sınavlardaki soruların ise üst düzey zihinsel sorular olduğu sonucu elde edilmiştir

Aydın’a (2007) göre, merkezi sınav sistemiyle yapılan OKS ve ÖSS gibi sınavlarda sorulan soruların Bloom taksonomisindeki sınıflandırmaya uygun olduğu görülmektedir. Soruların incelenmesine yönelik araştırmaların, genellikle OKS sınav sorularının programa uygunluğu, Bloom taksonomisine göre soruların incelenmesi ve ÖSS sınav sorularının değerlendirilmesi konularında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu araştırmada ise OKS sınavı ile bir Anadolu lisesine yerleşen öğrencilerin OKS başarıları ile lise kimya dersi başarıları arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmış, bununla birlikte OKS sorularının müfredatta yer alan kazanımlara, ünitelere ve konulara uygun olup olmadığı değerlendirilmiş ve soruların Bloom taksonomisine göre hangi basamaklardan hazırlandığı araştırılmıştır. Aynı zamanda araştırmada yanlış kavramaların olup olmadığı da araştırılmıştır.

Ünlü (2005) yaptığı “liselere giriş sınavı (LGS) ile sosyal bilgiler ders programının ilişkilendirilmesi” adlı araştırmasında 1998–2004 yılları arasındaki LGS Sosyal Bilgiler sorularının büyük oranda Sosyal Bilgiler Programına uygunluk gösterdiğini, ancak seçilen soruların sınıf düzeyleri ve ünitelere dağılımında eşitsizliklerin olduğunu tespit etmiştir.

Çepni, Ayvaci, Keleş (2001) tarafından yapılan “Okullarda ve Lise Giriş Sınavlarında Sorulan Fen Bilgisi Sorularının Bloom taksonomisine Göre Karşılaştırması” adlı araştırmasında 1998–2000 yılları arasında Devlet Parasız Yatılı (DPY), Özel Okul, Meslek Lisesi ve LGS’ de sorulan fen bilgisi soruları ile öğretmenlerin okullarda fen bilgisi dersinde sordukları soruların bilişsel düzeyde karşılaştırmasını yapmıştır. Bu karşılaştırma sonucu, DPY ve Meslek Lisesi (ML) sınavlarında daha çok bilgi kavrama ve uygulama seviyelerinde yığılma olduğu, Özel Okul (ÖO) ve Liselere Giriş Sınavında ise analiz, sentez ve değerlendirme seviyelerinde soruların sorulduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık okullardaki fen bilgisi öğretmenlerin ders yazılılarında sordukları soruların çoğunluğunun ise bilgi ve kavrama düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Buna göre öğrenciler okullarda sorulan sınav sorunlarının tümünü cevaplandırsa bile bu durum onların LGS’ de başarılı olabilmelerine yeterli katkı sağlamamaktadır.

Mutlu, Uşak, Aydoğdu’nun (2003) yaptığı “Fen Bilgisi Sınav Sorularının Bloom taksonomisine Göre Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında, 2000–2001 yılı LGS fen bilgisi soruları ile ilköğretim okullarındaki yazılı fen bilgisi sorularını Bloom taksonomisine göre değerlendirmesini yapmıştır. Okullardaki sorularının seviyeleri ile Liselere Giriş Sınavındaki soruların seviyeleri karşılaştırılmıştır. Okullardaki sınav soruları, Bloom taksonomisine göre değerlendirildiğinde bilgi basamağında %35, kavrama basamağında %39, uygulama basamağında %26, analiz basamağında %1 oranında soru bulunduğu, sentez ve değerlendirme basamağında soru bulunmadığı saptanmıştır. Araştırma sonucunda LGS Fen Bilgisi sorularının %52 ‘si analiz, sentez ve değerlendirme basamağında iken ilköğretim fen bilgisi sorularının %1 ‘inin analiz, sentez ve değerlendirme basamağında yer aldığı görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma için belirlenen evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama yöntemleri ve verilerin analizleriyle ilgili açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Kaptan'a (1998) göre, betimsel araştırmalar mevcut olayların daha önceki olay ve koşulların ilişkilerini de dikkate alarak durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedef alır. Betimsel araştırmalar geçmişte ya da hala var olan bir durumu var olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalardır. İncelenen sorular ve konuların araştırmacıları tarafından etki edip, değiştirilememesi durumu, bu araştırmada model olarak betimsel araştırma modelinin seçilmesine yol açmıştır. Karasar (2003), söz konusu yaklaşımda araştırmanın konusunu oluşturan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışılır. Tarama modeli, "genel tarama modelleri" ve "örnek olay taraması" olmak üzere iki başlık altında sınıflandırılabilir.

Bu çalışmanın verileri elde edilirken çalışmanın yöneldiği amaç ve araştırmanın kapsamı bakımından "tarama" modelinin bir türü olan "genel tarama modeli" ile kullanılmıştır. Bunun sonucunda, 2003 ile 2007 arasında sosyal bilgiler coğrafya soruları tarama yöntemiyle tespit edilip, incelenmiştir.

3. 2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evreni aynı zamanda araştırmanın örneklemine oluşturur. Araştırmanın evrenini 2003 – 2007 yılları arasında uygulanan liselere giriş sınavlarındaki sosyal bilgiler testi içerisinde yer alan coğrafya soruları oluşturmaktadır. Ayrıca, 2007 OKS sınavına katılan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileridir.

3. 3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Bu araştırmada araştırmanın başında oluşturulan alt problemlere dikkate alınarak literatür taranıp veriler elde edilmiştir. Araştırmanın problemi ve alt problemlerine cevap bulabilmek için veri toplanması şu şekilde gerçekleşmiştir.

Birinci aşamada araştırmanın belirlenen amaçlara ulaşabilmesi için konuyla ilgili yerli ve yabancı literatür taranmıştır. İkinci aşamada Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme Sınavı(OKS) coğrafya soruları 2003 yılından başlayarak 2007 yılına kadar tespit edilmiş, sorular orijinallerine bağlı kalarak tekrar düzenlenmiştir. OKS sınavını yapan MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Sınavlar Dairesi Başkanlığı kayıtlar ve sınavlarla ilgili istatistikler elde edilmiştir. Sosyal bilgiler programı genel amaçlar ve sınıf düzeylerine göre coğrafya konuları esas alınarak ünite ve konu olarak çıkarılmıştır.

3. 4. Verilerin Analizi

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde 2003-2007 yılları arasında yapılan liselere giriş sınavları (LGS-OKS) sosyal bilgiler coğrafya soruları incelenmiştir. Buna bağlı olarak Liselere Giriş Sınavı(LGS) ve Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme Sınavı(OKS) coğrafya soruları ile sosyal bilgiler programında yer alan coğrafya konuları karşılaştırılmıştır. Sınavlarda sorulan coğrafya soruları ile 2518 Sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlan sosyal bilgiler programında yer alan coğrafya konuları ve sınıflarına göre dağılımı tablolar ve grafikler yardımıyla gösterilmiştir. Bu ilişkilendirme sonucunda yıllara göre soruların hangi sınıf düzeyinde olduğu da yüzde olarak çıkarılmış ve grafiğe aktarılmıştır.

Soruların Bloom'un bilişsel alan taksonomisine göre analizi, öncelikle MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Sınavlar Dairesi Ölçme ve Değerlendirme Şubesindeki test geliştirme öğretmenlerine danışılarak araştırmacı tarafından yapılmıştır. Daha sonra, bu şubedeki ölçme değerlendirme alanında akademik eğitim almış öğretmenlerin görüşleri alınıp analiz ettirilerek karşılaştırılmış ve soruların

bilişsel alandaki düzeyleri tespit edilmiştir. Soruların düzeylerinin belirlenmesinde elde edilen görüşlerinin aynı olmasına dikkat edilmiştir.

Çalışmada coğrafya sorularının istatistiksel analizleri de yapılmıştır. Daha önceki uygulanan sınavlarının analizlerine ulaşılmadığı için en son yapılan (2007) OKS sınavı coğrafya sorularının ITEMAN programına göre yapılan istatistiksel analizleri MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü Sınavlar Dairesi Ölçme ve Değerlendirme biriminden alınan değerler doğrultusunda yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

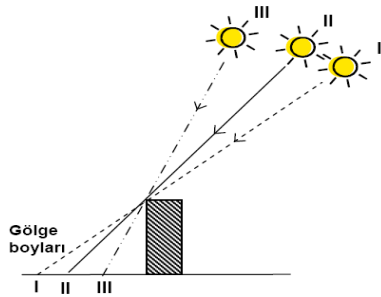
Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgular sunulmakta, açıklanmakta ve yorumlanmaktadır.

Bulguların sunumunda ilk önce 2003 – 2007 yıllarında liselere giriş sınavlarında (LGS-OKS) sorulan coğrafya soruları, sınıf düzeylerine göre sıralanacak, Bloom taksonomisine göre bilişsel öğrenme düzeyleri açıklanacak ve 2007 yılında yapılan OKS sınavı Coğrafya sorularının analizleri yapılacaktır. Daha sonraki aşamada ise, sorular tablo ve grafiğe dökülerek üzerinde yorumlamalar yapılacaktır.

4.1. 2003 Yılı Liselere Giriş Sınavı (LGS) Sosyal Bilgiler Coğrafya Sorularının Bloom'un Bilişsel Alan Basamaklarına Göre Analizleri

Bu bölümde 2003 yılında OKS Sosyal Bilgiler testinde yer alan Coğrafya soruları Bloom'un bilişsel alan basamaklarına göre değerlendirilmesi yapılacaktır.

2003.1. Soru:

Güneş ışınları dike yakın geldiğinde gölge boyları kısa, eğik geldiğinde ise uzun olmaktadır.

Yandaki şekilde Türkiye'de yer alan bir cismin değişik tarihlerde öğle vakti oluşturduğu gölge boyları gösterilmiştir.

Bu gölgelerin ait olduğu tarihler aşağıdakilerin hangisindeki gibi olabilir?

<u>I</u>	<u>II</u>	<u>III</u>
A) 21 Haziran	21 Mart	21 Aralık
B) 21 Aralık	23 Eylül	21 Haziran
C) 23 Eylül	21 Mart	21 Aralık
D) 21 Haziran	21 Aralık	23 Eylül

Taksonomi: Uygulama düzeyindedir. Soruda genel kuralın yeni durumlara göre kullanılması istenmektedir. Kuzey Yarım Kürede yer alan Türkiye’de, bir cismin öğle vakti gölge boyu Güneş ışınlarının geliş açılarına göre en uzun 21 Aralık tarihinde, en kısa ise 21 Haziran’da oluşur. Bu göre Güneş III numaralı konumda iken 21 Haziran, II numaralı konumda 23 Eylül ve III numaralı konumda 21 Aralık tarihini yaşar. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Coğrafya ve Dünyamız ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:B seçeneğidir).

2003.2. Soru:

Anadolu’nun pek çok yöresinde, yaz mevsiminde köylüler hayvanlarını otlatmak amacıyla yükseklerle çıkarlar. Sonbaharda havanın soğumasıyla köylülerine geri dönerler. Hayvanların çıkarıldığı yere "yayla", burada yapılan faaliyetlere ise "yaylacılık" adı verilir. Bu bilgilere göre; aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Yaylacılıkta temel amaç, ot potansiyelinden yararlanmaktır.
- B) Yaylalar geçici yerleşim alanlarıdır.
- C) Mevsim özellikleri yaylacılıkta etkili olur.
- D) Yaylalara yalnızca küçükbaş hayvanlar çıkarılır.

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü metinde kestirme yapılması anlamca aynı ifadeyi bulup farklı olanı ayırt edilmesi istenmektedir. Metinde köylüler hayvanlarını yaylalara çıkarır ifadesi vardır. Bu ifadede, yaylalara yalnızca küçükbaş hayvanlar çıkarılır bilgisine ulaşamaz. Bu soru sosyal bilgiler 7. sınıf Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri ünitesiyle de ilişkilidir (Cevap:D seçeneğidir.).

2003.3. Soru:

Aşağıdaki tabloda bazı coğrafi bölgelerimizin yüzölçümleri ve kilometrekareye düşen kişi sayıları verilmiştir. Tabloya göre, bu bölgelerle ilgili aşağıdaki bilgilerin

Coğrafi Bölgeler	Alanı (km ²)	Nüfus yoğunluğu (kişi/km ²)
İç Anadolu	160 000	62
Ege	85 000	90
Akdeniz	122 100	74
Güneydoğu Anadolu	61 000	80

hangisine ulaşılır?

- A) Nüfus artış hızına
- B) Toplam insan sayısına
- C) Arazi kullanımının dağılımına
- D) Nüfusun doğurganlık oranına

Taksonomi: Analiz düzeyindedir. Verilen bilgilerden sonuç çıkarılması istenmektedir. Tablodaki bilgilere bakılarak, bölgelerin yüzölçümleri ve bölgelerdeki nüfus yoğunlukları ayrı ayrı toplanır. Sonuçlar birbirine çarpılarak toplam insan sayısına ulaşılır. Bu soru sosyal bilgiler 7.sınıf Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:B seçeneğidir).

2003.4. Soru:

Yandaki haritada, hammaddesini Türkiye'deki bazı tarım ürünlerinin oluşturduğu fabrikaların kurulacağı şehirler gösterilmiştir.

Bu ürünlerin Türkiye'deki yetiştirilme alanları dikkate alındığında hangi şehrimizde kurulacak fabrikanın seçimi doğru yapılmıştır?

- A) Aydın B) Konya C) Van D) Rize

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü verilen bilgilerin yorumlanması, örneklendirilmesi istenmektedir. Harita üzerinde dört il ve bu illerde kurulabilecek fabrikalardan hangisinin o ildeki üretimine göre doğru seçildiği sorulmuştur. Buna göre zeytinyağı fabrikasının Aydın'da kurulması doğru seçimdir. Konya'da bisküvi, Rize'de çay, Van'da ise et kombinası kurulması doğru seçimler olabilir. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Türkiye'miz ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:A seçeneğidir).

2003.5. Soru:

Türkiye'nin güney kıyılarına birçok ülkeden yaz mevsimi boyunca turist gelmektedir. Bu insanların bölgeye gelmesiyle ticaret canlanır ve bu aylarda çok sayıda kişiye iş imkânı doğar. Bu bilgiye dayanarak aşağıdaki sonuçlardan hangisi çıkarılamaz?

- A) Türkiye'nin güney kıyıları yaz turizmi için elverişlidir.
B) Turizm sektöründe mevsimlik işçi çalıştırılır.
C) Türkiye turizm sektöründen döviz elde eder.
D) Türkiye'de en fazla turist güney sahillerine gelir.

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Verilen bilgilerden yorum ve kestirme yapılması istenmektedir. Türkiye'nin güney kıyılarına birçok ülkeden yaz mevsimi boyunca turist gelmesi, Türkiye'nin güney kıyıları yaz turizmi için elverişli olduğunu gösterir (A). Bu aylarda birçok kişiye iş imkânı doğması, turizm sektöründe mevsimlik işçi çalıştırılmasının kanıtıdır (B). Turistlerin bölgeye gelmesiyle ticaretin canlanması, Türkiye'nin turizm sektöründen döviz elde etmesini sağlar (C). Oysa soru köküne göre (D) seçeneği metninden çıkarılamayacak sonuçtur. 6.sınıf Türkiye'miz ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:D seçeneğidir).

2003.6. Soru:

Yandaki Türkiye haritasında noktalarla gösterilen yerlere, hammaddesini tarım ürünlerinin oluşturduğu fabrikalar yapıldığında, Türkiye'nin aşağıdaki sektörlerinden hangisi olumsuz yönde etkilenecektir?

- A) Ulaşım B) Turizm C) Tarım D) Sanayi

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Soruda haritadaki bilgilerin yorumlanarak çıkarım yapılması istenmektedir. Ege ve Akdeniz sahillerinin fabrikalarca donatılması, turizm faaliyetlerini olumsuz yönde etkiler. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Türkiye'miz ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:B seçeneğidir).

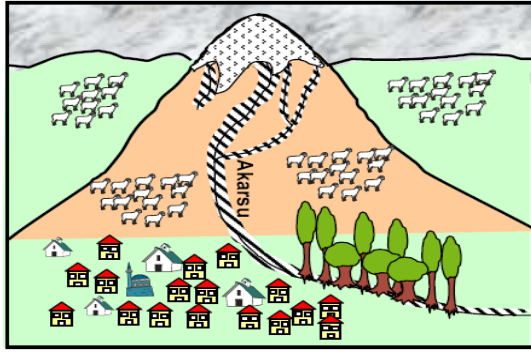
2003.7. Soru:

Hakan, Türkiye'nin Orta Karadeniz Bölümü'nde yer alan Samsun şehrinde oturmaktadır. Kendi şehriyle aynı meridyen yayı üzerinde bulunan başka bir kıyı kentimize, deniz yoluyla en kısa yoldan, yolu üzerindeki bütün liman şehirlerine uğrayarak ulaşmıştır. Hakan'ın yolculuk yaptığı geminin izlediği yolla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yolculuğun başlangıcında batıya, bitiminde ise doğuya doğru hareket etmiştir.
 B) İstanbul ve Çanakkale boğazlarından geçmiştir.
 C) Trabzon limanına uğramıştır.
 D) Akdeniz kıyımızın en doğusundaki liman şehrinde yolculuk sona ermiştir.

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Verilen metinden yararlanıp kestirme ve yorum yaparak doğru cevaba ulaşılması istenmektedir. Samsun'dan aynı boylamda yer alan İskenderun'a en kısa deniz yolundan ulaşabilmek için ilk önce batıya hareket etmek gerekir. Bu durumda daha doğuda yer alan Trabzon limanına uğramak söylenemeyecek durumdur. Bu soru sosyal bilgiler 4.sınıf İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:C seçeneğidir).

2003.8. Soru:

Şekildeki dağın zirvesi yaz mevsiminde bile karla örtülüdür. Dağın eteklerinde uzanan geniş düzlüklerde köylüler koyunlarını otlatırlar. Şekle ve verilen bilgiye dayanarak, aşağıdaki sonuçlardan hangisine ulaşamaz?

- A) Köy ve çevresinin doğal bitki örtüsü ormandır.
- B) İlkbahar mevsiminde akarsuyun taşıdığı su miktarı artar.
- C) Köy ve çevresinde karasal iklimin etkileri görülür.
- D) Köyün yerleşim biçimi, toplu kır yerleşimine örnek oluşturur.

Taksonomi: Analiz düzeyinde bir sorudur. Verilen şekilden yararlanarak öğeleri görmeleri ve sonuç çıkarmaları istenmektedir. Soruda verilen resme bakıldığında, küçükbaş hayvancılığın yaygın olduğu ve dağın eteğinde kurulmuş toplu yerleşmeye sahip bir köy görülmektedir. Dağın tepesindeki karlar ilkbaharda eriyeceğinden akarsuyun bu mevsimde taşıdığı su miktarında artış yaşanır. Köy ve çevresinin doğal bitki örtüsü orman değil bozkırdır, akarsu boyunca uzanan ağaçlar orman varlığını göstermez. Bu soru sosyal bilgiler 4.sınıf İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:A seçeneğidir).

2003.9. Soru:

Aşağıdaki haritada Türkiye'deki buğday ekim alanları gösterilmiştir. Bu haritaya göre, aşağıdaki yargılardan hangisi doğrudur?

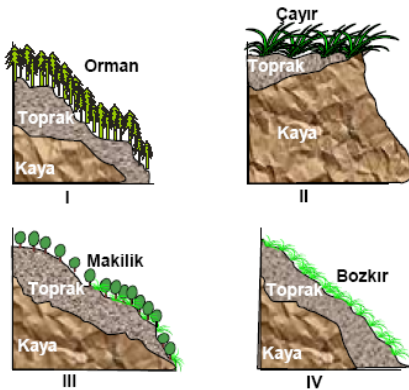
- A) Akdeniz iklimi görülen yerlerde buğday tarımı yapılmaz.
- B) Buğday ekim alanlarının genişliği makine kullanımına bağlıdır.
- C) İç Anadolu Bölgesi'nde buğday tarımı daha yaygındır.
- D) Kıyı bölgelerimizde iklim buğday tarımına uygun değildir.

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü verilen haritadan yorum yapma, sonuç çıkarıp, yargıya ulaşılması istenmektedir. Soruda verilen haritaya göre; İç Anadolu Bölgesi'nde buğday tarımı daha yaygın olarak yapılır yargısı doğrudur. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Türkiye'miz ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:C seçeneğidir).

4.2. 2004 Yılı Liselere Giriş Sınavı (LGS) Sosyal Bilgiler Coğrafya Sorularının Bloom'un Bilişsel Alan Basamaklarına Göre Analizleri

Bu bölümde 2004 OKS Yılında Sosyal Bilgiler testinde yer alan Coğrafya soruları Bloom'un bilişsel alan basamaklarına göre değerlendirilmesi yapılacaktır.

2004.1.Soru

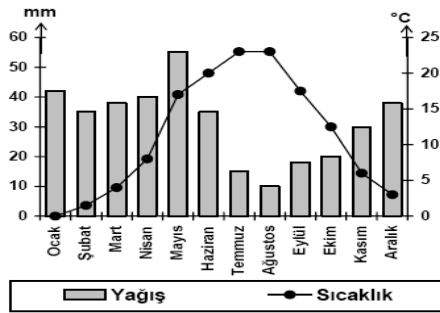
Aşağıdaki şekillerde dört farklı yerin eğim ve yer şekillerini gösteren kesitler verilmiştir.

Bu yerlere aynı şart ve zamanda eşit miktarda yağış düştüğünde kaç numaralı şekilde gösterilen yerde erozyon ve toprak kayması daha çok olur?

- A) IV B) III C) II D) I

Taksonomi: Analiz düzeyindedir. Verilen resimlerde öğeleri görme, sonuç çıkarma işlemleri işlenmektedir. Bilindiği gibi erozyon ve toprak kaymasını arttıran en önemli nedenler; yağış, eğim, çıplak arazi ve zeminin killi kayalardan oluşmasıdır. Bu durumlar göz önüne alındığında, IV numara ile gösterilen alanda erozyon ve toprak kaymasının olma ihtimali diğerlerine göre daha fazladır. Bu soru sosyal bilgiler 5.sınıf Güzel Yurdumuz Türkiye ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:A seçeneğidir).

2004.2.Soru

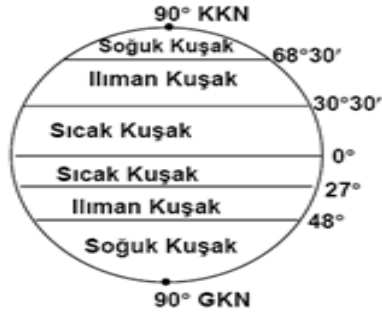

Grafikte Türkiye'deki bir yerleşim alanına ait ortalama sıcaklık ve yağış değerleri gösterilmiştir. Grafikten yararlanarak bu yerleşim alanı ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Yıl içinde en düşük sıcaklığın yaşandığı güne
- B) Kuraklığın en etkili olduğu aya
- C) Yağış toplamının en çok olduğu mevsime
- D) En çok ve en az yağış alan aylara

Taksonomi: Uygulama düzeyindedir. Çünkü grafik incelenerek ilişkilerin bulunması istenmektedir. Grafik incelendiğinde yıl içinde en düşük sıcaklığın yaşandığı günün tespiti yapılamaz. Çünkü grafik aylara göre yapılmıştır. Bu nedenle en çok, en az sıcaklık ya da yağışın olduğu aylara ulaşılabilir. Mevsimlere karşılık gelen ayların yağış miktarları toplanarak en yağışlı mevsim bulunabilir. Bu soru sosyal bilgiler 4.sınıf İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:A seçeneğidir).

2004.3

Şekilde, gerçek sıcaklık kuşakları gösterilmiştir.

Sıcak ve ılıman kuşakların Kuzey Yarım Küre’de daha geniş alanları kaplamasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Güneş ışınlarının geliş açısı
- B) Ekvator’un şişkin, kutuplarının basık olması
- C) Yer Ekseni’nin eğik olması
- D) Karaların Kuzey Yarım Küre’de daha geniş yer tutması

Taksonomi: Analiz düzeyindedir. Çünkü verilen şekilden sonuç çıkarılması istenmektedir. Kuzey Yarım Küre’de karaların Güney Yarım Küre’den daha geniş yüz ölçüme sahip oluşu, sıcak ve ılıman kuşağın kuzeyde daha geniş alanlara yayılışını doğurmuştur. Bu durum karaların denizlere göre daha çabuk ısınması ve soğumasıyla alakalıdır. Bu soru ilköğretim sosyal bilgiler programını kapsayan bir soru olmayıp, müfredat dışı bir sorudur (Cevap:D seçeneğidir).

2004.4.Soru

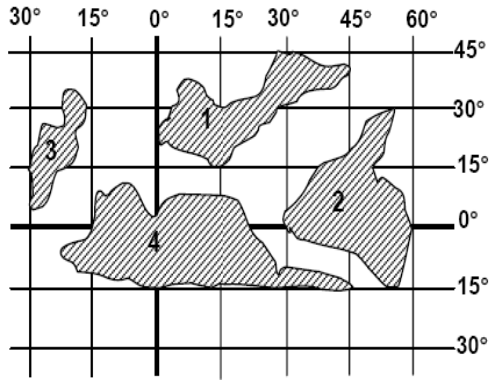
Bir sınıfta öğretmen öğrencilerine Türkiye’deki 5 il merkezinin adını vererek, bu iller arasında yerel saat farkının en fazla olduğu iki ili sormuştur. Bu soruyu öğrencilerin doğru cevaplayabilmesi için öğrencilerin bilmesi gereken zorunlu bilgi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şehirlerin enlem değerleri
- B) Şehirlerin boylam değerleri
- C) Türkiye’nin matematik konumu
- D) Şehirlerin denizden ortalama yükseltileri

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü verilen bilgilerden kopuklukları tamamlama ve kestirme yapılması istenmektedir. Dünya üzerinde herhangi iki merkez arasındaki yerel saat farkını bulabilmek için bu merkezlere ait boylam derecelerinin

de bilinmesi gerekir. Soruda verilen beş il merkezinden aralarında yerel saat farkı en çok olan iki ilin bulunması da illerin boylam değerlerinin bilinmesiyle ilgilidir. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Coğrafya ve Dünyamız ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:B seçeneğidir).

2004.5.Soru

Şekilde numaralandırılarak gösterilen yerlerle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Yalnızca 3 numara ile gösterilen yer Batı Yarım Küre’de yer alır.
- B) 1 numaralı yerin matematik konumunun kesin tespitini yapmak mümkündür.
- C) En doğusu ile en batısı arasında yerel saat farkı en fazla olan yer 4 numaradır.
- D) Enlem aralığı en fazla olan yer 2 numara ile gösterilmiştir.

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü şekilde verilen maddelerin birbirinden ayırt edilmesi beklenmektedir. Soruda verilen şekilden faydalanılarak, 1 numaralı yerin matematik konumunun kesin tespitini yapmak mümkündür. 1 numaralı yer 15° ve 45° Kuzey paralelleri ile 0° Başlangıç meridyeni ve 45° Doğu meridyeni arasında yer alır (B). En doğusu ile en batısı arasında yerel saat farkı en fazla olan yer 4 numaradır. Çünkü; 1 numaranın doğusu ve batısı arasında 45° , 2 numaralıda 30° , 3 numaralıda yaklaşık 14° , 4 numaralıda 70 derece fark vardır (C). Enlem aralığı en fazla olan yer 2 numara ile gösterilmiştir. Çünkü; 1 numaralı yerin kuzeyi ile güneyi arasında 30° , 2 numarada 45° , 3 numarada yaklaşık 30° , 4 numarada yaklaşık 25 derece fark vardır (D). A seçeneğinde verilen bilgi yanlıştır. Çünkü; Yalnızca 3 numara ile gösterilen yer değil, 4 numaralı yerin bir bölümü de Batı Yarım Küre’de yer alır. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Coğrafya ve Dünyamız ünitesi ile ilişkilidir. (Cevap:A seçeneğidir)

2004.6.Soru

Yandaki Türkiye Haritasında gösterilen Sivas ilinden aynı anda oklar yönünde hareket eden iki ayrı araştırma grubundan, Türkiye'nin en uç kara sınırına ulaştıklarında gözlem ve incelemelerini rapor halinde yazmaları istenmiştir.

Yolculuk bitiminde her iki gurubunda raporlarında bulunması gereken ortak ifade aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yükselti başlama noktasından daha alçaktır.
- B) Karasal iklimin etkileri artmıştır.
- C) Ekvator'a yaklaşılmış, enlem dereceleri küçülmüştür.
- D) Doğal bitki örtüsü makiliğe dönüşmüştür.

Taksonomi: Analiz düzeyindedir. Çünkü, verilen soruda sonuç çıkarılması istenmektedir. Harita ve Türkiye'nin şartları göz önüne alındığında; Sivas'taki yükseltiden Hakkâri daha yüksek, Antalya'nın yükseltisi daha azdır (A). Karasal iklimin etkileri 2'de (Hakkâri) artarken, 1'de (Antalya) azalır (B). Doğal bitki örtüsü 1'de maki, 2'de bozkırdır (D). Her iki merkeze gidildiğinde; Ekvator'a yaklaşılmış, enlem dereceleri küçülmüştür (C) seçeneği ortak ve doğru ifadedir. Bu soru sosyal bilgiler 5.sınıf Güzel Yurdumuz Türkiye ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:C seçeneğidir).

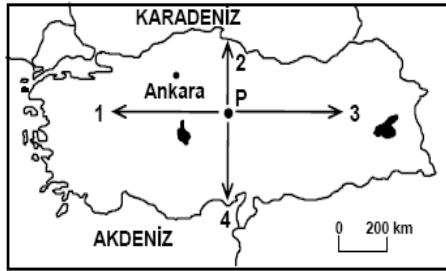
2004.7.Soru

Tuğçe Toros Dağları'nın denize bakan yamaçlarındaki bir köyde yaşamaktadır. Bahçelerindeki zeytin ağacının altında dinlenirken, Türkiye'nin başka bir coğrafi bölgesinde yaşayan amcasını ziyaret etmeyi plânlamaktadır. Bahçelerinde yetişen limon ve portakallardan götürürse amcasının çok sevineceğini düşünmektedir. Tuğçe'nin yaşadığı coğrafi bölge hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kış mevsiminde don olaylarına az rastlanır.
- B) Karakteristik bitki örtüsü makilerden oluşur.
- C) 40Kuzey Paraleli'nin güneyinde yer alır.
- D) Her mevsim bol yağış alır.

Taksonomi: Analiz düzeyindedir. Çünkü soruda sayıltıları belirleyerek sonuç çıkarılması istenmektedir. Tuğçe'nin yaşadığı bölgenin Akdeniz olduğu verilen bilgilerden anlaşılıyor. Bu durum göz önüne alındığında Akdeniz ikliminde her mevsimin yağışlı olması mümkün değildir. Bu soru sosyal bilgiler 7.sınıf Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri ünitesi ile ilişkilidir (Cevap: D seçeneğidir).

2004.8.Soru

Haritada “P” noktasından başlayarak oklar yönünde hareket eden dört izci gurubu, Türkiye'nin en uç kara sınırlarına ulaşacaklardır. Yolculukları tamamladığında bu izci grupları hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Sadece 4 numaralı grup Ekvator'a yaklaşmıştır.
- B) Sadece 1 ve 3 numaralı gruplar arasındaki yerel saat farkı artmıştır.
- C) 1 numaralı grup Başlangıç Meridyeni yönünde hareket etmiştir.
- D) 3 numaralı grubun ulaştığı yerin yükseltisi en fazladır.

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü soruda maddelerin farklı yanlarını ayırt edilmesi istenmektedir. Harita üzerindeki P hareket eden 4 numaralı grup güneye yani Ekvator'a doğru ilerlemiştir (A). 1 numaralı grup batıya yani Başlangıç Meridyeni yönüne hareket etmiştir (C). 3 numaralı grup doğuya yani ülkemizin en yüksek alanı olan Doğu Anadolu'ya gittiği için ulaştığı yer diğerlerine göre daha yüksektir (D). B seçeneğine bakıldığında sadece 1 ve 3 gruplar arasında yerel saat farkı artmıştır ifadesi yanlıştır. Çünkü; 1 ile 2, 1 ile 4, 2 ile 3 ve 3 ile 4 arasında da yerel saat farkı artmıştır. Bu soru sosyal bilgiler 5.sınıf Güzel Yurdumuz Türkiye ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:B seçeneğidir).

2004.9.Soru

Yandaki resim Türkiye'nin batı kıyılarındaki bir köye aittir. Resmi inceleyerek köy ve çevresi hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

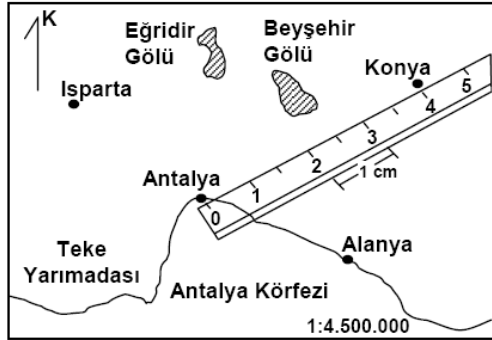
- A) Kıyıdaki delta ovasında seracılık yapılmaktadır.
- B) Zeytinlikler köyün kuzeybatısı ve güney doğusunda toplanmıştır.
- C) Yüksek yerlerde ormanlık alanlar bulunmaktadır.
- D) Küçükbaş hayvancılık oldukça gelişmiştir.

Taksonomi: Analiz düzeyindedir. Çünkü verilen resimde öğeleri görüp bundan sonuç çıkarılması istenmektedir. Resim ve Türkiye'nin batı kıyılarının özellikleri dikkate alındığında; kıyıda delta ovası ve bu ova üzerinde seraların kurulduğu, zeytinliklerin köyün kuzeybatısı ve güney doğusunda toplandığı, yüksek yerlerde ormanlık alanlar bulunduğu sonuçlarına ulaşılır. Küçükbaş hayvancılığa ait hiçbir bilgi resimde yer almamaktadır. Ayrıca küçükbaş hayvancılık kıyılarımızda değil, bozkır bitki örtüsünün hâkim olduğu iç bölgelerimizde daha yaygındır. Bu soru sosyal bilgiler 7.sınıf Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri ünitesi ile ilişkilidir (Cevap D seçeneğidir).

4.3. 2005 Yılı Orta Öğretim Kurumları Sınavı (OKS) Sosyal Bilgiler Coğrafya Sorularının Bloom'un Bilişsel Alan Basamaklarına Göre Analizleri

Bu bölümde 2005 OKS Yılında Sosyal Bilgiler testinde yer alan Coğrafya soruları Bloom'un bilişsel alan basamaklarına göre değerlendirilmesi yapılacaktır.

2005.1.Soru

Yandaki haritada, Antalya il merkezi ile Antalya ilinin kuzeyinin bir bölümü gösterilmiştir. Antalya il merkezi ile Konya il merkezi arasındaki gerçek uzaklık kaç km'dir?

- A) 90 B) 135 C) 180 D) 225

Taksonomi: Uygulama düzeyindedir. Soruda ölçek formülünün hatırlanıp sonucun bulunması istenmektedir. Verilen ölçeğe göre 1cm 45 km'yi göstermektedir. O halde haritada 4cm olan Antalya Konya arası gerçekte 180 km'dir. Bu soru sosyal bilgiler 4.sınıf İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:C seçeneğidir).

2005.2.Soru

Türkiye'nin başkentinde görev yapan Bora Öğretmen, tatilini değerlendirmek için önce Bursa'daki anne ve babasını ziyaret etmiş, buradan Pamukkale'ye geçerek bir süre tatil yapmıştır. Tatilinin bitiminde Konya'daki arkadaşına uğrayarak, tekrar başkente dönmüştür.

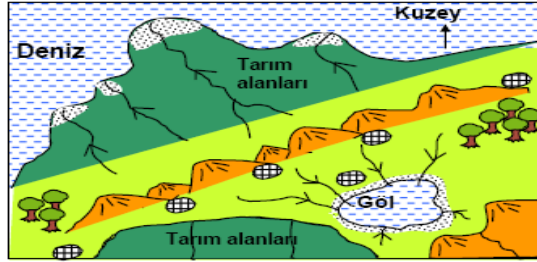
Bora Öğretmen, başkentte başlayıp başkentte biten seyahati boyunca, sırasıyla hangi ana yönlerde hareket etmiştir?

- A) Batı - Güney - Doğu - Kuzey B) Güney - Batı - Kuzey - Doğu
C) Doğu - Batı - Kuzey - Güney D) Kuzey - Güney - Batı - Doğu

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü verilen metinden çevirme yapıp yorumlanması istenmektedir. Verilen soruda Ankara-Bursa-Pamukkale-Konya-

Ankara güzergahını izleyen bir kişinin Batı-güney-doğu-kuzey yönlerinde hareket etmesi gerekir. Bu soru sosyal bilgiler 4.sınıf Yakın Çevremiz ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:A seçeneğidir).

2005.3.Soru

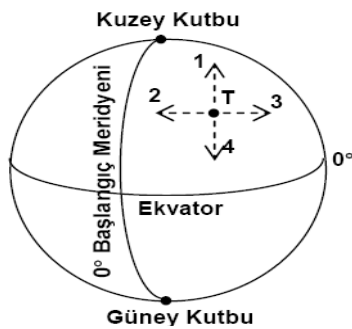

Yukarıdaki haritada çeşitli coğrafi özellikleriyle bir yöre gösterilmiştir. Haritada belirtilen yöre ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Yerleşim birimleri, dağların eteklerinde yoğunlaşmıştır.
 B) Kuzeybatı yönünde akan akarsular, delta ovası oluşturmuştur.
 C) Tarım alanlarının çevresi ormandır.
 D) Yörede kapalı havza bulunmaktadır.

Taksonomi: Analiz düzeyindedir. Çünkü soruda verilen haritadaki öğelerin görülmesi ve sonuç çıkarılması istenmektedir. Haritada orman ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Bu soru sosyal bilgiler 4.sınıf İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:C seçeneğidir).

2005.4.Soru

Yandaki kürede T noktasında bulunan bilim adamı, uçakla 3000 km'lik bir yolculuğa çıkacaktır. Ancak yolculuğu boyunca;

- Güneş ışınlarının geliş açısının büyümesini,
- Yerel saat farkının oluşmamasını,
- Dünya'nın eksenini etrafında dönüş hızının artmasını istemektedir.

Buna göre uçak, numaralandırılmış oklardan hangisinin yönünde hareket etmelidir?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

Taksonomi:Uygulama düzeyindedir.Çünkü genelleme yaparak yeni durumlara uygulanması istenmektedir.Soruda verilen durumlar sadece D seçeneğinde verilen yönde gidilirse gerçekleşir. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Coğrafya ve Dünyamız ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:D seçeneğidir).

2005.5.Soru

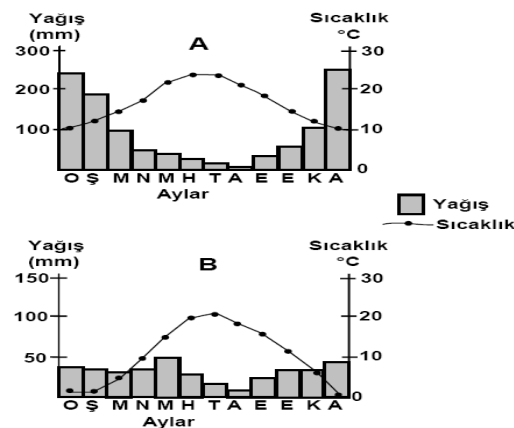
Bölgede, platolar geniş alan kaplar. Yıllık yağış toplamı 300 – 400 mm civarında olup, akarsu ağı seyrek. Bölge genelinde bozkır bitki örtüsü yaygın iken, ormanlar az yer tutar.

Yukarıda özellikleri verilen bölge için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kırsal alanlarında toplu köy yerleşmelerinin görüldüğü
- B) Küçükbaş hayvancılığın büyükbaş hayvancılığa göre yaygın olduğu
- C) Günlük ve yıllık sıcaklık farklarının düşük olduğu
- D) Tahıl üretim alanlarının geniş yer kapladığı

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Metinden yararlanarak yorum yapılması istenmektedir. Metinde verilen bölge İç Anadolu Bölgesine ait özellikler olup bu bölgede günlük ve yıllık sıcaklık farkları ise az değil fazladır. Bu soru sosyal bilgiler 4.sınıf İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:C seçeneğidir).

2005.6.Soru

Yukarıda, Türkiye’de yer alan iki merkezin, aylara göre yağış-sıcaklık grafikleri verilmiştir. Grafiklerdeki verilere göre, aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) B merkezinde, kış mevsimi daha yağışlıdır.
- B) B merkezinde, en soğuk ve en sıcak ay arasındaki sıcaklık farkı daha fazladır.
- C) A merkezinde, yağışın yıl içine dağılışı daha düzensizdir.
- D) A merkezinde, yıllık yağış toplamı daha fazladır.

Taksonomi: Uygulama düzeyindedir. Çünkü soruda ilişkileri bularak genelleme yapılması istenmektedir. Grafiğe bakılarak B merkezinin daha yağışlı olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu soru sosyal bilgiler 4.sınıf İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:A seçeneğidir).

2005.7.Soru

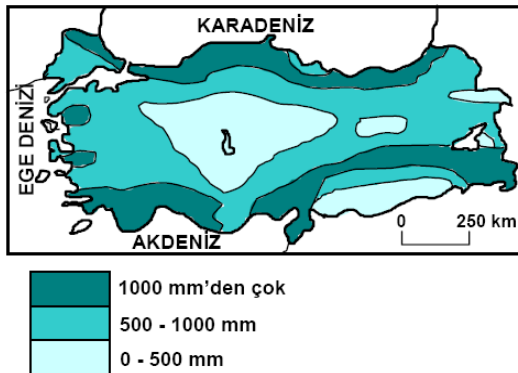
Türkiye'nin üç büyük demir çelik fabrikasından ikisi, Batı Karadeniz Bölümündeki Karabük ve Ereğli şehirlerinde yer almaktadır.

Şehirlerin coğrafi konum özellikleri de dikkate alındığında, fabrikaların buralarda kurulmasında aşağıdakilerden hangisinin etkisi en azdır?

- A) Karabük ve Ereğli'nin büyük tüketim merkezleri arasında yer alması
- B) Yörede iş gücü potansiyelinin fazla olması
- C) Önemli kara ve demiryollarının buradan geçmesi
- D) Türkiye'nin en önemli taş (maden) kömürü yatağının bu bölümde yer alması

Taksonomi: Analiz düzeyindedir. Çünkü verilen durumdan sonuç çıkarılması beklenmektedir. Soruda verilen seçeneklerin hepsinin de etkisi olmakla birlikte diğerlerine göre en az etkisi olan faktör iş gücü potansiyelidir. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Türkiye'miz ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:B seçeneğidir).

2005.8.Soru

Yandaki Türkiye'nin yıllık ortalama yağış dağılışını gösteren haritası verilmiştir.

Bu haritaya göre, aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Doğu Anadolu Bölgesinin yağış miktarı, 1000 mm'nin üstündedir.
- B) İç Anadolu Bölgesinin büyük bölümünde yağış miktarı, 500 mm'nin altındadır.
- C) Kuzey ve güney kıyıları, en fazla yağış alan yerlerdir.
- D) Van Gölü ve çevresinin yıllık yağış miktarı, Tuz Gölü ve çevresinden fazladır.

Taksonomi: Analiz düzeyindedir. Çünkü verilen durumdan sonuç çıkarılması beklenmektedir. Haritaya göre Doğu Anadolu Bölgesinde yağış miktarı daha düşüktür. Bu soru sosyal bilgiler 7.sınıf Türkiye Coğrafi Bölgeleri ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:A seçeneğidir).

2005.9.Soru

Yaklaşık aynı enlemlerde bulunan Balıkesir Ovası'nın denizden ortalama yükseltisi 100 metre iken, Erzurum Ovası'nın yükseltisi 2000 metreye yaklaşmaktadır.

Bu iki ova arasındaki yükselti farkı aşağıdakilerden hangisini etkilemez?

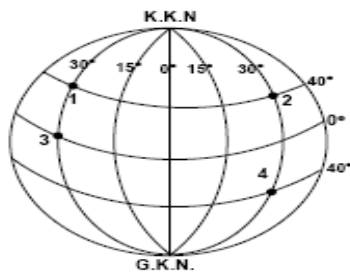
- A) Güneş ışınlarının yere değme açısını
- B) Tarımda ürün çeşitliliğini
- C) Yıllık ortalama sıcaklık değerlerini
- D) Kar örtüsünün yerde kalma süresini

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü verilen bilgilerin yorumlanması istenmektedir. Yükselti B,C,D de verilen durumlarda etkilidir. Oysa Güneş ışınlarının yere düşme açısı enlem değerine bağlıdır. Bu soru sosyal bilgiler 4.sınıf İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:A seçeneğidir).

4.4. 2006 Yılı Orta Öğretim Kurumları Sınavı (OKS) Sosyal Bilgiler Coğrafya Sorularının Bloom'un Bilişsel Alan Basamaklarına Göre Analizleri

Bu bölümde 2006 OKS Yılında Sosyal Bilgiler testinde yer alan Coğrafya soruları Bloom'un bilişsel alan basamaklarına göre değerlendirilmesi yapılacaktır.

2006.1.Soru

- Aralarında 4 saatlik yerel saat farkı bulunur.
- Ekvator çizgisine eşit uzaklıktadırlar.
- 21 Haziranda farklı mevsimleri yaşarlar.

Şekilde 1, 2, 3, 4 numaralarıyla belirtilen noktalardan hangileri arasında yukarıdaki özelliklerin tamamı gözlemlenir?

- A) 1 – 2
- B) 1 - 4
- C) 2 - 4
- D) 3 – 4

Taksonomi Uygulama düzeyindedir. Çünkü ilişkileri bularak yeni durumlara uygulanması istenmektedir. Soruda verilen durumlar sadece B seçeneğinde verilen durumlar için geçerlidir. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Coğrafya ve Dünyamız ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:B seçeneğidir).

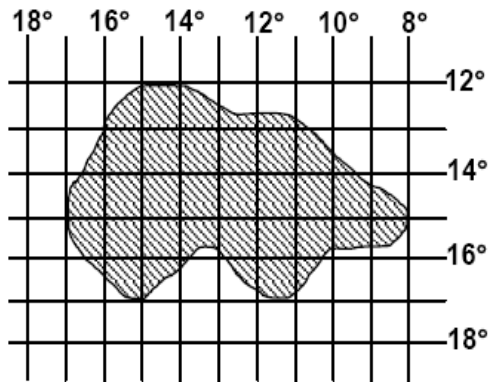
2006.2.Soru

Deri ve deri ürünleri fabrikası kurmak isteyen iş adamı yatırım için Kars ilini tercih etmiştir. İş adamı bu kararı alırken, sanayi tesislerinin kurulabilmesi için gerekli olan aşağıdaki şartlardan hangisini daha çok göz önünde bulundurmuştur?

A) Enerji teminini	B) Ulaşım imkanlarını
C) Pazarlama kolaylığını	D) Hammaddeye yakınlığını

Taksonomi: Analiz düzeyindedir. Çünkü verilen durumdan sonuç çıkarılması beklenmektedir. Soruda verilen seçeneklerin hepsinin de etkisi olmakla birlikte diğerlerine göre en az etkisi olan faktör iş gücü potansiyelidir. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Türkiye'miz ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:D seçeneğidir).

2006.3.Soru

Yukarıda coğrafi konumu taranarak verilen yer ile Türkiye karşılaştırıldığında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Bulunduğu yarımküre Türkiye ile aynıdır.
B) Yüzölçümü Türkiye'den daha küçüktü
C) Ekvatora Türkiye'den daha yakındır.
D) Yerel saati Türkiye'den daha geridir.

Taksonomi: Sentez düzeyindedir. Çünkü şekilde verilen yer ile Türkiye arasında ilgi kurulması beklenmektedir. Şekilde verilen yerin özellikleri incelendiğinde Türkiye ile aynı yarımkürede yer almadığı görülür. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Coğrafya ve Dünyamız ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:A seçeneğidir).

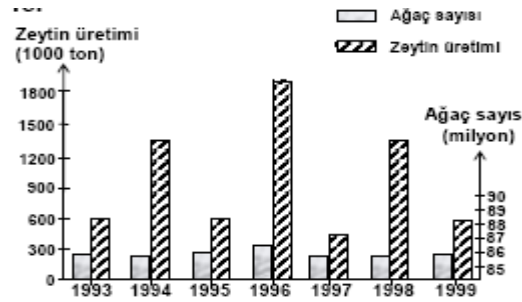
2006.4.Soru

Aşağıdaki ifadelerden hangisinde, bir yerin günlük hava durumundan çok, iklim özellikleri hakkında daha belirgin ipucu bulunmaktadır?

- A) Bu ovalarda kar, altı ay boyunca erimez.
- B) Ansızın başlayan yağmur, trafiği felç etti.
- C) Tepedeki orman sabahleyin sisten görünmez oldu.
- D) Akşam üzeri yağın dolu, ürünlere zarar verdi

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü verilen seçeneklerde ayırt etme ve yorumlama istenmektedir. B,C,D seçeneklerinde verilenler tamamen hava durumu özellikleri ile ilgili özellikler içerirken A seçeneğinde ise iklim özellikleri ifade edilmektedir. Hava durumu ile iklim arasındaki farkın ortaya ayırt edilmesini isteyen bu soru 1998 sosyal bilgiler programı konularını içermemektedir. Bu yüzden müfredat dışı bir sorudur (Cevap:A seçeneğidir).

2006.5.Soru

Yandaki grafikte 1993-1999 yılları arası Türkiye zeytin üretim miktarı ve zeytin ağacı sayısı gösterilmiştir. Grafikteki bilgilere dayanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Zeytin üretim miktarında büyük değişiklikler görülmüştür.
- B) Verimin en yüksek olduğu yıl 1996'dır.
- C) Zeytin ağacı sayısında önemli bir değişiklik yaşanmamıştır.
- D) Zeytin üretiminin en az olduğu yıl, üretim miktarı yaklaşık 86 milyon tondur.

Taksonomi: Uygulama düzeyindedir. Çünkü soruda ilişkileri bularak genelleme yapılması istenmektedir. Grafığe bakıldığında zeytin üretiminin en az olduğu yıl yaklaşık 500 bin/ton civarındadır. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Türkiye'miz ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:D seçeneğidir).

2006.6.Soru

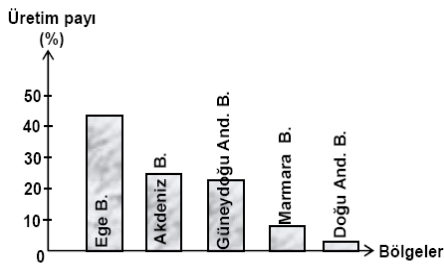
Bahçe ve tarlaların cam veya naylon örtülerle kapatılmasıyla oluşturulmuş yerlere sera, buralarda çeşitli tarımsal ürünlerin yetiştirilmesine de seracılık denir. Özellikle İzmir'in güneyi ile İskenderun Körfezi arasında kalan sahil kuşağında yoğunlaşan seracılık zamanla yurdumuzda önemli bir ekonomik faaliyet hâline gelmiştir. Böylece yazın yetişen çeşitli ürünler kış aylarında da tüketilebilmektedir.

Metinden yararlanarak seracılık ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Seracılıktaki asıl amaç ihracat yapmaktır.
- B) Seraların tamamı güney kıyılarımızda bulunur.
- C) Seralarda üretim maliyetleri düşüktür.
- D) Akdeniz ikliminin görüldüğü yerlerde yaygındır.

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü soruda verilen metinden yararlanarak açıklama ve yorumlama yapılması beklenmektedir. Metinde sadece Akdeniz ikliminin görüldüğü yerlerde seracılığın yaygın olduğuna ulaşılabilmektedir. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Türkiye'miz ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:D seçeneğidir).

2006.7.Soru

Grafikte bir tarım ürününün coğrafi bölgelere göre üretim payları (1999 yılı) gösterilmiştir.

Grafikteki bilgilere göre bu ürünün üretim alanları hangi haritada tarandığı gibi olabilir?

(Verim her yerde eşit kabul edilecektir.)

Taksonomi: Sentez düzeyindedir. Çünkü soruda ilgi kurarak birleştirme yapılması istenmektedir. Soru kökünde yer alan grafiğe bakıldığında İç Anadolu Bölgesinin yer almadığı görülür o halde bu tarım ürünü bu bölgede yetiştirilmemektedir. Soru, 7.sınıf Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:C seçeneğidir).

2006.8.Soru

Genel olarak tarım ürünleri, aynı iklim özelliklerine sahip olan illerde benzer iken, değişik iklim özelliklerini gösteren illerde farklıdır. Buna göre aşağıda eşleştirilen illerden hangilerinde yetiştirilen tarım ürünleri daha çok benzerlik taşır?

A) Muş – Rize	B) Konya - Kayseri
C) Trabzon – Diyarbakır	D) Adana – Sivas

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü verilen bilgilerden yararlanarak sonuç çıkarma istenmektedir. Verilen il eşleştirmelerinden sadece Konya ve Kayseri birbirine daha çok benzer olduğundan dolayı bu illerdeki yetiştirilen tarım bitkileri daha çok benzerlik taşır. . Bu soru sosyal bilgiler 7.sınıf Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:D seçeneğidir).

2006.9.Soru

Yandaki haritada Türkiye'nin yıl boyunca en fazla turist çeken yerleri taranarak gösterilmiştir. Bu durumun oluşmasında aşağıdakilerden hangisinin katkısı daha azdır?

- A) Tarihi eser ve doğal güzellikler bakımından zengin olması
- B) Çok sayıda plaj ve kumsallara sahip olması
- C) Yaz mevsiminin uzun sürmesi
- D) Çeşitli el sanatlarının devam ettirilmesi

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü verilen haritadan yararlanarak açıklama ve yorumlama yapılması beklenmektedir. Seçeneklerde verilen faktörlerin hepside turizm faaliyetlerinin gelişmesine katkısı vardır. Ancak D seçeneğinde verilen

faktörün katkısının diğerlerine göre daha az olduğu söylenebilir. . Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Türkiye'miz ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:D seçeneğidir).

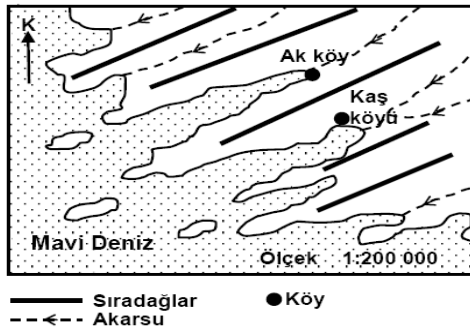
4.5. 2007 Yılı Orta Öğretim Kurumları Sınavı (OKS) Sosyal Bilgiler Coğrafya Sorularının Bloom'un Bilişsel Alan Basamaklarına Göre Analizleri

Bu bölümde 2007 OKS coğrafya soruları Bloom'un bilişsel alan basamaklarına göre değerlendirilmesi yapılacaktır.

4. alt problem olan; 2007 yılı OKS sınavı coğrafya sorularına göre;

- Adaylar hangi sorularda daha başarılı olmaktadır?
- Adaylar hangi sorularda daha başarısız olmaktadır?
- Soruların ayırt edicilikleri ve güçlük dereceleri nasıldır? ait bulgulara yer verilecektir

2007.1.Soru.

Haritadaki sıradağların uzanış yönü aşağıdakilerden hangisidir?

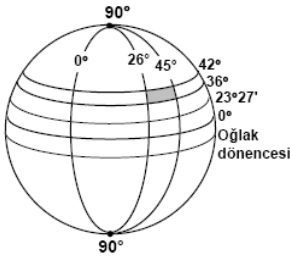
- A) Kuzey - Güney
- B) Güneybatı - Kuzeydoğu
- C) Doğu - Batı
- D) Kuzeybatı – Güneydoğu

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü verilen haritadan yararlanarak sonuca ulaşılması istenmektedir. Dağların uzanış yönünü incelediğimiz zaman güneybatı-kuzeydoğu yönünde olduğu görülmektedir. . Bu soru sosyal bilgiler 4.sınıf Yakın Çevremiz ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:B seçeneğidir).

Seq. No	Scaletem (soru no)	Prop. Correct (güçlük)	Disc. Indeks (ayırt edicilik)	Point Biser (korelasyon ort.)	Alt	Prop.Total (toplam yüzde)	Endorsing Low High (alt) (üst) grup		Point Biser (seçeneklerin güçlük dereces)	Key(cevap)
86	1	.31	.51	.48	A	.14	.19	.04	-.19	
					B	.31	.09	.60	.48	*
					C	.19	.20	.15	-.06	
					D	.20	.20	.14	-.09	
					Boş	.16	.00	.00	-.26	

Sınava girenlerin % 31'i birinci soruyu doğru olarak cevaplamıştır. 0.31 olan madde güçlük derecesi maddenin zor bir madde olduğu bilgisini vermektedir. Madde ayırt edicilik indeksi ise 0.51 ile iyi bir ayırt edici özelliği göstermektedir. Çeldiricilerin dağılımına baktığımızda genel olarak çalıştıklarını ve güçlük oranlarının yeterli bir performans gösterdiğini görmekteyiz. Başarı testi için uygun ve kullanılabilir nitelikte bir maddedir. Adayların şekilleri yeteri kadar anlayıp yorumlayamadıkları görülmektedir. Bu durum diğer şekil ve grafik içeren sorular içinde geçerlidir.

2007.2.Soru.

Yandaki şekilde Türkiye'nin matematik konumu taranarak gösterilmiştir.Şekil incelendiğinde Türkiye hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Güneşi, başlangıç meridyeninden sonra görür.
- B) Yengeç dönencesinin güneyinde yer alır.
- C) 21 Haziran'da güneş ışınlarını 90°lik açıyla alır.
- D) En kuzeyinden geçen paralelin Kuzey Kutup Noktası'na uzaklığı 5328 km'dir.

Taksonomi: Uygulama düzeyindedir. Çünkü soruda genel ilkelerden yararlanarak sonuca varmaya çalışılması istenmektedir. Şekil incelendiğinde sadece D seçeneğinin söylenebildiği görülür. Türkiye'nin en kuzeyinden geçen 42 (90-42=58*111)derece enleme ile 111 km'yi çarptığımız zaman buranın Kuzey Kutup Noktasına uzaklığının 5328 km olduğunu görürüz. . Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Coğrafya ve Dünyamız ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:D seçeneğidir).

Seq. No	Scaletem (soru no)	Prop. Correct (güçlük)	Disc. Indeks (ayırt edicilik)	Point Biser (korelasyon ort.)	Alt	Prop.Total (toplam yüzde)	Endorsing Low High (alt) (üst) grup		Point Biser (seçeneklerin güçlük)	Key(cevap)
87	2	.23	.10	.15	A	.19	.23	.14	-.10	
					B	.12	.14	.07	-.09	
					C	.24	.18	.25	.05	
					D	.23	.18	.28	.15	*
					Boş	.22	.00	.00	-.03	

İkinci soruyu sınava giren adayların % 23'ü doğru olarak yanıtlamıştır. 0.23 madde güçlüğü ile zor bir madde olduğu anlaşılmaktadır. 0.10 madde ayırt edicilik indeksi ise maddenin ayırt edici olmadığını belirtmektedir. Çeldiricilerin özellikle C seçeneğinin iyi çalışmadığı görülmektedir. Bu seçeneğin incelenerek düzeltilmesi gereklidir. Üst grubun sadece 0.28'i bu maddeyi doğru olarak cevaplamıştır. Bu oran şüphesiz istenilen oranın bir hayli altında kalmıştır. Beklenen üst grubun büyük bir bölümünün maddeye doğru cevap vermesidir. Burada ise durum tam tersi görülmektedir. Başarı testleri için uygun olmayan bir maddedir. Bu şekilli soruda da adayların bilgilerini şekil üzerinde uygulayıp yorumlamaları beklenilmiştir. Burada da adayların bir hayli zorlandıkları görülmektedir.

2007.3.Soru.

1) İç Anadolu Bölgesi Türkiye'nin en az yağış alan yerlerinden biridir. 2)Bu durum bölgede bozkır bitki örtüsünün hâkim olmasına yol açmıştır. 3) Bozkır bitki örtüsü de küçükbaş hayvancılığın gelişmesine katkıda bulunmuştur.4) Ayrıca suyun kıt oluşu bölgenin kırsal kesiminde köy evlerinin birbirinden uzak ve dağınık hâlde olmasına sebep olmuştur. Yukarıdaki metinde numaralandırılmış cümlelerden hangisi İç Anadolu Bölgesi ile ilgili yanlış bilgidir?

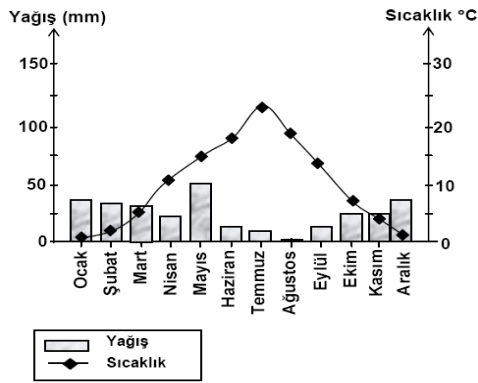
- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü soruda verilen bilgilerden yanlış olanı ayırt edilmesi istenmektedir. İç Anadolu Bölgesi'nde suyun kıt oluşu kırsal kesimde toplu yerleşmeye sebep olmuştur. . Bu soru sosyal bilgiler 7.sınıf Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:D seçeneğidir).

Seq. No	Scaleitem (soru no)	Prop. Correct (güçlük)	Disc. Indeks (ayırt edicilik)	Point Biser (korelasyon ort.)	Alt	Prop.Total (toplam vüzde)	Endorsing Low High (alt) (üst) grup		Point Biser (seçeneklerin güçlük derecesi)	Key(cevap)
88	3	.40	.62	.54	A	.19	.26	.08	-.19	
					B	.11	.14	.02	-.17	
					C	.17	.19	.10	-.12	
					D	.40	.13	.75	.54	*
					Boş	.14	.00	.00	-.26	

Üçüncü soruyu sınava giren adayların % 40'ı doğru olarak yanıtlamıştır. 0.40 madde güçlük derecesi maddenin zor olduğunu göstermektedir. 0.62 olan madde ayırt edicilik indeksi ise maddenin çok iyi olduğunu göstermektedir. Test puanı yüksek olanların 0.75 gibi bir bölümü maddeyi doğru olarak cevaplamıştır. Bu oran istenilen düzeydedir. Test puanı düşük olanların ise maddeyi yanlış cevapladığı görülmektedir. Çeldiricilerin oranları birbirine yakın çıkmış ve genel olarak iyi çalışmıştır. Başarı testleri için uygun, nitelikli bir maddedir.

2007.4.Soru.

Yağış ve sıcaklık grafiği verilen merkezle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi kesinlikle doğrudur?

- A) Yer şekilleri oldukça sadedir.
- B) Deniz kıyısında bulunur.
- C) Kuzey yarımkürede yer alır.
- D) Kar yağışlı gün sayısı fazladır.

Taksonomi: Analiz düzeyindedir. Çünkü soruda verilen grafikten yararlanarak sonuca ulaşılması istenmektedir. Grafiğe bakılarak sadece bu merkezin hangi yarımkürede olduğu hakkında bilgi sahibi olunur. Bu soru sosyal bilgiler 5.sınıf Güzel Yurdumuz Türkiye ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:C seçeneğidir).

Seq. No	Scaleitem (soru no)	Prop. Correct (güçlük)	Disc. Indeks (ayırt edicilik)	Point Biser (korelasyon ort.)	Alt	Prop.Total (toplam yüzde)	Endorsing Low High (alt) (üst) grup		Point Biser (seçeneklerin güçlük derecesi)	Key(cevap)
8 9	4	.22	.19	.21	A	.27	.30	.24	-.06	
					B	.18	.13	.21	.06	
					C	.22	.13	.32	.21	*
					D	.17	.19	.11	-.09	
					Boş	.16	.00	.00	-.14	

Dördüncü soruyu sınava giren adayların % 22'si doğru olarak yanıtlamıştır. 0.22 olan madde güçlük derecesi maddenin zor bir madde olduğunu göstermektedir. 0.19 olan madde ayırt edicilik indeksi ise maddenin ayırt edici olmadığını göstermektedir. Test puanı yüksek olanların 0.32 gibi bir bölümü maddeyi doğru olarak cevaplamıştır. Bu oran istenilen düzeyde değildir. Beklenen test puanı yüksek olanların daha büyük bir bölümünün maddeyi doğru olarak cevaplamasıdır. Test puanı düşük olanların maddeyi yanlış cevapladığı görülmektedir. Çeldiricilerin oranları iyi çıkmamış, B çeldiricisi ise iyi çalışmamıştır. Başarı ve becerileri ölçmeyen, başarı testleri için uygun olmayan bir maddedir. Grafik okuma ve yorumlama becerilerini ölçmeye yönelik bir maddedir. Gruba bir hayli zor gelmiştir.

2007.5.Soru.

Aşağıdakilerden hangisi sanayi faaliyetlerinin tarımsal faaliyetlere göre üstün olan yönlerinden biri değildir?

- A) Çevreyi daha az kirletir.
- B) İş imkânları daha fazladır.
- C) Hava şartlarından daha az etkilenir.
- D) Tüm gün üretim yapabilme şansına sahiptir.

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü soruda sanayi ve tarımsal faaliyetlerin birbirinden farkı yanlarının açıklanması, ayırt edilmesi istenmektedir. Sanayi faaliyetleri, iş imkanları fazla olup, hava şartlarından fazla etkilenmeden tüm gün üretim yapabilme durumu varken çevreye ise tarımsal faaliyetlere göre daha fazla kirletmektedir. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Türkiye'miz ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:A seçeneğidir).

Seq. No	Scaletem (soru no)	Prop. Correct (güçlük)	Disc. Indeks (ayırtedicilik)	Point Biser (korelasyon ort.)	Alt	Prop.Total (toplamyüzde)	Endorsing Low High (alt) (üst) grup		Point Biser (seçeneklerin güçlük derecesi)	Key(cevap)
90	5	.47	.74	.62	A	.47	.16	.90	.62	*
					B	.11	.15	.03	-.17	
					C	.15	.20	.03	-.20	
					D	.16	.20	.03	-.21	
					Boş	.11	.00	.00	-.33	

Sınava giren adayların %47'si beşinci soruyu doğru olarak yanıtlamıştır. 0.47 olan madde güçlük derecesi maddenin ortalama güçlükte bir madde olduğunu göstermektedir. 0.74 olan madde ayırt edicilik indeksi ise maddenin çok iyi bir madde olduğu bilgisini vermektedir. Test puanı yüksek olanların 0.90 gibi büyük bir bölümü maddeyi doğru olarak cevaplamıştır. Bu oran istenilen düzeydedir. Test puanı düşük olanların maddeyi yanlış cevapladığı görülmektedir. Çeldiricilerin oranları negatif ve birbirlerine yakın çıkmıştır. Bu durum çeldiricilerin iyi çalıştığı izlenimini vermektedir. Başarı ve becerileri ölçen, uygun, nitelikli bir maddedir.

2007.6.

Yandaki haritada Türkiye’de görülen iklim çeşitleri ve etkili olduğu alanlar gösterilmiştir. Harita incelendiğinde aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılır?

- ☐ Karadeniz iklimi
 - ☐ Karasal iklim
 - ☐ Akdeniz iklimi
- A) İç bölgelerimizde hâkim olan iklim tipi karasaldır.
- B) Marmara Bölgesi’nde karasal iklim daha geniş alanlarda etkili olur.
- C) Ege Bölgesi’nin tamamında Akdeniz iklimi görülür.
- D) Girinti ve çıkıntının daha fazla olduğu kıyılarımızda Karadeniz iklimi görülür.

Taksonomi: Analiz düzeyindedir. Soruda öğeleri görerek gerekçeleri belirleyerek sonuç çıkarma istenmektedir. Harita dikkatlice incelendiğinde iç bölgelerimizde hakim olan iklim tipinin karasal olduğu görülür. Bu soru sosyal bilgiler 7.sınıf Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:A seçeneğidir).

Seq. No	Scale item (soru no)	Prop. Correct (güçlük)	Disc. Indeks (ayırt edicilik)	Point Biser (korelasyon ort.)	Alt	Prop. Total (toplam yüzde)	Endorsing Low High (alt) (üst) grup		Point Biser (seçeneklerin güçlük derecesi)	Key(cevap)
91	6	.36	.68	.60	A	.36	.08	.76	.60	*
					B	.11	.15	.02	-.18	
					C	.21	.22	.15	-.10	
					D	.18	.25	.05	-.22	
					Boş	.13	.00	.00	-.32	

Altıncı soruyu sınava giren adayların % 36'sı doğru olarak yanıtlamıştır. 0.36 olan madde güçlük derecesi maddenin zor bir madde olduğunu göstermektedir. 0.68 olan madde ayırt edicilik indeksi ise maddenin çok iyi bir madde olduğu bilgisini vermektedir. Test puanı yüksek olanların 0.76'sı maddeyi doğru olarak cevaplamıştır. Bu oran istenilen düzeydedir. Test puanı düşük olanların maddeyi yanlış cevapladığı görülmektedir. Genel olarak çeldiricilerin oranları negatif ve birbirlerine yakın çıkmıştır. Bu durum çeldiricilerin iyi çalıştığı izlenimini vermektedir. Başarı ve becerileri ölçen, uygun, nitelikli bir maddedir. Adayların haritayı inceleyerek yorumlarda bulunabilmeleri hedeflenmiştir. Diğer şekilli sorularda olduğu gibi bu soru da gruba zor gelen bir soru olmuştur.

2007.7.Soru.

Günümüzde Dünya önemli sorunlarla karşı karşıyadır. Özellikle Dünya nüfusu 20. yy'da katlanarak artmış; bunun sonucunda ekili dikili alanlar yerleşime açılmıştır. Ayrıca ormanların tahribatı toprak erozyonunu şiddetlendirmiş, tarımsal verim düşmüştür. Bilinçsiz sulama ve gübreleme de tarım aleyhine bu olumsuzluğu daha da artırmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi metinde geçen günümüz Dünya sorunlarından biri değildir?

- A) Aşırı nüfus artışı
- B) Doğal dengenin bozulması
- C) Besin maddelerinin israf edilmesi
- D) Bitki örtüsünün yok edilmesi

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir.Çünkü verilen bilgilerden kestirme yaparak ve ayırt ederek olmayanın bulunması istenmektedir.Verilen metinde besin maddelerinin

israf edilmesine ait bir bulgunun olmadığı görülür. . Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Coğrafya ve Dünyamız ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:C seçeneğidir).

Seq. No	Scaletem (soru no)	Prop. Correct (güçlük)	Disc. Indeks (ayrıt)	Point Biser (korelasyon ort.)	Alt	Prop.Total (toplam yüzde)	Endorsing Low High (alt) (üst)		Point Biser (seçenekler in güçlük derecesi)	Key(cevap)
92	7	.37	.71	.61	A	.13	.13	.05	-.12	
					B	.15	.20	.07	-.16	
					C	.37	.07	.78	.61	*
					D	.21	.27	.09	-.19	
					Boş	.14	.00	.00	-.35	

Yedinci soruyu sınava giren adayların % 37'si doğru olarak yanıtlamıştır. 0.37 olan madde güçlük derecesi maddenin kolay bir madde olduğunu göstermektedir. 0.71 olan madde ayırt edicilik indeksi ise maddenin çok iyi bir madde olduğu bilgisini vermektedir. Test puanı yüksek olanların 0.77'si maddeyi doğru olarak cevaplamıştır. Bu oran istenilen düzeydedir. Test puanı düşük olanların maddeyi yanlış cevapladığı görülmektedir. Genel olarak çeldiricilerin oranları negatif ve birbirlerine yakın çıkmıştır. Bu durum çeldiricilerin iyi çalıştığı izlenimini vermektedir. Başarı ve becerileri ölçen, uygun, nitelikli bir maddedir.

2007.8.Soru.

Yukarıdaki grafiklerde bir coğrafi bölgeye ait bazı ürünlerin Türkiye üretimindeki payları gösterilmiştir. Grafikler incelendiğinde bu bölgeyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) Türkiye'nin en fazla yağış alan bölgelerinden biridir.
- B) Bölgede halkın %24'ü geçimini orman ürünlerinden sağlar.
- C) Balıkçılık, bölgede önemli bir ekonomik faaliyettir.
- D) Taş kömürünün çıkarıldığı tek bölgedir.

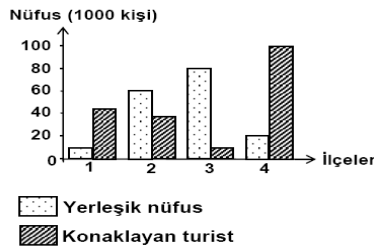
Taksonomi: Analiz düzeyindedir. Çünkü soruda verilen öğeleri görerek, sayıtlıları belirleyerek sonuç çıkarma istenmektedir. Grafikler incelendiği zaman bu bölgenin de Karadeniz Bölgesi olduğu görülür. Karadeniz Bölgesinde halkın %24 geçimini orman ürünlerinden sağlamaz, bu oran Türkiye üretimindeki payıdır. . Bu soru sosyal

bilgiler 7. sınıf Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:B seçeneğidir).

Seq. No	Scaletem (soru no)	Prop. Correct (güçlük)	Disc. Indeks (ayrıt edicilik)	Point Biser (korelasyon ort.)	Alt	Prop.Total (toplam yüzde)	Endorsing Low High (alt) (üst) grup		Point Biser (seçeneklerin güçlük)	Key(cevap)
93	8	.29	.43	.44	A	.17	.11	.16	.02	
					B	.29	.14	.57	.44	*
					C	.13	.10	.11	-.02	
					D	.26	.32	.15	-.19	
					Boş	.15	.00	.00	-.34	

Sekizinci soruyu sınava giren adayların % 29'u doğru olarak yanıtlamıştır. 0.29 olan madde güçlük derecesi maddenin zor bir madde olduğunu göstermektedir. 0.43 olan madde ayırt edicilik indeksi ise maddenin iyi bir madde olduğu bilgisini vermektedir. Test puanı yüksek olanların maddeyi doğru olarak cevapladıkları, test puanı düşük olanların ise yanlış cevapladığı görülmektedir. A ve C çeldiricilerinin iyi çalışmadığı ortadadır. A çeldiricisinin değeri pozitif çıkmıştır. Hâlbuki çeldiricilerin değerleri negatif ve mümkün olduğunca birbirlerine yakın değerler taşımaları gerekmektedir. C çeldiricisi de negatif olmasına karşın oranı çok düşük çıkmış, bu da çeldiricinin iyi çalışmadığı izlenimini doğurmuştur. Mevcut bilgilerin kullanılarak yorumlanması ve yeni bir çıkarımda bulunulması istenilmiştir. Gruba zor gelmiştir. Genelde de şekilli sorularda adayların zorlandıkları görülmüştür.

2007.9.Soru.

Grafikte, Türkiye'deki dört ilçenin yerleşik nüfusu ve yıl boyunca ilçelerde konaklayan toplam turist sayıları gösterilmiştir (2002 yılı).

Grafiğe göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) 4 numaralı ilçe, turizmin en canlı olduğu yerdir.
- B) 2 numaralı ilçe, 1 numaralı ilçeden daha fazla turist çekmiştir.
- C) 3 numaralı ilçede turistik zenginlik yoktur.
- D) 1 numaralı ilçede deniz turizmi gelişmemiştir.

Taksonomi: Kavrama düzeyindedir. Çünkü soruda verilen grafiğin yorumlanarak, açıklanarak sonuç çıkarılması istenmektedir. Grafik incelendiği zaman da görülecektir ki dört numaralı ilçe yerleşik nüfusuna göre oldukça fazla sayıda turist çekmiştir. Bu duruma göre dört numaralı ilçede turizmin daha canlı olduğunu söylemek mümkündür. Bu soru sosyal bilgiler 6.sınıf Türkiye'miz ünitesi ile ilişkilidir (Cevap:A seçeneğidir).

Seq. No	Scale Item (soru no)	Prop. Correct (güçlük)	Disc. Indeks (ayırt edicilik)	Point Biser (korelasyon ort.)	Alt	Prop.Total (toplam yüzde)	Endorsing Low High (alt) (üst) grup		Point Biser (seçeneklerin güçlük derecesi)	Key(cevap)
94	9	.27	.18	.21	A	.27	.10	.28	.21	*
					B	.18	.13	.21	.06	
					C	.25	.12	.31	-.06	
					D	.17	.19	.11	-.09	
					Boş	.16	.00	.00	-.14	

Bu soruyu sınava giren adayların % 27'si doğru olarak yanıtlamıştır. 0.27 olan madde güçlük derecesi maddenin zor bir madde olduğunu göstermektedir. 0.18 olan madde ayırt edicilik indeksi ise maddenin ayırt edici olmadığını göstermektedir. Test puanı yüksek olanların 0,28 gibi bir bölümü maddeyi doğru olarak cevaplamıştır. Bu oran istenilen düzeyde değildir. Beklenen test puanı yüksek olanların daha büyük bir bölümünün maddeyi doğru olarak cevaplamaıdır. Test puanı düşük olanların maddeyi yanlış cevapladığı görülmektedir. Çeldiricilerin oranları iyi çıkmamış, B çeldiricisi ise iyi çalışmamıştır. Başarı ve becerileri ölçmeyen, başarı testleri için uygun olmayan bir maddedir.

2007 yılı OKS coğrafya sorularına genel olarak bakacak olursak(Tablo 2); sınıf düzeylerinin ve konu dağılımlarının farklı olduğunu söylemek mümkündür. Soruların güçlük değerlerine bakacak olursak; genelde şekilli soruların güçlük değerlerinin yüksek, okuduğunu anlamaya yönelik metin sorularının ise güçlük değerlerinin orta ve düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Aynı şekilde 2007 OKS coğrafya sorularının analizi sonunda elde edilen değerlere göre, coğrafya sorularının

ayırt ediciliklerinin, genel olarak şekilli sorularda daha düşük olduğunu, anlamaya yönelik metin sorunlarında ise daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Bu değerlere göre, güçlük derecesi yüksek soruların aynı zamanda ayırt edici sorular olduğunu söylemek mümkün değildir.

Soru No	Soru tanımı	Doğru cevap	Soru güçlüğü	Soru ayırt ediciliği
1	Yön kavramını bilme ve yönleri görsel materyalden yararlanarak bulabilme	B	.31	.51
2	Konum ile ilgili kavramları kullanarak ülkemizin coğrafi konumunu tanımlayabilme	D	.23	.10
3	Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak bölgelere ait özellikleri kavrayabilme	D	.40	.62
4	Tablo ve grafikten yararlanarak bir yerin iklim tiplerinin dağılışını konumunu ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklayabilme	C	.22	.19
5	Ülkemizin ekonomik faaliyetlerini bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirebilme	A	.47	.74
6	Haritalardan yararlanarak Türkiye'de görülen iklim türlerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunabilme	A	.36	.68
7	Okuduğu metni anlama ve çıkarımlarda bulunma veya dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunabilme	C	.37	.71
8	Tablo ve grafiklerden yararlanarak ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunarak sonuca ulaşma	B	.29	.43
9	Tablo ve grafiklerden yararlanarak ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunarak sonuca ulaşma	A	.20	.18

Tablo 2 - 2007 OKS coğrafya sorularının konu dağılımları, güçlük ve ayırt edicilikleri

4.6. 2003-2007 LGS ve OKS Sosyal Bilgiler Coğrafya Sorularının Sınıf Düzeyine ve Ünitelere Göre Dağılımı

Bu bölümde 2003-2007 yılları arasında OKS sınavlarında sorulan coğrafya sorularının sınıf ve ünitelere göre dağılımları incelenmiştir.

1. Lise giriş sınavlarında sorulan coğrafya soruları ilköğretim sosyal bilgiler müfredatına uygun mudur?

2. Lise giriş sınavlarında sorulan coğrafya soruları sınıf düzeyleri olarak yıllara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Alt problemine ait bulgulara yer verilmiştir.

SINIFLAR	ÜNİTELER	ÜNİTELERE GÖRE SORU SAYILARI	SINIF DÜZEYLERİNE SORU SAYILARI	ORANI (%)
4.SINIF	2. YAKIN ÇEVREMİZ	2	10	22
	3. İLİMİZ VE BÖLGEMİZİ TANIYALIM	8		
5.SINIF	3. GÜZEL YURDUMUZ TÜRKİYE	4	4	9
6.SINIF	2. COĞRAFYA VE DÜNYA’MIZ	8	19	43
	5. TÜRKİYEMİZ	11		
7. SINIF	1. TÜRKİYE’NİN COĞRAFİ BÖLGELERİ	10	10	22
	7. YURDUMUZUN KOMŞULARI VE TÜRK DÜNYASI	-		
MÜFREDAT DIŞI		2		4
TOPLAM			45	100

Tablo 3: Sınıf düzeylerine göre LGS ve OKS coğrafya sorularının dağılımı

2003 den 2007 yılına kadar olan Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme Sınavlarında coğrafya konuları ile ilgili toplam 45 tane soru çıkmıştır (Tablo 3). Bunlardan iki tanesi 1998 sosyal bilgiler müfredat programında yer alan coğrafya konularını kapsamamaktadır. Bu yüzden bu iki sorunun program dışı olduğunu ortadadır. Bunun dışında kalan sorular ise müfredat programına uygun konulardan seçilmiştir. Bu sorulardan 4. sınıf düzeyinde 10 soru , 5. sınıf düzeyinde 4 soru, 6.

sınıf düzeyinde 19 ve 7. sınıf düzeyinde ise 10 soru yer almıştır. Tabloda da görüldüğü gibi soruların ağırlıklı olarak 6. Sınıf müfredatına yönelik olduğu görülür. Öyle ki, araştırma dönemini kapsayan 2003-2007 yılları arasındaki bu dönemde toplam 45 adet OKS coğrafya sorularının % 43 gibi bir oranı 6. Sınıf müfredatı konularından çıkmıştır. En az ise % 9 ile 5.sınıf müfredat konularından çıkmıştır

Yıllar	Sınıflar				Müfredat dışı
	4.Sınıf	5.Sınıf	6.Sınıf	7.Sınıf	
2003	2	-	5	2	
2004	1	3	2	2	1
2005	6	-	2	1	
2006	-	-	6	2	1
2007	1	1	4	3	
Toplam	10	4	19	10	2

Tablo 4: Yıllar göre LGS ve OKS coğrafya sorularının sınıf düzeylerine dağılımı

Araştırma dönemini kapsayan dönemde Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme Sınavlarında coğrafya sorularının sınıf düzeylerine göre dengeli dağılmadığı görülür (Tablo 4). 2003-2007 yılları arasında yapılan OKS sınavlarında coğrafya soruların yıllara göre sınıf düzeyinde dağılımlarına göre en fazla 6.sınıf düzeyinde, en az ise 5.sınıf düzeyinde olduğu görülür. Sınıf düzeylerine göre bazı yıllar o sınıf düzeyinden hiç soru sorulmazken bazı yıllar ise daha fazla soru çıkmıştır. Örneğin, 4.sınıf konularından 2005 OKS’de altı soru çıkmış, 2006 OKS’de ise hiç soru çıkmamıştır. Benzer durum diğer sınıf düzeylerinde ve yıllarda da görülmüştür.

SINIFLAR	ÜNİTELER	YILLAR				
		2003	2004	2005	2006	2007
4.Sınıf	2.Yakın Çevremiz	-	-	1	-	1
	3.İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım	2	1	5	-	
5.Sınıf	3.Güzel Yurdumuz Türkiye	-	3	-	-	1
6.Sınıf	2.Coğrafya ve Dünyamız	1	2	1	2	2
	5.Türkiye'miz	4		1	4	2
7.Sınıf	1.Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri	2	2	1	2	3
	7.Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası	-	-	-	-	-
Müfredat Dışı		-	1	-	1	-
Toplam		9	9	9	9	9

Tablo 5. Yıllara göre LGS ve OKS sorularının sınıf ve ünitelere göre dağılımı

2003-2007 yılları arasındaki OKS coğrafya soruları sınıf düzeylerinde olduğu gibi ünitelere dengeli dağılmamıştır (Tablo 5). Öyle ki, Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası isimli 7.sınıf ünitesinden hiç soru çıkmamıştır. 2005 OKS’de İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım adlı 4.sınıf ünitesinden beş soru çıkmış, bir sonraki yıl yapılan sınavda ise bu üniteden hiç soru çıkmamıştır. Benzer durum bu kadar olmamakla beraber diğer üniteler de görülmüştür.

4.7. 2003-2007 LGS-OKS Sosyal Bilgiler Coğrafya Sorularının Bloom’un Bilişsel Alan Seviyelerine Göre Dağılımı

Bu bölümde 2003 – 2007 yılları arasında yapılan OKS Coğrafya sorularının bilişsel alan basamaklarına göre dağılımı üzerinde durulacaktır.

3. Lise giriş sınavlarında sorulan coğrafya soruları bilişsel alanın hangi düzeydeki basamaklarında daha çok yer almaktadır? Alt problemine ait bulgulara yer verilmiştir.

Taksonomi	SINIFLAR						
	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	Müfredat Dışı	Toplam	Yüzde %
Bilgi	-	-	-	-		-	-
Kavrama	5	2	10	3	1	21	47
Uygulama	3	-	5	-		8	18
Analiz	2	2	3	6	1	14	31
Sentez	-	-	1	1		2	4
Toplam	10	4	19	10	2	45	100

Tablo 6: 2003– 2007 Yılları Arası LGS ve OKS Coğrafya Sorularının Bloom Taksonomisine Göre Sınıflandırılması

2003-2007 yılları arasında yapılan OKS sınavlarındaki coğrafya sorularının bilişsel alanın farklı basamaklarında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, aynı dönemi kapsayan sınavlardaki coğrafya sorularında bilişsel alanın her düzeyinde soruya yer verilmediği görülmüştür. Öyle ki, OKS coğrafya soruları ağırlıklı olarak kavrama ve analiz basamağında yer alan sorulardan oluşmuştur. Bu dönemde ki, toplam 45 adet sorudan 21 tanesi yani % 47'si kavrama sorularından, 14 tanesi yani % 31'i ise analiz sorularından oluşmuştur. Geriye kalan soruların % 18'i uygulama yalnız % 4'i ise sentez sorularından oluşmaktadır. Buradan da anlaşılabacağı üzere sentez sorularına fazla yer verilmemiştir. 2003-2007 yılları arasında yapılan Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme Sınavlarında(OKS) eğitimde daha çok ezber gerektiren bilgi sorularına ise hiç yer verilmemiştir. Bu sonuç Türkiye'de eğitim sistemi açısından önemli bir gelişmedir. Çünkü bu soruların düşünen, sorgulayan, karar veren öğrencilerin yetişmesine fazla katkısının olduğunu söylemek mümkün değildir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışma sonucunda elde edilen sonuçlar ile veriler ışığında sunulacak öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Günümüzde sınavlar artık hayatımızın bir parçası olmuş durumdadır. Çünkü, bir öğrenci eğitim hayatı boyunca sürekli sınavlarla karşı karşıya kalmaktadır. Sınavlar bununla da kalmayıp yüksek öğretimden mezun olup bir işe girmek için ve işe yerleştikten sonra iş alanlarının her aşamasında da sınavlarla yüz yüze gelmektedir. Bu durumda ülkemiz adeta sınavlarla kat edilen bir ülke konumuna gelmiştir. 1970’li yıllardan günümüze kadar çeşitli isimler altında uygulanan lise giriş sınavları da(OKS, LGS) bunlardan biridir.

Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS) ülkemizde öğrencilerin ilgi ve başarılarının belirlenip bir üst öğrenim programına yönlendirilmesinde ve öğrencilerin geleceklerini belirlemede büyük bir öneme sahiptir. Bu sınav ile öğrenciler ülkemizde iyi eğitim öğretim verdiği kabul edilen Anadolu ve Fen liseleri gibi devlet okullarına yerleştirilmektedir. Bu tip okullardan mezun olan öğrencilerin, üniversiteyi kazanmalarına kesin gözüyle bakılmaktadır. Bu nedenle OKS veliler, öğrenciler ve kamuoyu tarafından dikkatle takip edilmekte uygulama sonrasında birçok tartışmalara neden olmaktadır.

Bu araştırmada, 2003–2007 yılları arasında yapılan OKS sınavlarındaki coğrafya sorularının, Bloom’un bilişsel alan taksonomisinin hangi basamağında yer alan sorulardan oluştuğu incelenmiştir. Ayrıca bu sınavlardaki coğrafya sorularının sosyal bilgiler dersinin programına uygunluğu ve en 2007 yılında yapılan OKS sınavının analizleri yer almaktadır. Araştırma sonunda elde edilen bulgulardan ise aşağıdaki sonuçlar çıkarılabilir:

- 2003–2007 yılları arasında yapılan Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme Sınavlarında (OKS) toplam 45 adet coğrafya sorusu çıktığı tespit edilmiştir. Bu soruların genel olarak müfredat programıyla paralel olduğu görülmüştür. Bu sorulardan iki tanesi dışında geride kalanlar 1998 sosyal bilgiler programıyla doğrudan ilişkilidir. 2004 OKS üçüncü ve 2006 OKS dördüncü sırada yer alan coğrafya soruları ise ilköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler müfredat programını kapsayan bir soru olmadığı tespit edilmiştir. Çünkü 2004 OKS üçüncü sıradaki sıcaklık kuşaklarını konu alan bu soru, lise müfredat programını kapsayan bir soru olup, ilköğretim sosyal bilgiler müfredat programında yer almamaktadır. 2006 OKS dördüncü sıradaki coğrafya sorusu ise, hava durumu ile iklim farklılığını sorgulayan bir soru olup bu iki kavram da tam olarak ilköğretim müfredatında verilmediğinden kapsam dışı bir sorudur.
- 2003-2007 yılları arasında yapılan OKS sınavlarındaki coğrafya sorularının sınıf düzeyine dağılımının eşit olmadığı tespit edilmiştir. Bu yıllar arasında yapılan OKS sınavlarındaki coğrafya sorularının en fazla 6. sınıf düzeyinde (% 43) en az ise 5. sınıf düzeyindeki konulardan seçildiği olduğu görülmüştür. Bununla birlikte bazı yıllarda ise sorular belli sınıf düzeyinde ağırlık kazanmıştır. Örneğin 2006 OKS coğrafya sorularının altı tanesi 6.sınıf konularından seçilmiştir. Bazı yıllarda da 4 ve 5. sınıf düzeyinde hiçbir soruya yer verilmemiştir. Örneğin, 2005 OKS 5.sınıf konularını kapsayan altı soru yer almış, 2006 OKS sınavında ise bu sınıf düzeyindeki konuları kapsayan hiçbir soruya yer verilmemiştir. Bu durum sonucunda testin kapsam geçerliğinin de yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu açıdan bakıldığında zaman OKS sınav siteminde değişikliğe gidilmesi faydalı olmuştur. Çünkü, yeni sınav siteminde(SBS) öğrencilerin o yıl gördükleri müfredat programını kapsayacak konulardan oluşan sorularla karşı karşıya geleceklerdir.

- Soruların Bloom'un bilişsel alan taksonomisine göre sınıflandırıldığında en fazla kavrama (% 47) düzeyinde yer aldığı tespit edilmiştir. Bilgi düzeyinde sorulara ise yer verilmemiş olup daha çok ezberi gerektiren bu soruların yer almaması güzel bir gelişmedir. Üst düzey beceri gerektiren değerlendirme basamağında da hiçbir sorunun bulunmadığı tespit edilmiştir.
- OKS'de yıllara göre farklı konulardan sorular olmasına rağmen, genel olarak soru tiplerinin birbirine oldukça benzediği görülmektedir.
- Türk eğitim sistemi öğrencileri daha çok ezberci bir mantıkla yetiştirmekteydi. Bu açıdan bakıldığı zaman 2005 yılından itibaren uygulamaya başlanan öğretim programının daha faydalı olması amaçlanmaktadır. Ancak, bu araştırmayı kapsayan yıllarda ki OKS sınavına giren adaylar eski programa göre öğrenim görmüş öğrencilerdir. 2005 yılından önceki programa göre öğrenim görmüş öğrenciler daha çok ezbere dayalı öğretime tabi olduklarından OKS sınavlarındaki daha çok kavrama, analiz ve uygulama düzeyindeki becerilerin ölçüldüğü sorularda zorlandıkları görüşü hakimdir. Bu durum 2007 yılında yapılan Orta Öğretim Kurumları Sınavında da görülmüştür. Öyle ki, 2007 yılında yapılan sınavın coğrafya sorularının güçlük, ayırt edicilik ve cevaplanma oranlarına bakıldığı zaman, genel olarak öteleme davranışlarının istendiği soru tiplerinde öğrencilerin zorlandığı gözlenmiştir. Öteleme öğrencinin öğrenme durumunda, öğrendiği bilgiler aracılığı ile önceden karşılaşmadığı durumlara ilişkin tahmin yürütmesi ve kullanması durumudur. Sahip olunan bilgileri bilinmeyen durumlara uygulamasıdır. Sahip olunan bilgilerden hareketle bilinmeyen durumlara ilişkin kestirim yapmaya dayalı öğrenme ilkesidir. Şuan ki yeni uygulanmaya başlanan öğretim programı ve sınav sistem bu sorunu aşmaya yönelik olduğu tahmin edilmektedir. Ancak henüz uygulama aşamasına yeni geçeceğinden dolayı istenen başarının daha sonraki yıllarda olacağı beklenmektedir.
- 2007 OKS coğrafya sorularının cevaplanma oranlarına bakıldığı zaman,

öğrencilerin ilköğretim müfredat programında farklı zaman dilimlerinde öğrenmiş oldukları bilgileri bir araya getirip yeni bir durum karşısında bu bilgilerini yeterince kullanamadıkları gözlenmiştir. Bununla birlikte, genel olarak öğrencilerin verilen bir bilgiyi grafiğe dönüştürme veya grafikteki verilenlerden yararlanarak yorum yapabilme davranışını yeterince kazanamadıkları tespit edilmiştir. Bu sorular da, coğrafya soruları arasında ayırt edici sorular olmuştur.

- Araştırmanın konusu olan OKS sınavları, akademik yeteneği ölçmeye yönelik sorulardan oluşan sınavlardan biridir. Sınavı uygulama yöntemi açısından ön testin yapılıp, soru analizleri sonucunda sorulardaki gerekli düzeltmelerden sonra sınavın yeniden uygulanması söz konusu değildir. Bu nedenle bazı sorularda ayırt edicilik oranının düşük çıkması, çeldiricilerin çalışmaması, maddenin teknik olarak hatalı olması veya ortalama güçlüğüne düşük olması gibi sorunların ortaya çıkması olası durumdur. En son yapılan Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme Sınavına (2007 OKS) göre, gerek coğrafya soruları gerekse sosyal bilgiler testinin tamamı göz önüne alınarak yapılan incelemede ön test uygulaması yapılmadan uygulanan bir sınav olmasına rağmen oldukça iyi bir sonuçlar elde edilmiştir. Benzer durumun önceki yıllarda yapılmış liselere giriş sınavlarında da geçerli olduğu tahmin edilmektedir.
- Genel olarak, bu araştırma dönemini kapsayan 2003-2007 arasındaki OKS coğrafya sorularının, 2008 yılından başlayarak yapılacak olan yeni Seviye Belirleme Sınavı(SBS) sisteminin coğrafya sorularına benzediği söylemek mümkündür. Çünkü aşağıda örnek olarak verilen ve daha önce belirlenen 150 okulda Ocak-2008 uygulanan SBS deneme sınav soruları ile 21 ve 22 Haziran 2008'de yapılan 6 ve 7. Sınıflar Seviye Belirleme Sınavı coğrafya soruları incelendiğinde OKS sorularına benzer nitelikte olduğunu görülmüştür.

SOSYAL BİLGİLER 6

6.Sınıf Seviye Belirleme Deneme Sınavı Örnek Soru (EĞİTEK Ocak- 2008)

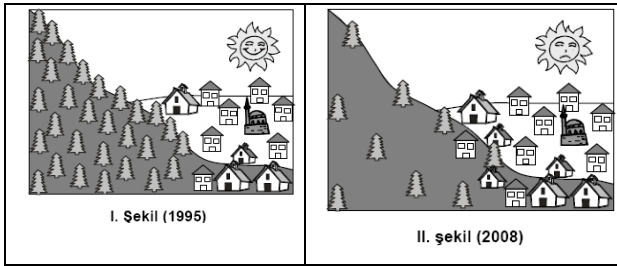
Sanayi tesislerinin kuruluş yerlerinin seçiminde hammaddeye yakınlık da önemli bir faktördür. Buna göre kereste fabrikası kurmak isteyen bir iş adamı öncelikle aşağıdaki illerden hangisini tercih etmelidir?

- A) Kayseri B) Bolu C) Eskişehir D) Gaziantep

6.Sınıflar Seviye Belirleme Sınavı Coğrafya Soruları (21 Haziran 2008)

Öğretmeni Ayşe'ye, Türkiye'nin yer şekilleri ile ilgili araştırma ödevi verip, belirlediği dağ ve akarsu isimlerini listelemesini istemiştir. Ancak öğretmeni 1:500.000 ölçeğindeki Türkiye fiziki haritasından yararlanan Ayşe'nin listesindeki isim sayısını az bulmuştur. Buna göre, Ayşe'nin ödevine daha fazla dağ ve akarsu ismi yazabilmesi için hangi ölçeğe sahip Türkiye fiziki haritasına bakması gerekir?

- A) 1: 100.000 B) 1: 600.000 C) 1: 800.000 D) 1: 10.000.000

I. şekilde gösterilen yamaç, gür ve sık ağaçlarla kaplı iken yoğun ağaç kesimi sonucu yapılan tahribatla II. şekildeki duruma gelmiştir. Bu değişimle beraber resimdeki köy,

aşağıda verilen doğal afetlerden hangisinin tehlikesi altına girmiştir?

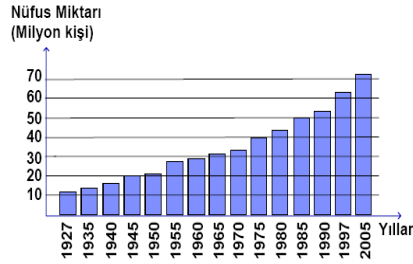
- A) Yangınların B) Depremi C) Volkanik patlamanın D) Sel ve heyelanın

Babamın anlattıklarına hâlâ inanamıyorum. Bugün yaşadığımız şehir, 30 yıl önce balıkçılık ve hayvancılıkla geçinen, kendi ihtiyaçlarına yönelik sebze ve meyve yetiştiren küçük bir sahil kasabasıymış. Etrafı dağlık olduğu için yolu da yokmuş elektriği de. Çevresindeki dağlarda bakır yataklarının bulunmasıyla kaderi değişmiş! Bakırı işleyen tesisler, modern yollar yapılmış. Başka yerlerden de kasabaya çok sayıda insan yerleşmiş. Ticaret hayatı canlanmış. Eskiden 2.000 kişiyi aşmayan nüfusu bugün 200.000 kişiye yükselmiş. Metne göre kasabanın gelişmesini sağlayan temel unsur aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bakır madeninin bulunması
B) Modern yolların yapılması
C) Kasabanın göç alması
D) Ticaret hayatının gelişmesi

SOSYALBİLGİLER 7

7.Sınıf Seviye Belirleme Deneme Sınavı Örnek Soru (EĞİTEK Ocak- 2008)

Yukarıda sayım yıllarına göre Türkiye nüfus grafiği verilmiştir. Bu grafiğe göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Her on yılda bir nüfus sayımı yapılmıştır.
B) 1985 yılında Türkiye nüfusu elli milyondur.
C) 1975 - 1985 yılları arasında nüfus on milyon artmıştır.
D) Nüfus artışı 1950 yılından sonra hızlanmıştır.

7.Sınıflar Seviye Belirleme Sınavı Coğrafya Soruları (22 Haziran 2008)

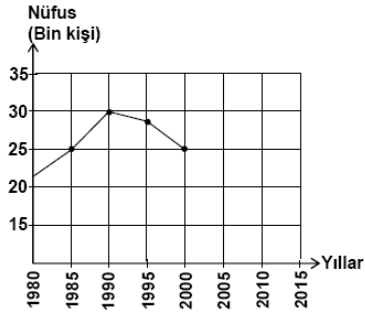
Ülkelerin kalkınmasında önemli görevler üstlenen, iyi eğitim görmüş kişilerin çalışmak için yurt dışına gitmesine beyin göçü denir. Buna göre; aşağıdaki kişilerden hangisinin Almanya'ya gitmesi beyin göçü değildir?

- A) Makine mühendisi Fikret Bey'in
B) Beyin cerrahı Ülkü Hanım'ın
C) İnşaat işçisi Ramazan Usta'nın
D) Ekonomist Ercan Bey'in

Nüfusu hızla artan yerlerde işsizlik, gecekondulaşma, alt yapı hizmetlerinin yetersizliği, tarım ve yeşil alanların yapılaşması, çevre kirliliği gibi sorunlar yaşanmaktadır. Buna göre; Türkiye haritasında gösterilen yerlerin hangisinde bu sorunlar daha az yaşanmaktadır?

- A) Kuzeydoğu Anadolu
B) Ege Denizi kıyıları
C) Marmara Denizi çevresi
D) Türkiye'nin güney kıyıları

Yandaki grafikte ülkemizdeki bir kentin nüfus miktarındaki değişim gösterilmiştir. Son sayımdan itibaren (2000 yılı) kentin nüfusu her yıl 500 kişi azalırsa 2010 yılında nüfusu kaç kişi olur?

- A) 15.000 B) 20.000 C) 22.500 D) 27.500

5.2. Öneriler

Çalışmanın ışığında yapılacak öneriler şu şekilde sıralanabilir;

- OKS sınav sisteminin bu haliyle kapsamı çok geniştir. Çünkü öğrenci sınavda 4, 5, 6, 7 ve 8 müfredatından sorumludur. Bu noktada yeni yapılacak sınavların(SBS) kesinlikle müfredatının sınırlanması gerekir.
- Sınav başarı ortalamalarını yukarı çekebilmek için eğitim programları, materyalleri ve ortamı ile öğretmen yetiştirmede yeni yaklaşımların bulunması veya mevcudun geliştirilmesi gerekmektedir.
- OKS veya 2008 yılından itibaren uygulamaya başlanacak olan SBS coğrafya soruları, soru sayısı aynı kalsa bile, mümkün olduğu kadar daha fazla konu ve kazanımı kapsayacak şekilde düzenlenmelidir.
- Bu sınavlarda testte yer alan coğrafya soruları hazırlanırken, soruların sosyal bilgiler programı ile ilişkisi göz önünde bulundurulmalı ve program dışı sorulara yer verilmemelidir.
- Soruların sınıf ve ünitelere göre dağılımlarına dikkat edilmelidir.

- Bilişsel alanı her düzeyde ölçen sorulara yer verilmelidir. Özellikle üst düzey zihinsel düzeyi ölçen sorulara daha çok yer verilmelidir.
- Bu tür sınav sistemleri, adı değişse bile ilerde de var olacağı için, öğrencilerin sınav başarılarının yükseltilmesi ders kitaplarına ve öğretmenlere düşmektedir. Bunun için ders kitapları hazırlanırken değerlendirme soruları klasik yazılı tipi sorular yerine, daha çok dört seçenekli test sorularından seçilmelidir. Ayrıca bu sorular bilgiden çok öğrencide kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basmaklarını ölçmelidir. Öğretmenlerin uyguladığı sınavlarda da bu tür sorulara yer verilerek ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır.
- Sınav sistemleri sık sık değiştirilmemelidir. Çünkü, bu durumda öğrenciler zaten sınav psikolojisi nedeniyle zor durumdadırlar. Ayrıca sınav sisteminin de sık sık değişikliğe uğraması öğrencileri daha da zor durumda kalmalarına sebep olacaktır.
- Sorular, öğrencilerin bilimsel süreç becerilerini ölçebilecek nitelikte olmalıdır.
- Çoklu zeka kuramını düşünerek, farklı zeka türünde daha önde olan öğrencilerin zihinsel başarılarını ölçecek farklı ölçme değerlendirme yöntemleri uygulanmalıdır. Bu sayede öğrenciler yetenekleri doğrultusunda ilgili alanlara yerleştirildikleri takdirde daha başarılı olacaklardır.
- Henüz çocuk yaşta olan öğrenciler, böyle kısa sınavlar ile geleceğini yön verilmek zorunda bırakılmamalıdır. Çünkü sınavlarda başarısız olma kaygısı öğrencilerde ömür boyu devam edebilecek onarılmaz yaralar açabilir.

KAYNAKÇA

- ASLAN, C.A. (2004). Avrupa Birliği'nin Hedeflediği Eğitim Sisteminin Sosyal Bilgiler Dersinin Genel Amaçlarına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilimdalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilimdalı, Ankara.
- ARSLAN, E.A.(1996).Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Hedef İnsan Kaynakları Geliştirme Eğitimi.
- AYDIN, H.(2007). Öğrencilerin Lise Kimya Dersleri ile OKS sınavı Başarıları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi,Basılmamış Yüksek lisans tezi, Ankara.
- BARTH, J. L., DEMİRTAŞ, A. İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi, Yök/ Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Eğitimi, Ankara, 1997.
- BAŞARAN, İ. E. (1994). Eğitime Giriş. (4. Baskı). Ankara: Umut sokak No: 17/1.
- BAYKUL, Y. (2000) Eğitimde ve Psikolojide Ölçme, Bilim Kitap Kırtsiye
- BAYKUL, Y., GELBAL, S. ve KELECİOĞLU, H. (2006) Anadolu Öğretmen Liseleri İçin Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, MEB Devlet Kitapları, Beşinci baskı.
- BLOOM, B. S. (1998). İnsan Nitelikleri Ve Okulda Öğrenme (Çeviri: Prof. Dr. Gülten ÜLGEN). MEB Yayınevi, Ankara.
- BROWN, D.L. (1996), Kids, computers and constructivism. Journal of Instructional Psychology, 23(3), 189-196.
- BROWN, G. T. L. (2004). Teachers' conceptions of assessment: Implications for policy and professional development. Assessment in Education: Principles, Policy & Practice
- BÜYÜKALAN F. S. (2004). Öğretmenler İçin Soru Sorma Sanatı. (1. Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2004). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Pagema Yayınları, Ankara.
- CALDERHEAD, J. And ROBSON, M. (1991), “Images of Teaching: StudentTeacher Early Conceptions of Classroom Practice”, Teaching and Teacher Education,7,1-8.

- ÇEPNİ, S., BACANAK, A., GÖKDERE, M. ve ÖZSEVGİ, T. (2001). LGS Sorularının ve Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Sordukları Soruların Formal Operasyon Dönem Özellikleri ile İlişkilendirilmesi. Yeni Bin Yılın Başında Fen Bilimleri Sempozyumu, 7 – 8 Eylül. Maltepe Üniversitesi Eğitim Fak., İstanbul.
- ÇEPNİ, S., GÖKDERE, M. ve ÖZSEVGİ, T. (2004). Bilişsel Gelişim Ve Formal Operasyon Dönem Özelliklerine Göre ÖSS Fizik Ve Lise Fizik Sorularının İncelenmesi. Millî Eğitim Dergisi Sayı: 150.
- ÇEPNİ, S., AYVACI, H. Ş. ve KELEŞ, E. (2001). Okullarda ve Lise Giriş Sınavlarında Sorulan Fen Bilgisi Sorularının Bloom Taksonomisine Göre Karşılaştırması. Yeni Bin Yılın Başında Fen Bilimleri Sempozyumu, 7 – 8 Eylül. Maltepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- DEMİRTAŞ, A. ve BART, JAMES, L. (1997). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi YÖK / Dünya Bankası Millî Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara.
- FREIBERG, H.J. DRISCOL, A. (2000). Questions And Discussion, Universal Teaching Strategies. Chapter 8, Page 207 – 237. Allyn & Bacon, USA.
- GÖKKAYA, K. (2003). “*Sosyal Bilgilere Giriş*” Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler (Editör: Cemalettin ŞAHİN). Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- GÜNGÖRDÜ, Ersin. (2002), Coğrafyada Öğretim Yöntemleri İlkeler ve Uygulamalar. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- GÜZELLER, C. ve KELECİOĞLU, H. (2006). Ortaöğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavının sınıflama geçerliği üzerine bir çalışma, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 30, 140-148.
- HOPKINS, K.J., STANLEY, C. ve HOPKINS, B.R.,(1990) Educational and Psychological Measurement and Evaluation, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.
- KALAYCI, N. ve BÜYÜKALAN, S. (2001). Soru Sorma Becerisinde Ustalaşmak. Sosyal Bilimler Dergisi Sayı: Mart 2001 S.57 – 70, Gazi Kitabevi, Ankara.
- KALTSOUNIS, T. (1987). Teaching social studies in the elementary school the basics for citizenship. New Jersey: Englewood Cliffs.

- KAPTAN, F.(2006) Fen ve Teknoloji Öğretiminde Süreç Temelli Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımları, İ. Önal Çağdaş Eğitim Dergisi, 332: 6-19,Ankara
- KARASAR, N. (2001). Bilimsel Araştırma Yöntemi. 10. Baskı. Nobel Yayınları, Ankara.
- KELECİOĞLU, Hülya. (2004). Üniversiteye Öğrenci Seçme Ve Yerleştirmede Uygulanan İki Aşamalı Ve Tek Aşamalı Sınavların Orta Öğretim Alan Programları İle İlişkisi Ve Tek Aşamalı Sınav Hakkında Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri. MEB EARGED Yayınları 168, Ankara.
- KEMPA, R. (1986). Assesment in Science.Cambridge University Press, U.K
- KOÇAK, Kemal. (1998). İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Programı Genel Amaçlarının Değerlendirilmesi. G.Ü. Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt:10 No:1,133-162
- KÜÇÜKAHMET, Leyla (2002). Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- ÖNCÜ, H. (1999). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme. (3. Baskı). Ankara: Yaysan A.Ş.
- ÖZÇELİK, D. A. (1998–8). Ölçme ve Değerlendirme. ÖSYM Yayınları, Ankara.
- ÖZÇELİK, D. A.(1981). Okullarda Ölçme Ve Değerlendirme. ÜSYM Eğitim Yayınları 3, Ankara.
- ÖZGÜVEN, İ. E.(1998). Psikolojik Testler, PDREM yayınları, Ankara.
- SABAN, A. (2002). Çoklu Zekâ Teorisi ve Eğitim. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- SÖNMEZ, V. (1998). Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu. Anı Yayıncılık, Ankara.
- SÖNMEZ, V. (2001). Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı. Anı Yayıncılık, Ankara.
- ŞAHİN, C. (2003). Türkiye’de Coğrafya Öğretimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Geliştirilmiş 2. Baskı. Gündüz Eğitim Yayıncılık, Ankara.
- ŞAHİN, T. (2002). İlköğretim 6. Sınıf Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerine Karşı Tutumları, Akademik Benlik Kavramları ve Bilişsel Öğrenme Düzeyleri. MEB EARGED Yayınları 103, Ankara.

- TAN, Ş., KAYABAŞI, Y. ve ERDOĞAN, A.(2003). Öğretimi planlama ve değerlendirme, Anı Yayıncılık, Ankara
- TEKİN, Halil. (2000). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme. Yargı Yayınevi, 16. Baskı , Ankara.
- TOKCAN, Halil. (2003). “Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Ünite Değerlendirme Sorularının Öğretim Programına Göre Kapsam Geçerliği ve Bloom’un Bilişsel Alan Basamaklarına Göre Analizi”, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler (Editör: Cemalettin ŞAHİN). Gündüz Eğitim ve yay., Ankara.
- TURGUT, M. F. (1992 – 9. Baskı). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme. Saydam Matbaacılık, Ankara.
- ÜNLÜ, D. (2005). Liselere Giriş Sınavı (LGS) ile Sosyal Bilgiler Ders Programının İlişkilendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı.
- YALIN, H. İ.(1996) Öğretim Tasarımı Öğretim teknolojileri ve Materyal Geliştirme , Nobel Yayın Dağıtım Ankara.
- YILDIRIM, A. (1999). Orta Öğretimde Sosyal Bilimler Öğretiminin Değerlendirilmesi. MEB EARGED Yayınları 093, Ankara.
- YILDIRIM, C(1983), Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme (Öğretmenler için El Kitabı), ÖSYM Eğitim Yayınları 7, Ankara
- Komisyon. (1999). Sosyal Bilgiler 4-5-6-7. Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Komisyon... (2003). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu. Sosyal Bilgiler. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. Resmi Internet Sitesi. (<http://egitek.meb.gov.tr>)
- MEB. (2003). Sosyal Bilgiler Dersi Programı MEB Yayınlar Dairesi. S:13, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı Resmi Internet Sitesi. (www.meb.gov.tr)
- Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Dergisi sayı 148, 2000
- MEB Tebliğler Dergisi, 1998 Sayı: 2487
- M.E.B. (2005a). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı (Taslak Basım), Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Devlet KitaplarıMüdürlüğü Basımevi, Ankara.

- M.E.B. (2005b). İlköğretim Sosyal Bilimler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım), Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara
- MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. (2003 - 2007). Orta Öğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 Sosyal Bilgiler Soruları, Ankara.
- MEB Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. (2007). Orta Öğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı Tanıtım Kitapçığı. Ocak 2007, Ankara.
- MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Resmi İnternet Sitesi. (<http://ttkb.meb.gov.tr/>)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : AYDOĞAN, Ali
 Uyruğu : T.C.
 Doğum tarihi ve yeri : 27.03.1972 Ankara
 Medeni hali : Evli
 Telefon : 0 (312) 296 96 12
 Faks :
 e-mail : aydogan-72@hotmail.com.

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Lisans	Ankara Üniversitesi/ Coğrafya Bölümü	1997
Lise	Ankara Y.Mahalle. E.M.L	1989

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
1997-	Milli Eğitim Bakanlığı	Öğretmen

Yabancı Dil

İngilizce